
***ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ РОБОТИ
ГРОМАДСЬКИХ РАД З ПИТАНЬ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ПРАВ ЛЮДИНИ В ДІЯЛЬНОСТІ
ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ***

Науково-практичний посібник

ХАРКІВ
«ПРАВА ЛЮДИНИ»
2007

ББК 67.9(4УКР)301.1631я73
О 64

Рекомендовано до друку Вченою радою
Кіровоградського юридичного інституту
ХНУВС Протокол № 12 від 26.06.2007 року

Міжнародний жіночий правозахисний центр «Ла Страда-Україна»
Харківський інститут соціальних досліджень
Кіровоградський юридичний інститут ХНУВС

Цю публікацію здійснено за фінансової допомоги міжнародного фонду «Відродження»

Рецензенти:

Петков В.П. – доктор юридичних наук, професор, проректор ХНУВС – начальник
Кіровоградського юридичного інституту

Шкарупа В.К. – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри адміністративного та фінансового права Національного університету ДПС

Авторський колектив:

К.Б. Левченко, д-р юрид. наук
(вступ, розділи 1-8, з них 1.2. та 5.3. – у співавторстві з Мартиненком О.А.);

О.А. Мартиненко, канд. юрид. наук, доцент
(розділи 1.2. та 5.3 у співавторстві з Левченко К.Б., 9.1., 10 –
у співавторстві з Белоусовим Ю.Л.)

Д.О. Кобзін, канд. соціол. наук (розділ 9.4.)

Ю.Л. Белоусов, канд. соціол. наук (розділи 9.2., 10 –
у співавторстві з Мартиненком О.А.)

А.М. Черноусов, канд. соціол. наук (розділ 9.3.)

Художник-оформлювач

Б.Є. Захаров

О 64 **Організаційно-правові засади роботи Громадських рад з питань
забезпечення прав людини в діяльності органів внутрішніх справ
України: практичний посібник.** – Харків: Права людини, 2007 – 264 с.

Даний науково-практичний посібник є спробою методичного забезпечення інноваційної діяльності – роботи Громадської ради МВС України з питань забезпечення прав людини, яка є елементом громадського контролю за діяльністю правоохоронних органів. Посібник містить у собі інформацію про історію створення Громадської ради, організаційно-правові засади, напрямки діяльності, змістовні питання роботи рад, а також рекомендації щодо вирішення багатьох проблемних питань.

Посібник стане корисним для членів Громадських рад всіх рівнів, для працівників правоохоронних органів, правозахисників, студентів та аспірантів юридичних ВУЗів, а також всім, кому цікава правозахисна проблематика.

ISBN 978-966-8919-30-5.

ББК 67.9(4УКР)301.1631я73

© К.Б. Левченко, О.А. Мартиненко, Д.О. Кобзін,
Ю.Л. Белоусов, А.М. Черноусов, 2007

© Б.Є. Захаров, художнє оформлення, 2007

© Міжнародний жіночий правозахисний центр
«Ла Страда-Україна», 2007

ISBN 978-966-8919-30-5

© Харківський інститут соціальних досліджень, 2007

ЗМІСТ

Вступ.....	9
Розділ 1. Кроки до створення Громадської ради МВС України з питань забезпечення прав людини.....	13
1.1. Вступ	13
1.2. Історія створення Громадської ради	16
1.3. Інформація про Громадські ради, які створені при інших правоохоронних органах України.....	23
Розділ 2. Правові підстави роботи Громадської ради МВС України з питань забезпечення прав людини.....	26
2.1. Як допомагає Конституція України в аргументації необхідності створення та роботи Громадських рад з питань забезпечення прав людини.....	26
2.2. Яким чином використовувати Закон України «Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави» для правового забезпечення роботи Громадських рад з питань забезпечення прав людини	27
2.3. Які положення Закону України «Про міліцію» можна використовувати для аргументації необхідності створення та роботи Громадських рад з питань забезпечення прав людини.....	32

Розділ 3. Громадська рада МВС України з питань забезпечення прав людини як форма громадського контролю за роботою органів внутрішніх справ.....	35
--	-----------

3.1. Громадський контроль, його зміст, форми та складові.....	35
3.2. Характер взаємодії Громадської ради з МВС України.....	38
3.3. Обмеження в роботі Громадської ради МВС України з питань забезпечення прав людини.....	39
3.4. Чому органи внутрішніх справ мають бути зацікавлені в створенні та розвитку Громадських рад та сприяти їх діяльності.....	40

Розділ 4. Громадський та парламентський контроль: можливості взаємодії та координації.....	43
---	-----------

4.1. Здійснення громадсько-парламентського контролю через комітети Верховної Ради України.....	44
4.2. Профільні комітети щодо здійснення контролю за дотриманням прав людини в діяльності правоохоронних органів.....	45
4.3. Етапи формування системи парламентсько-громадського контролю	49

Розділ 5. Проблемні та невирішені питання формування персонального складу Громадської ради з питань забезпечення прав людини	50
---	-----------

5.1. Членство в Громадській раді	51
5.2. Кількісний склад Громадської ради	56
5.3. Критерії членства та вимоги до членів Громадської ради.....	57
5.4. Обов'язки членів Громадської ради.....	58
5.5. Етичний кодекс члена Громадської ради.....	60

5.6. Відповідальність членів Громадської ради за свою роботу в Громадській раді.....	61
5.7. Ротація членів Громадської ради. Можливість та підстави для виключення з членів Громадської ради	62
Розділ 6. Здійснення керівництва та координації роботи Громадської ради.....	66
6.1. Керівництво роботою Громадської ради.....	66
6.2. Функціональні обов'язки відповідального секретаря Громадської ради. Співголови та відповідальні секретарі від громадськості	68
6.3. Координація діяльності роботи Громадської ради МВС України з питань забезпечення прав людини за основними напрямками. Повноваження уповноважених з напрямків діяльності Громадської ради	70
6.4. Створення робочих та експертних груп	72
6.5. Представлення позиції та інтересів Громадської ради	73
Розділ 7. Змістовні питання роботи Громадської ради	74
7.1. Основні напрямки роботи Громадської ради.....	74
7.2. Робоча група з питань дотримання прав представників соціально уразливих груп у практиці діяльності органів внутрішніх справ України	75
7.3. Робоча група з питань затримання та забезпечення прав затриманих осіб.....	76
7.4. Робота Громадської ради зі зверненнями фізичних та юридичних осіб.....	78
7.5. Гендерні питання в діяльності Громадських рад.....	79

7.6. Формування та реалізація кадрової політики МВС України	83
7.7. Проблеми дотримання прав працівників органів внутрішніх справ	84
7.8. Приклади розгляду актуальних суспільних проблем на засіданні Громадської ради	85
Розділ 8. Організаційні питання роботи Громадської ради	88
8.1. Регламент роботи Громадської ради МВС України з питань забезпечення прав людини.....	89
8.2. Планування роботи Громадської ради	90
8.3. Планування роботи засідань Громадської ради. Підготовка до їх проведення. Опрацювання рішень	91
8.4. Реалізація принципів відкритості та прозорості в діяльності Громадських рад. Звітування про роботу Громадських рад.....	92
8.5. Питання матеріального забезпечення роботи Громадської ради.....	95
8.6. Організація роботи «громадської частини» Громадської ради. Електронна розсилка як форма спілкування та організації роботи «громадської частини» Громадської ради.....	95
8.7. Взаємодія Громадської ради при МВС України з громадськими радами в областях	96
8.8. Співпраця з засобами масової інформації	97
8.9. Взаємодія Громадських рад з правозахисними організаціями, представники яких не входять до Ради.....	98

Розділ 9. Форми та методи громадського контролю за діяльністю ОВС України.....	100
9.1. Форми громадського контролю: історична ретроспектива та зарубіжний досвід	100
9.2. Моніторинг громадської думки як альтернативне джерело оцінки ефективності діяльності органів внутрішніх справ	108
Додаток 9.2.1	116
Додаток 9.3. Концепція взаємодії мобільних груп з моніторингу забезпечення конституційних прав та свобод громадян у діяльності ОВС та Громадських рад з питань дотримання прав людини при обласних ГУМВС, УМВС, УМВСТ	140
Додаток 9.4. Громадські приймальні, як напрямок діяльності Громадських рад з питань забезпечення прав людини	151
Додаток 9.4.1. Проект положення про громадську приймальню при Громадській раді МВС України.....	155
Додаток 9.4.1.1. До типового положення про громадську приймальню Громадської ради УМВС України в області	160
Додаток 9.4.1.2. До типового положення про правову громадську приймальню Громадської ради УМВС України в області	161
Додаток 9.4.1.3. До Типового положення про правову громадську приймальню Громадської ради УМВС України в області	162
Розділ 10. Нормативні документи МВС України щодо діяльності Громадських рад	

з питань забезпечення прав людини в діяльності органів внутрішніх справ	163
Рішення та протоколи засідань Громадської ради при МВС України з питань забезпечення прав людини	192
Склад Громадської ради при Міністерстві внутрішніх справ України з питань забезпечення прав людини	238
Рекомендації щодо підвищення ефективності роботи Громадської ради МВС України та Громадських рад в областях	259
Використана література та матеріали:	261

ВСТУП

Посібник «Організаційно-правові засади роботи Громадських рад з питань забезпечення прав людини в діяльності органів внутрішніх справ України» народився як результат практичної роботи органів внутрішніх справ та громадських організацій в напрацюванні та запровадженні механізмів співпраці та взаємодії.

У ньому проаналізовані та відображені актуальні питання історії створення Громадської ради, її нормативно-правового забезпечення, напрямків діяльності, змістовні питання роботи Ради, організаційно-правові засади, а також рекомендації щодо вирішення багатьох проблемних питань. Його зміст формувався під час проведення важливих для становлення Громадських рад семінарів, які проводили фахівці Харківського університету внутрішніх справ та Харківського інституту соціальних досліджень.

В першому розділі посібника ми звернулися до історія створення Громадської ради МВС України з питань забезпечення прав людини та проаналізували діяльність громадських рад, які створені при інших правоохоронних органах України – Міністерстві оборони, Державній прикордонній службі, Державній податковій адміністрації тощо.

Другий розділ посібника присвячений огляду правових підстав роботи Громадської ради МВС України з питань забезпечення прав людини. Нам важливо було показати, на

які аргументи можуть спиратися як правозахисники, так і представники правоохоронних органів в роботі по створенню Громадських рад, яким чином допомагатиме в подібному аргументуванні Конституція України, Закон України «Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави», Закон України «Про міліцію» та інші. Висновок – Громадська рада МВС України з питань забезпечення прав людини є формою реалізації громадського контролю за роботою органів внутрішніх справ. І тому предметом аналізу стає не тільки громадський контроль, його зміст, форми та складові, характер взаємодії Громадської ради з МВС України, обмеження в роботі Громадської ради МВС України з питань забезпечення прав людини, але й пошук аргументів для відповіді на питання, чому не лише громадські організації, але й органи внутрішніх справ мають бути зацікавлені в створенні та розвитку громадських рад та сприяти їх діяльності (розділ 3).

В четвертому розділі досліджується співвідношення громадського та парламентського контролю, можливості здійснення громадсько-парламентського контролю через комітети Верховної Ради України.

Одними з наскладніших питань в діяльності Громадської ради є питання формування її персонального складу, критерії членства, обов'язки членів Громадської ради, його етичний кодекс, відповідальність за свою роботу в Раді, здійснення керівництва та координація роботи Громадської ради. Їм присвячені п'ятий та шостий розділи посібника.

Змістовні питання роботи Громадської ради знайшли відбиття у сьомому та дев'ятому розділах. Це й огляд основних напрямків роботи, серед яких – дотримання прав

представників соціально уразливих груп у практиці діяльності органів внутрішніх справ України, забезпечення прав затриманих осіб, робота із зверненнями фізичних та юридичних осіб, гендерні питання в діяльності Громадських рад, проблеми дотримання прав працівників органів внутрішніх справ тощо, а також форми організації змістовної роботи: вивчення громадської думки, організація мобільних груп з питань моніторингу дотримання прав людини, робота громадських приймалень в областях.

Відповідно у восьмому розділі піднімаються організаційні питання роботи Громадської ради: регламент роботи, планування роботи, реалізація принципів відкритості та прозорості в діяльності Громадських рад, звітування, питання матеріального забезпечення, співпраця із ЗМІ, громадськими організаціями, представники яких не входять до складу рад.

В десятому розділі представлені нормативно-правові акти, які забезпечують роботу Громадської ради МВС України та Громадських рад в областях.

Необхідно відмітити постійну підтримку з боку керівництва МВС України, завдяки якій процес роботи громадських рад набирає оберти не тільки на рівні Міністерства, але й в усіх областях України.

Висловлюю слова подяки за участь в дискусіях з питань, які піднімаються в цьому посібнику, членам Громадської ради МВС України по забезпеченню прав людини своїм колегам – Захарову Євгену – Співголові Громадської ради МВС України та Харківської правозахисної групи, Ользі Калашник – віце-президенту Міжнародного жіночого правозахисного центру «Ла Страда – Україна», Юрію Белоусову та Андрію Черноусову (ХНУВС), Олегу Мартиненку, – Рад-

нику Міністра внутрішніх справ України з прав людини та гендерних питань, а також всім членам Громадської ради МВС України з питань забезпечення прав людини, хто надав матеріали для підготовки цієї книги.

Сподіваюся, що книга стане корисною для членів Громадських рад всіх рівнів, працівників правоохоронних органів, правозахисників, студентів та аспірантів юридичних ВУЗів, а також всім, кому цікава правозахисна проблематика.

Свої відгуки та побажання прошу надсилати на адресу info@lastrada.org.ua.

Левченко К.Б. – доктор юридичних наук, народний депутат України 5 скликання, президент Міжнародного жіночого правозахисного центру «Ла Страда – Україна», член Громадської ради МВС України з питань забезпечення прав людини

Розділ 1.

КРОКИ ДО СТВОРЕННЯ ГРОМАДСЬКОЇ РАДИ МВС УКРАЇНИ З ПИТАНЬ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ

1.1. ВСТУП

Створення та робота Громадської ради з питань дотримання прав людини є важливим виявом демократизації правоохоронних структур України, готовності їх до сприйняття принципів захисту прав людини та розуміння того, що саме органи внутрішніх справ є гарантом та захисником прав людини. З іншого боку, це є виявом розуміння того, що проблем у сфері забезпечення прав людини з боку працівників органів внутрішніх справ сьогодні велика множина, принцип захисту прав людини не є домінуючим принципом та оцінкою діяльності правоохоронних органів; знань в цій сфері у працівників органів внутрішніх справ недостатньо.

Тому навіть процес створення Громадської ради МВС України з питань забезпечення прав людини розтягнувся у часі (і йде вже майже півтора роки) – настільки невідповідними до співпраці та спільної роботи один з одним виявилися з одного боку представники правозахисних організацій, а з іншого боку – керівництво обласних управлінь внутрішніх справ. Складність, тривалість та іноді на-

віть конфліктність цього процесу не можуть перекреслити його важливість.

Проблема дотримання прав людини та основоположних свобод в Україні, особливо у правоохоронній діяльності є вельми актуальною. Створення системи моніторингу дотримання прав людини в діяльності органів внутрішніх справ, зумовлене необхідністю протидії порушенням прав людини з боку працівників міліції. Незважаючи на низку кроків, здійснених МВС України в 2004 – 2006 рр. задля ліквідації умов та чинників, які породжують порушення прав людини, така практика не викоренена.

Серед здійснених МВС України кроків варто назвати наступні:

1. Створення посади Радника Міністра внутрішніх справ з прав людини та гендерних питань (2004 р.) для координації ініціатив органів внутрішніх справ щодо забезпечення неухильного дотримання прав та свобод у своїй діяльності та налагодження зв'язків з іншими державними та громадськими органами та організаціями з цієї проблематики. Це перша подібна посада в системі центральних органів державної виконавчої влади. Наказом Міністра внутрішніх справ України також затверджено «Положення про Радника Міністра з прав людини та гендерних питань», яке регламентує коло прав та обов'язків, головним з яких є вивчення реального стану речей у дотриманні прав людини та впровадженні політики гендерної рівності та підготовка аналітичних доповідей для керівників відомства. При цьому мова йде не тільки про окремі випадки, скільки про тенденції, що створюють умови для порушення прав людини. З метою оптимізації цього процесу Радника Міністра внутрішніх справ з прав людини та гендерних питань було

призначено відповідальним секретарем Громадської ради при МВС з питань забезпечення прав людини.

Завдання Радника Міністра з прав людини та гендерних питань:

- створення умов для координації взаємодії МВС з міжнародними організаціями (ООН, Рада Європи, Європейська Комісія, Міжнародна організація праці, ОБСЄ, Міжнародна організація з міграції та інші), проведення консультацій з їх експертами, представництвами та підрозділами, які відповідають за реалізацію міжнародних норм дотримання прав людини та утвердження гендерної рівності;
- проведення консультацій з представниками громадських організацій, у тому числі правозахисних та жіночих, залучення їх до спільних заходів.

*Наказ МВС України № 1221 від 18 жовтня 2004 р.,
яким затверджено положення про Радника Міністра
з прав людини та гендерних питань*

2. Започатковано діяльність мобільних груп з моніторингу дотримання конституційних прав та свобод, які є унікальним інструментом цивільного контролю за діяльністю органів внутрішніх справ України (2004 – 2005 рр.). Ініціатива, запропонована Харківською правозахисною групою, Харківським національним університетом внутрішніх справ разом із експертами Харківського інституту соціальних досліджень щодо здійснення моніторингових візитів в місця утримання осіб, які позбавлені права вільного пересування, з метою вивчення умов утримання та рівня дотримання їх конституційних прав та свобод в процесі досудового слідства, є унікальною на теренах всього

пострадянського простору. На сьогоднішній день вже створено національну команду моніторів, проведено їх навчання, та в деяких регіонах вже здійснюються регулярні виїзди мобільних груп. Передбачається, що результати діяльності мобільних груп будуть постійно розглядатися на засіданнях громадських рад з прав людини та використовуватися як підґрунтя для здійснення системних змін в діяльності органів внутрішніх справ.

1.2. ІСТОРІЯ СТВОРЕННЯ ГРОМАДСЬКОЇ РАДИ

Ідея створення Громадської ради МВС України з питань забезпечення прав людини в органах внутрішніх справ виникла восени 2005 р.

Активна співпраця з громадськими організаціями, завдяки діяльності Радника Міністра з прав людини та гендерних питань, постійна участь в заходах, які проводилися громадськими організаціями, а також наявність великого кола питань, які мали громадські організації до МВС України, привели до ідеї проведення постійних круглих столів керівництва МВС України та громадських правозахисних організацій. Але в процесі підготовки до першого круглого столу (листопад 2005 р.) стало зрозумілим, що взаємодію з громадськими організаціями потрібно поставити на більш регулярну, а головне – системну основу, якою була визнана саме форма Громадської ради з питань забезпечення прав людини.

Важливу роль у розробці підготовчих документів Громадської ради зіграли працівники Апарата Міністра та його керівник, які брали безпосередню активну та зацікавлену участь в цій роботі.

Тут також потрібно зазначити, що в 2004 р. в МВС України йшов процес формування Громадської колегії МВС на виконання Постанови Кабінету Міністрів. Потім готувався Указ Президента та проект постанови Уряду Ю. Єханурова щодо розширення участі громадськості у прийнятті рішень та контролі за діяльністю органів державної влади.

Був сформований персональний склад колегії за принципом «видатні та знані люди в різних сферах життя». До нього було включено і представників декількох громадських організацій, які співпрацювали з міліцією. Було розроблене положення про Громадську колегію, яке так і не було затверджене. Жодного засідання Громадської колегії МВС України в тому складі не відбулося.

Відповідно до Наказу МВС України № 1243 начальника ГУМВС, УМВС, помічники Міністра зобов'язувалися створити відповідні громадські ради на місцях та сприяти їх активній роботі. Процес створення громадських рад в областях виявився непростим. Для прискорення, а в деяких областях ініціації цього процесу протягом 2005 р. керівництвом МВС України видавалися відповідні розпорядження, які доводилися до відома начальників УМВС. Він не завершився і до сьогоднішнього дня. Координацію роботи Громадської ради здійснює безпосередньо начальник УМВС в області.

Ефективному функціонуванню вказаних інституцій заважають проблеми, пов'язані головним чином з відсутністю чіткої координації їх діяльності, не досить чітким розумінням ідеології та функцій громадських рад з боку як правозахисної спільноти, так і начальників УМВС в областях; відсутністю відпрацьованого механізму взаємодії Громадської ради при МВС України з обласними громадсь-

кими радами; залежністю роботи громадських рад від волі обласного міліцейського керівництва, що зводить нанівець їх роль як ефективного інструменту громадського контролю тощо.

Тому на засіданні Громадської ради при МВС України 2 лютого 2006 року було підняте питання щодо створення аналогічних рад у регіонах. Для того, щоб цей процес проходив скеровано та у відповідності до визначених принципів, було підготовлено **розпорядження МВС України від 6 лютого 2006 року «Про порядок формування та утвердження складу Громадських рад з питань забезпечення прав людини при ГУМВС (УМВС)»**. Цим розпорядженням керівництво ГУМВС (УМВС) зобов'язувалося включити до складу громадських рад в областях представників громадських організацій, які представлені у Громадській раді при МВС України. Списки обласних рад також мали бути затверджені наказом після погодження з Громадською радою при МВС України. Таким чином було зроблено наступні кроки у централізації та координації діяльності громадських рад.

Втім, процес формування громадських рад показав, що серед начальників ГУМВС-УМВС не було вироблено єдиних поглядів щодо принципів залучення до складу рад представників громадськості, їх ролі у взаємодії органів внутрішніх справ та громадянського суспільства. Саме тому ці питання були обговорені знову 28 квітня 2006 року під час наступного засідання Громадської ради при МВС України та закріплені **розпорядженням МВС України від 15.06.2006 № 499 «Про порядок формування та утвердження складу громадських рад з питань забезпечення прав людини при ГУМВС (УМВС)»**.

Цим розпорядженням начальники ГУМВС-УМВС мали залучити до процесу формування громадських рад представників Громадської ради при МВС України, які закріплювалися розпорядженням за відповідними областями. Формування остаточних списків членів рад призначалося на 01.08.2006, при цьому було поставлено вимогу виключити зі списків осіб, які не мали відношення до діяльності у сфері захисту прав людини. Не менш важливим було принципове положення щодо включення до складу рад не менше двох третин представників правозахисних організацій, активістів правозахисного руху, науковців. Контроль за виконанням розпорядження був покладений на Апарат міністра внутрішніх справ.

Керівництвом міністерства було звернуто увагу керівників ГУМВС, УМВС України на необхідність залучення членів громадських рад до роботи колегій, дисциплінарних комісій, проведення службових розслідувань за фактами порушень працівниками ОВС прав людини.

Зміни керівництва МВС України, що відбулися наприкінці 2006 року, викликали відповідні кадрові зміни у складі керівництва ГУМВС-УМВС в областях, через що процес формування та діяльності громадських рад помітно уповільнився. І хоча рішенням **засідання Громадської ради при МВС України від 21.12.2006 № 5** було підтверджено розвиток громадських рад як одного з пріоритетних напрямків роботи міністерства, у діяльності більшості обласних рад залишалося невирішеними чимало проблемних питань. Так, не були обрані секретарі від громадськості у Волинській, Дніпропетровській, Житомирській, Закарпатській, Запорізькій, Івано-Франківській, Київській, Одеській, Харківській, Херсонській, Хмельницькій, Черкаській

областях та м. Києві. Залишалася невинувадано високою частка представників органів внутрішніх справ у радах Волинської, Дніпропетровської, Івано-Франківської, Кіровоградської, Луганської, Львівської, Рівненської, Сумської, Тернопільської, Хмельницької, Черкаської та Чернівецької областей.

З цих причин наступне **розпорядження МВС України від 30.03.2007 № 313 «Про активізацію діяльності громадських рад з питань забезпечення прав людини при ГУМВС, УМВС»** у першу чергу було спрямоване не тільки на проведення засідань громадських рад в оновленому складі з урахуванням кадрових змін, але й на усунення відзначених недоліків.

Положення цього розпорядження в цілому акцентували увагу на необхідності керівництва областей підтримувати при взаємодії з членами громадських рад режим відкритого співробітництва, адекватного реагування на їх запити та пропозиції, вільного доступу до нетаємної інформації, активного залучення до заходів, що здійснюються ОВС у сфері охорони прав і законних інтересів громадян.

Враховуючи скорочення посад представників Міністра в областях, особистий контроль за діяльністю постійно діючих мобільних груп покладался відтепер на начальників ГУМВС-УМВС, а на засіданнях громадських рад мали визначатися персональний склад, графіки відвідувань органів і підрозділів, відповідальні особи за організацію діяльності мобільних груп. Депо пізніше ці положення були закріплені відповідним наказом МВС України від 11.05.2007 № 149 «Про внесення змін до наказу МВС України від 31.08.2006 № 894».

Розпорядженням № 313 було також вперше введено процедуру щотижневого інформування відповідальними

секретарями громадських рад радника Міністра з прав людини та гендерних питань щодо діяльності рад і подій, які перебувають на їх контролі. Інформація має збиратися шляхом моніторингу сайтів, засобів масової інформації, аналізу заяв громадян, що надійшли до правозахисних та громадських організацій. Щотижнева інформація може також включати: зміст публікацій у ЗМІ, інформацію щодо надзвичайних подій серед особового складу, внаслідок яких є потерпілі громадяни; інновації та передовий досвід в галузі дотримання прав людини; проблемні питання у діяльності правозахисних організацій та УМВС.

Крім того, перед начальниками обласних управлінь було поставлено задачу організувати постійне висвітлення діяльності громадських рад на веб-сайтах обласних управлінь та в інших засобах масової інформації. Це завдання також було підтверджено **вказівкою Департаменту зв'язків з громадськістю МВС України від 16.04.2007 № 533 «Щодо висвітлення діяльності громадських рад»**, згідно з яким питання про результати розміщення матеріалів щодо діяльності громадських рад з питань забезпечення прав людини при ГУМВС, УМВС належало включати до щоквартальних звітів та надсилати до ДЗГ МВС України.

Більш детально діяльність міністерства та обласних управлінь у сфері роботи громадських рад було регламентовано **рішенням колегії МВС України від 27.04.2007 «Про стан діяльності громадських рад з питань забезпечення прав людини при ГУМВС, УМВС України та заходи щодо покращання їх роботи»**. Така регламентація була необхідна з оглядом на неприпустимо пасивну позицію керівництва УМВС України у Волинській, Дніпропетровській та Запорізькій областях, де громадські ради практично

не працювали. Слід було враховувати й той факт, що більшість керівництва підрозділів органів внутрішніх справ продовжували проявляти недостатню активність у налагоджуванні ефективного співробітництва з представниками правозахисних організацій через власну неготовність до взаємодії з громадськістю на партнерських засадах.

Окрім підтвердження вимог, викладених раніш у наведених розпорядженнях, колегія МВС України зобов'язала начальників ГУМВС-УМВС ввести в практику спільний з членами громадських рад прийом громадян у межах роботи громадських приймалень при ГУМВС, УМВС, організувати участь представників правозахисних організацій у проведенні занять з особовим складом у системі професійної підготовки та підвищення кваліфікації. Відповідальність за координацію роботи громадських рад та постійно діючих мобільних груп було покладено на заступників начальників ГУМВС, УМВС – начальників штабів.

До обов'язків Головного штабу та Департаменту роботи з персоналом МВС України було введено організацію щорічної підготовки керівного складу ГУМВС, УМВС з основних напрямків діяльності громадських рад та постійно діючих мобільних груп.

У цьому рішенні колегії було закладено питання вивчення проблеми щодо можливості створення громадських рад при вищих навчальних закладах системи МВС України, лінійних управліннях УМВС на транспорті, обласних управліннях ДАІ.

Таким чином, вирішити окреслені проблеми можливо шляхом запровадження єдиної системи громадського контролю за діяльністю міліції, який би поєднував ініціативи громадських організацій та МВС України. Так, діяльність

мобільних груп повинна розглядатися на засіданнях Громадських рад, які, в свою чергу, повинні надавати рекомендації щодо формування персонального складу мобільних груп та вдосконалення їх роботи. Аналітичним та методичним забезпеченням діяльності цих органів повинна займатися робоча група експертів, створена рішенням Громадської ради при МВС України з дотримання прав людини від 8 вересня 2006 р. яка, в свою чергу буде надавати рекомендації з оптимізації роботи механізму громадського контролю Раднику Міністра з прав людини та гендерних питань для висвітлення цих питань на засіданнях Центральної Громадської ради при МВС України з дотримання прав людини.

Для оптимізації роботи вказаної системи має бути посилено інститут співголів та відповідальних секретарів громадських рад від громадськості. Крім того, існує нагальна потреба у рекрутингу ініціативних та авторитетних правозахисників в регіонах, які б могли на паритетних з міліцією основах виконувати роботу щодо організації поточної діяльності Громадських рад.

1.3. ІНФОРМАЦІЯ ПРО ГРОМАДСЬКІ РАДИ, ЯКІ СТВОРЕНІ ПРИ ІНШИХ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНАХ УКРАЇНИ

Громадські ради створені не тільки в МВС України, але й в інших правоохоронних органах. Оскільки питання формування громадського контролю за діяльністю правоохоронних органів є одним з важливих в діяльності Комітету Верховної Ради України з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності, в здійсненні комітетських та депутатських функцій парламентського контролю, у жовтні 2006 р. мною, як членом вищеназваного Комітету

були надіслані депутатські запити до Служби безпеки України, Державної прикордонної адміністрації, Державної податкової адміністрації, Генеральної прокуратури України з питаннями щодо організації роботи громадських рад в цих відомствах [9,10,11,12]. На звернення були отримані відповіді [13,14,15,16]. Ситуація виглядає наступним чином.

Державна податкова адміністрація України. В Державній податковій адміністрації України в 2002 р. була створена Громадська колегія. Головним завданням цього постійного дорадчого органу ДПА є сприяння реформуванню державної податкової служби України. Положення про Громадську колегію при ДПА в останній редакції затверджено наказом ДПА України від 17.06.2006 р. № 286, із змінами від 25. 07. 2006 р. № 431. Відповідно до положення до складу Громадської колегії включаються представники громадських організацій, великого, середнього та малого бізнесу, а також адвокатських фірм, професійних спілок та інших неприбуткових об'єднань громадян, засобів масової інформації (не більше 1 представника від кожної організації). Персональний склад Громадської колегії затверджується наказом ДПА. Членами Громадської колегії є 28 осіб.

Інформація про діяльність Громадської колегії розміщена на сайті ДПА в рубриці «Громадська колегія» (www.sta.gov.ua).

Служба безпеки України. В Службі безпеки України Громадську раду створено відповідно до Розпорядження Президента України № 269/2006-рп від 20 липня 2006 р. [17]. Затверджено її персональний склад в кількості 10 осіб.

Інформація про засідання Громадської ради оприлюднюється на офіційному сайті Служби безпеки України (www.ssu.gov.ua).

Адміністрація державної прикордонної служби України. При Адміністрації державної прикордонної служби також створена Громадська рада та затверджений її персональний склад. Кількість членів ради – 15 осіб.

Генеральна прокуратура України. В Генеральній прокуратурі Громадська рада відсутня.

Міністерство оборони України. Громадська рада Міністерства оборони створювалась на виконання того ж самого Закону України «Про демократичний цивільний контроль над Военною організацією і правоохоронними органами держави». Інформація про неї міститься на сайті Міністерства оборони.

Розділ 2.

ПРАВОВІ ПІДСТАВИ РОБОТИ

ГРОМАДСЬКОЇ РАДИ МВС УКРАЇНИ

З ПИТАНЬ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ

Принципи роботи Громадської ради прописані в положенні про неї. Їх варто проаналізувати, щоб не уникати різночитань та необережного тлумачення. Відповідно до Положення Рада у своїй діяльності керується міжнародними документами з прав людини, які ратифіковані Верховною Радою України, нормами міжнародного права та міжнародними угодами, Конституцією України, законами України, актами Президента України та Кабінету Міністрів України, нормативно-правовими актами МВС України, а також Положенням.

2.1. ЯК ДОПОМАГАЄ КОНСТИТУЦІЯ УКРАЇНИ В АРГУМЕНТАЦІЇ НЕОБХІДНОСТІ СТВОРЕННЯ ТА РОБОТИ ГРОМАДСЬКИХ РАД З ПИТАНЬ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ

Відповідно до статті 1 Конституції України «Україна є... демократична.... держава.» Обов'язковою характеристикою демократичного державного управління є залучення до процесу формування та реалізації державної політики громадськості (в європейській практиці – залучення сторін).

Це положення розвивається у статті 38 Конституції: «Громадяни мають право брати участь в управлінні державними справами...»

**2.2. ЯКИМ ЧИНОМ ВИКОРИСТОВУВАТИ ЗАКОН УКРАЇНИ
«ПРО ДЕМОКРАТИЧНИЙ ЦИВІЛЬНИЙ КОНТРОЛЬ НАД ВОЄННОЮ
ОРГАНІЗАЦІЄЮ І ПРАВООХОРОННИМИ ОРГАНАМИ ДЕРЖАВИ»
ДЛЯ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОБОТИ ГРОМАДСЬКИХ РАД
З ПИТАНЬ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ**

В преамбулі положення про Громадську раду МВС України з питань забезпечення прав людини наголошується на тому, що «на виконання вимог Закону України «Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави», Постанови Кабінету Міністрів України від 15.10.2004 р. № 1378 «Деякі питання щодо забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики», а також з метою залучення громадськості до впровадження політики органів внутрішніх справ в галузі забезпечення прав людини, підвищення правової культури працівників органів внутрішніх справ та активної участі Міністерства внутрішніх справ України в розбудові демократичної правової держави і громадянського суспільства» (Наказ МВС України № 1243 від 27.12.2005) при Міністерстві внутрішніх справ України розпочато роботу Громадської ради при МВС з питань забезпечення прав людини та відповідних рад при УМВС України в областях. [1].

Представники правозахисних організацій досить часто посилаються на цей Закон, коли мова йде про співпрацю з правоохоронними органами. Детальний аналіз положень

та тексту Закону дають підстави стверджувати про те, що він в більшій мірі зорієнтований на роботу зі Збройними Силами України, ніж з правоохоронними органами. Крім того, в ньому недостатньо уваги, з нашої точки зору, приділяється питанням дотримання прав людини як в середині самих Збройних сил та правоохоронних органів, так, ще в більшому ступеню, з боку працівників самих правоохоронних органів.

Наголосимо, на які положення Закону України «Про демократичний цивільний контроль над воєнною організацією і правоохоронними органами держави» [4] варто звертати увагу в цьому плані.

1. На преамбулу Закону, в якій мова йде про те, що цей Закон з метою захисту національних інтересів України, утвердження і зміцнення конституційних засад демократичної, правової держави у сфері цивільно-військових відносин, *забезпечення прав і свобод людини* (виділено автором) та відповідно до міжнародних зобов'язань, взятих Україною, визначає правові засади організації і здійснення демократичного цивільного контролю над Збройними Силами України та іншими утвореними відповідно до законів України військовими формуваннями, а також над правоохоронними органами держави.

2. На ст. 2 Закону «Основні завдання цивільного контролю», в якій визначається що цивільний контроль має забезпечувати попередження та недопущення порушень конституційних прав і свобод, захист законних інтересів громадян України, які перебувають на службі у Збройних Силах України, інших військових формуваннях, утворених відповідно до законів України, та у правоохоронних орга-

нах, осіб, звільнених з військової служби, а також членів їхніх сімей.

3. На ст. 6 «Система та суб'єкти цивільного контролю», в якій громадський контроль визначається частиною цивільного контролю, а його суб'єктами серед інших – громадяни України та громадські організації, утворювані відповідно до Конституції України для здійснення та захисту прав і свобод громадян та задоволення їхніх політичних, економічних, соціальних, культурних інтересів.

4. На Розділ V. «Громадський контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави», ст. 19. «Участь громадян у здійсненні контролю»

Громадяни України беруть участь у здійсненні цивільного контролю над правоохоронними органами як через громадські організації, членами яких вони є, через депутатів представницьких органів влади, так і особисто шляхом звернення до Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини та його представника у справах захисту прав військовослужбовців або до іншого державного органу в порядку, визначеному Конституцією України та Законом України «Про звернення громадян».

Громадським організаціям, зареєстрованим у встановленому порядку, гарантується відповідно до Конституції України, цього Закону і статутних положень можливість: запитувати та отримувати в установленому порядку від правоохоронних та інших органів інформацію, яка не містить державної таємниці, з питань правоохоронної діяльності; проводити наукові дослідження з проблем боротьби із злочинністю, проводити публічне обговорення їх результатів, створювати для цього громадські фонди, центри, колективи експертів тощо; проводити громадську експертизу

проектів законів, рішень, програм правоохоронних органів держави; брати участь у громадських дискусіях та відкритих парламентських слуханнях з питань реформування і діяльності правоохоронних органів держави, проблем правового і соціального захисту військовослужбовців, членів їхніх сімей; через суб'єктів права законодавчої ініціативи виступати із законодавчими ініціативами в галузі правоохоронної діяльності.

Чи є створення Громадських рад формою громадського контролю за діяльністю правоохоронних органів

Створення Громадських рад як форми залучення Громадських організацій до реалізації функції громадського контролю Законом України «Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави не передбачається. Але і не забороняється.

З моєї точки зору необхідною є підготовка та внесення змін до чинної редакції цього Закону для чіткого регламентування роботи Громадських рад.

Варто окремо звернутися до тексту статті 5 Закону, яка має назву «Предмет цивільного контролю». Назвемо деякі положення цієї статті, які дотичні до роботи Громадської ради МВС України з питань забезпечення прав людини. Відповідно до статті предметом цивільного контролю мають бути:

– обґрунтованість рішень державних органів з питань правоохоронної діяльності з точки зору відповідності їх засадам внутрішньої і зовнішньої політики, міжнародним зобов'язанням України за укладеними договорами,

згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України;

- дотримання вимог Конституції та законів України стосовно прав і свобод громадян, які перебувають на службі в Збройних Силах України, інших військових формуваннях, правоохоронних органах, стану правової і соціальної захищеності звільнених з військової служби та членів їхніх сімей;

- дотримання законності при розгляді органами державної влади, військовими посадовими особами звернень і скарг військовослужбовців, осіб, звільнених з військової служби, та членів їхніх сімей.

- формування і реалізація кадрової політики в цих сферах у сфері оборони і національної безпеки, правоохоронної діяльності.

Гарантії в здійсненні громадського контролю з боку керівництва органів внутрішніх справ описані в розділі VI Закону «Гарантії здійснення цивільного контролю над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави». Так, з метою забезпечення відкритості для громадськості функціонування правоохоронних органів, створення необхідних умов для здійснення демократичного цивільного контролю в цій сфері, державні органи мають сприяти суб'єктам цивільного контролю в одержанні необхідної інформації і надають допомогу у виконанні їхніх функцій; Міністерство внутрішніх справ України, посадові особи зобов'язані розглядати звернення громадських організацій, військовослужбовців та інших громадян, повідомлення засобів масової інформації про порушення прав військовослужбовців, працівників правоохоронних органів, членів їхніх сімей або неналеж-

не виконання наданих законом повноважень і функцій відповідними органами у сфері оборони, національної безпеки, охорони громадського порядку, їх посадовими і службовими особами та у встановлений законом строк повідомляти заявників і засоби масової інформації про результати розгляду та вжиті заходи;

**2.3. ЯКІ ПОЛОЖЕННЯ ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО МІЛІЦІЮ»
МОЖНА ВИКОРИСТОВУВАТИ ДЛЯ АРГУМЕНТАЦІЇ
НЕОБХІДНОСТІ СТВОРЕННЯ ТА РОБОТИ ГРОМАДСЬКИХ РАД
З ПИТАНЬ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ**

Для обґрунтування необхідності створення та роботи громадських рад варто також посилатися на Закон України «Про міліцію». Сумніву немає, він потребує оновлення, і Україна давно чекає на новий Закон України про органи внутрішніх справ. Але і в чинній редакції в Законі не обминається тематика прав людини.

Так, в ст. 2 серед основних завдань міліції першим визначено забезпечення особистої безпеки громадян, захист їх прав і свобод, законних інтересів [6].

В ст. 3 одним з принципів діяльності міліції називається принцип взаємодії з громадськими організаціями й населенням.

Реалізуючі принцип гласності, міліція має інформувати не тільки органи влади і управління, але й громадські організації, населення і засоби масової інформації про свою діяльність.

Ст. 5 «Діяльність міліції та права громадян». Міліція поважає гідність особи і виявляє до неї гуманне ставлення, захищає права людини незалежно від її соціального

походження, майнового та іншого стану, расової та національної належності, громадянства, віку, мови та освіти, ставлення до релігії, статі, політичних та інших переконань.

Ст. 6 «Сприяння державних органів, громадських об'єднань, трудових колективів і громадян у виконанні завдань міліції». Державні органи, громадські об'єднання, службові особи, трудові колективи, громадяни зобов'язані сприяти міліції в охороні громадського порядку і боротьбі із злочинністю. Міліція має право для виконання покладених на неї завдань залучати громадян за їх згодою до співробітництва у порядку, встановленому законами, що регулюють профілактичну та оперативно-розшукову діяльність.

Зрозуміло, що ця стаття, коли створювався Закон, і не мала на меті участь громадян у захисті прав людини з боку працівників органів внутрішніх справ, що сьогодні є метою створення громадських рад. Мова йшла про інше – про залучення громадян до охорони громадського порядку та співпрацю з міліцією для викриття злочинів. Тому навіть останнє положення статті наголошує на неприпустимості примусового залучення громадян до співпраці з міліцією.

Але часи змінюється, і сьогодні важливо в чинному законодавстві знаходити вагомі аргументи та підстави до активної співпраці громадських правозахисних об'єднань та формування системи громадського контролю за діяльністю правоохоронних органів.

Положення про громадський (цивільний) контроль над органами внутрішніх справ мають бути прописані в самому Законі

про органи внутрішніх справ України, а такі положення відсутні.

Сформулювати ці положення – одне з важливих завдань членів громадських рад при МВС України та УМВС.

На жаль, в ст. 11 Закону України «Про міліцію» серед обов'язків працівників міліції не визначений поряд з іншими обов'язок щодо забезпечення прав людини.

Розділ 3.

ГРОМАДСЬКА РАДА МВС УКРАЇНИ З ПИТАНЬ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ ЯК ФОРМА ГРОМАДСЬКОГО КОНТРОЛЮ ЗА РОБОТОЮ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

3.1. ГРОМАДСЬКИЙ КОНТРОЛЬ, ЙОГО ЗМІСТ, ФОРМИ ТА СКЛАДОВІ

Громадські ради в умовах нинішнього суспільного плюралізму – це важливий інструмент участі громадськості у виробленні та реалізації політики, в тому числі в розрізі певної галузі та регіону. Крім того, це важливий експертний, інформаційний та психологічний ресурс. Від їх дієвості суттєво залежить рівень залучення організацій громадянського суспільства та їх вплив на місцеву владу, а відтак і стабільність влади у відносинах із суспільством та зниження ризику виникнення певних протистоянь.

Громадські ради – це утворення за участю представників громадськості, які мають формалізовану внутрішню структуру і яким державні органи чи органи місцевого самоврядування передають певні повноваження своїм рішенням, ухваленим відповідно до своєї компетенції.

Громадська рада як дієвий механізм співпраці влади та громадськості виникає там, де є для цього відповідні передумови: (а) влада, яка прагне забезпечити власну стабільність і стабільність суспільства, в тому числі, й через розуміння потреб суспільства й діалог із ним, (б) органі-

зована громадськість, котра знає, як представити інтереси суспільства та для чого їй потрібно впливати на органи влади. У такій ситуації громадські ради можуть бути серйозним додатковим ресурсом державного органу та важливим інструментом впливу громадськості на діяльність цього органу.

Демократія в посттоталітарній країні, якою є Україна – це паросток, який потребує обережного ставлення, постійної уваги, кропіткої роботи. Будь-які демократичні зміни не є безповоротними та остаточними. Робота громадських рад як на національному, так і на обласному рівнях залежить у великій мірі від політичної волі керівництва Міністерства внутрішніх справ України.

Результативність (неформальність) їх діяльності також залежить від кваліфікованої та експертної роботи представників правозахисних організацій, їх наполегливості, комунікативності, розуміння проблем як громадян, так і працівників правоохоронних органів.

Громадські ради можна класифікувати за основними функціями. Ради можуть існувати як публічний орган *представництва* громадськості або як *експертно-консультативний* орган. Ці функції можуть поєднуватися, але в тій чи іншій ситуації одна із вказаних особливостей буде відігравати більшу роль.

Якщо основною метою Громадської ради є представництво різних організованих громадських інституцій перед органом влади, то основним способом її роботи будуть публічні широкоформатні дискусії та обговорення (засідання). Така рада має прогнозувати реакцію громадськості на певне рішення, може підказати пріоритетні проблеми в тій сфері, в якій здійснює політику відповідний орган дер-

жавної влади чи місцевого самоврядування, доносити до влади певні проблеми та своє бачення їх вирішення тощо. Найголовніша цінність такої ради полягає в тому, що вона мусить залишатися незалежною, інакше втратить змогу надавати достовірну інформацію про потреби громадськості, а розпочне просто «виправдовувати» та популяризувати рішення органу влади. Тому відносини такої Громадської ради й органу влади мають формалізуватися таким чином, щоб зберегти незалежність громадського сектора та його здатність до самоорганізації.

Якщо Громадська рада створюється з метою **надання експертиз** та консультацій, то ще на етапі її створення дуже важливо встановити і в подальшому дотримуватися досить жорстких кваліфікаційних ознак для входження. Робота цієї дорадчої ради носитиме довготривалий характер. Важливим питанням стає мотивація для роботи її членів та значні організаційні витрати. Такі ради називають спеціалізованими або експертними. Основне завдання таких рад – надання експертної оцінки щодо документів (проектів) чи певних подій, пов'язаних зі сферою діяльності рад, удосконалення нормативно-правової бази та законодавчих технологій тощо [3].

Вважаємо, що Громадська рада МВС України з питань забезпечення прав людини поєднує в своїй діяльності представницьку та експертно-консультативну функцію, з наголосом на другу, оскільки, відповідно до положення, діяльність Громадської ради з питань забезпечення прав людини має:

1. Сприяти формуванню партнерських стосунків між міліцією та регіональними громадами.

2. Сприяти досягненню більш широкого залучення громадськості до проблем боротьби зі злочинністю та охорони громадського порядку;

3. Створити нові канали постійного інформування громадськості про найбільш гострі та болючі проблеми в діяльності органів внутрішніх справ регіону.

4. Сформуванати альтернативний механізм оцінки діяльності місцевої міліції за допомогою вивчення громадської думки.

5. Сприяти підтримці місцевою громадою діяльності міліції у регіоні.

3.2. ХАРАКТЕР ВЗАЄМОДІЇ ГРОМАДСЬКОЇ РАДИ

З МВС УКРАЇНИ

Згідно з Положенням, Громадська рада є консультативно-дорадчим органом, який надає консультативно-методичну допомогу МВС України в реалізації завдань Міністерства щодо дотримання прав людини, а також здійснює громадський контроль за дотриманням прав людини. Однією з цілей створення Громадської ради є укріплення взаємодії з громадськими правозахисними організаціями.

Принциповим є положення про рекомендаційний характер рішень Громадської ради. Це означає, що вони можуть прийматися керівництвом МВС України в якості пропозицій до дій, а можуть і не прийматися. У другому випадку представникам Громадської ради потрібно шукати засоби впливу на керівництво відповідного органу внутрішніх справ для того, щоб переконати його у необхідності запропонованих дій.

З досвіду діяльності Громадської ради з питань забезпечення прав людини видно, що усі відпрацьовані та підготовлені рекомендації від громадської частини Ради приймалися керівництвом МВС України.

Важливо закріпити положення про те, що рекомендаційний характер рішень Громадської ради полягає не в тому, що МВС України за бажанням розглядає, або не розглядає їх. А в тому, що вони є обов'язковими для розгляду керівництвом МВС України та УМВС України в областях. Питання можуть розглядатися на робочих нарадах, засіданнях колегій тощо. А вже процес прийняття рішення – це виключно прерогатива органів внутрішніх справ.

3.3. ОБМЕЖЕННЯ В РОБОТІ ГРОМАДСЬКОЇ РАДИ МВС УКРАЇНИ З ПИТАНЬ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ

Обмеження в роботі Громадської ради накладаються Законом України і дублюються в Положенні про діяльність Громадської ради. Так, оперативні та мобілізаційні плани правоохоронних органів, оперативно-розпорядчі дії їх посадових осіб контролю з боку громадян та громадських організацій не підлягають (ст. 7.).

Під час дискусій щодо принципів роботи Громадської ради було погоджено, що Раду не можна розглядати як орган швидкого реагування на отриману інформацію (чи її відсутність) щодо порушення прав людини з боку працівників органів внутрішніх справ, що це не може бути терміновим приводом для проведення засідання. На засідання Громадської ради виносяться питання, які стосуються системних порушень прав людини з боку працівників органів внутрішніх справ.

Але, без сумніву, представники Громадської ради, не можуть залишати поза увагою зазначені вище факти порушення прав людини. Для цього використовуються такі форми роботи, як формування громадської думки, проведення зустрічей з керівниками відповідних департаментів (підрозділів) МВС України. Після такої роботи, коли виявлені причини порушення, які є системними, питання може виноситися на розгляд під час засідання Громадської ради. Обласні громадські ради можуть бути більш оперативними в цьому плані, враховуючи особливості їх роботи.

**3.4. ЧОМУ ОРГАНИ ВНУТРІШНІХ СПРАВ МАЮТЬ БУТИ ЗАЦІКАВЛЕНІ
В СТВОРЕННІ ТА РОЗВИТКУ ГРОМАДСЬКИХ РАД
ТА СПРИЯТИ ЇХ ДІЯЛЬНОСТІ¹**

В розвитку громадських рад зацікавлені не тільки громадські організації, але й міліція. Аргументи на користь цього твердження наступні:

1. Громадська рада може бути рупором УМВС. Це інструмент комунікації між громадськістю, правозахисниками, працівниками міліції, механізм отримання інформації з перших рук від населення про роботу міліції, можливість відпрацювання прозорих стосунків міліції та населення.

¹ Цей параграф підготовлений спільно з учасниками тренінгу «Створення діючої системи громадських рад при МВС України з питань дотримання прав людини як одного з елементів цивільного контролю за діяльністю органів внутрішніх справ», 12-15 квітня 2007 р., який організований Міжнародним Фондом «Відродження», Харківським інститутом соціальних досліджень, Громадською радою при МВС України з питань забезпечення прав людини».

2. Через Громадську раду здійснюються програми покращення іміджу міліції, довіри населення. Робота Громадських рад є механізмом наближення міліції та населення, механізмом роз'яснення завдань, проблем та досягнень міліції.

4. Через Громадську раду може покращуватися співпраця із ЗМІ.

5. Через Громадські ради можна захищати права співробітників ОВС.

6. Громадська рада – це також використання ресурсів громадськості (людських, матеріальних, технічних тощо) для роботи ОВС.

7. Громадська рада – це також розподіл відповідальності за прийняття рішень, які стосуються роботи з населенням.

8. Робота Громадської ради стимулюватиме працівників ОВС в дотриманні прав людини.

9. Через Громадську раду працівники ОВС можуть отримувати сучасні знання та інформацію, особливо в галузі прав людини, в тому числі шляхом проведення тренінгів, семінарів тощо.

10. Співпраця з громадськими радами – це вияв реформування міліції, здійснення процесів демократизації правоохоронної діяльності.

11. Громадські ради займаються також питаннями порушення прав працівників ОВС, які є дуже актуальними, але певною мірою закритими.

12. Громадська рада – це можливість делегування певних функцій ОВС громадськості.

13. Громадська рада – це також можливість оперативного отримання інформації керівником відповідного УМВС для належного реагування.

14. Це також формування груп підтримки та лобювання інтересів ОВС (наприклад, стан ІТТ, необхідність та пошук коштів на їх ремонтування).

15. Громадські ради – це інструмент формування та підвищення правової культури населення.

16. Громадські ради – це можливість покращити кадрову роботу міліції.

17. Це можливість покращення соціально-психологічного клімату в підрозділах ОВС, за рахунок захисту прав працівників ОВС.

Розділ 4.

ГРОМАДСЬКИЙ ТА ПАРЛАМЕНТСЬКИЙ КОНТРОЛЬ: МОЖЛИВОСТІ ВЗАЄМОДІЇ ТА КООРДИНАЦІЇ

Порушення прав та свобод громадян, особливо у правоохоронній сфері, є серйозною проблемою та загрозою безпеці держави та суспільства. *Механізмом кардинального покращення ситуації може стати розвиток системи парламентсько-громадського контролю (моніторингу) дотримання прав людини* Діяльність у цьому напрямку відповідає принципам демократії, пріоритету інтересів людини над інтересами держави, створення прозорих відносин між владою та суспільством, активізації громадян та їх участі у процесах прийняття та виконання рішень.

Парламентсько-громадський контроль (моніторинг) дотримання прав людини в Україні – це:

- міцний інструмент комунікації між громадянами (виборцями) та депутатами
- механізм впливу на діяльність органів державної влади та правоохоронних органів України з метою її покращення
- механізм формування прозорості у діяльності органів державної влади та правоохоронної системи
- механізм отримання інформації про найсуттєвіші порушення прав людини

♦ для подальшого реагування в кожному окремому випадку;

♦ для законотворчої роботи;

♦ для реалізації функцій депутатського контролю;

♦ для ведення суспільно-політичної роботи, агітації.

Депутати Верховної Ради відповідно до Конституції України, Законів України «Про статус народного депутата України», «Про комітети Верховної Ради України» та ін. мають широкі повноваження для здійснення парламентського контролю та співпраці з громадськими організаціями.

4.1. ЗДІЙСНЕННЯ ГРОМАДСЬКО-ПАРЛАМЕНТСЬКОГО КОНТРОЛЮ ЧЕРЕЗ КОМІТЕТИ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

Відповідно до Закону України «Про комітети Верховної Ради України» комітети здійснюють такі функції: 1) законопроектну; 2) організаційну; 3) контрольну. Стаття 14. «Контрольна функція комітетів» визначає її наступним чином:

1) аналіз практики застосування законодавчих актів у діяльності державних органів, їх посадових осіб з питань, віднесених до предметів відання комітетів, підготовці та поданні відповідних висновків та рекомендацій на розгляд Верховної Ради України;

2) участі за дорученням Верховної Ради України у проведенні «Дня Уряду України»;

3) контролі за виконанням Державного бюджету України в частині, що віднесена до предметів їх відання, для забезпечення доцільності, економності та ефективності використання державних коштів у порядку, встановленому законом;

4) організації та підготовці за дорученням Верховної Ради України парламентських слухань;

5) організації та підготовці слухань у комітетах;

6) підготовці та поданні на розгляд Верховної Ради України запитів до Президента України від комітету відповідно до положень пункту 34 частини першої статті 85 Конституції України (254к/96-ВР);

7) взаємодії з Радою хунковою палатою;

8) взаємодії з Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини;

9) направленні матеріалів для відповідного реагування в межах, установлених законом, органам Верховної Ради України, державним органам, їх посадовим особам.

Крім того, комітети Верховної Ради мають право на отримання, вивчення, дослідження інформації з питань, що належать до предметів їх відання (ст. 17).

Формами роботи комітетів (ст. 42) є засідання, які можуть бути відкритими та закритими, проводитися як виїзні або спільно з іншими комітетами, слухання в комітетах. Комітети можуть організовувати «круглі столи», конференції та інші заходи, проведення яких не суперечить законодавству України.

4.2. ПРОФІЛЬНІ КОМІТЕТИ ЩОДО ЗДІЙСНЕННЯ КОНТРОЛЮ ЗА ДОТРИМАННЯМ ПРАВ ЛЮДИНИ В ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ

Профільними комітетами щодо здійснення контролю за дотриманням прав людини в діяльності правоохоронних органів є Комітет по боротьбі із організованою злочинніс-

тю та корупцією та Комітет з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності.

Зупинимось на аналізі повноважень та можливостей останнього комітету. Цей вибір пов'язаний як з безпосередньою практикою роботи автора в цьому комітеті та здійсненні діяльності по реалізації парламентського контролю, так і реальною практикою, яка склалася в 2006-2007 рр., коли фактично питання контролю за дотриманням прав людини в діяльності правоохоронних органів піднімалися лише в роботі цього комітету.

Відповідно до Постанови Верховної Ради України від 11 липня 2006 р. до компетенції Комітету з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності належать наступні питання: кримінальне законодавство, законодавство про адміністративні правопорушення, кримінально-виконавче законодавство та законодавче забезпечення діяльності органів виконання покарань, законодавство про прокуратуру, органи дізнання і слідства, органи внутрішніх справ, законодавство про податкову міліцію, законодавство про захист учасників кримінального судочинства і про державний захист працівників правоохоронних органів, про профілактику злочинів, про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі, про охорону громадського порядку, про охоронну і детективну діяльність, питання соціального захисту працівників правоохоронних органів та членів їх сімей [2].

З цих питань Комітет здійснює контроль за дотриманням і реалізацією Конституції та законів України, інших нормативних актів Верховної Ради України, за відповідністю підзаконних актів Конституції, законам України, а також вивчає ефективність їх застосування, розглядає пропозиції,

що свідчать про потребу у прийнятті нових законодавчих актів або у внесенні змін і доповнень до чинних законодавчих актів, і в разі необхідності готує відповідні висновки на розгляд Верховної Ради України.

У структурі Комітету з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності відповідно до Закону України «Про комітети Верховної Ради України» [1] створені п'ять підкомітетів. Нижче наведений їх перелік, а також закріплені за ними питання відання:

1. Підкомітет з питань законодавства про адміністративні правопорушення та кримінального законодавства.

- *законодавство про адміністративні правопорушення;*
- *кримінальне законодавство.*

2. Підкомітет з питань парламентського контролю та законодавчого забезпечення реформування органів прокуратури.

- *парламентський контроль за діяльністю прокуратури;*
- *законодавство з питань організації та діяльності органів прокуратури;*
- *законодавство з питань реформування органів прокуратури;*
- *взаємодія з Кабінетом Міністрів України, Радою національної безпеки і оборони України, Секретаріатом Президента України, центральними органами виконавчої влади та правоохоронними органами щодо питань реформування органів прокуратури.*

3. Підкомітет з питань парламентського контролю за дотриманням прав людини в діяльності правоохоронних органів та роботи з заявами і зверненнями громадян

- *парламентський контроль за дотриманням прав людини в діяльності правоохоронних органів;*

- парламентський контроль за дотриманням прав працівників правоохоронних органів;*
- питання організації роботи з листами і зверненнями громадян.*

4. Підкомітет з питань законодавчого забезпечення і парламентського контролю за діяльністю органів внутрішніх справ, органів виконання покарань та інших правоохоронних органів

– законодавство з питань організації та діяльності органів внутрішніх справ;

– законодавство з питань оперативно-розшукової діяльності;

– законодавство з питань досудового слідства (дівання і слідства);

– законодавство з питань організації охорони громадського порядку та громадської безпеки;

– законодавство з питань профілактики злочинів та адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі;

– законодавство з питань виконання кримінальних покарань та організації і діяльності органів та установ виконання покарань;

– кримінально-виконавче законодавство;

– законодавство з питань профілактики рецидивної злочинності і соціальної адаптації осіб, які відбули покарання в місцях позбавлення волі;

– законодавство з питань пожежної безпеки;

– законодавство з питань охоронної та детективної діяльності;

– законодавство з питань державного захисту учасників кримінального судочинства та державного захисту суддів, працівників правоохоронних органів та соціального захисту працівників правоохоронних органів і членів їхніх сімей.

4. Підкомітет з питань законодавчого забезпечення і парламентського контролю за діяльністю податкової міліції та дізнання в органах Державної митної служби України

– законодавство з питань організації та діяльності податкової міліції;

– законодавство з питань дізнання в органах Державної митної служби України;

– парламентський контроль за діяльністю податкової міліції та органів дізнання Державної митної служби України [3].

4.3. ЕТАПИ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ

ПАРЛАМЕНТСЬКО-ГРОМАДСЬКОГО КОНТРОЛЮ

1. Формування розгорнутої концепції системи парламентсько-громадського контролю.

2. Підтримка цієї діяльності з боку окремих депутатів та фракцій.

3. Включення положень про розвиток системи парламентсько-громадського контролю до порядку денного роботи депутатів, комітетів та фракцій.

4. Інформаційна та медійна підтримка цього напрямку діяльності.

5. Активна співпраця громадських організацій правозахисного спрямування з депутатами Верховної Ради.

Розділ 5.

ПРОБЛЕМНІ ТА НЕВИРІШЕНІ ПИТАННЯ ФОРМУВАННЯ ПЕРСОНАЛЬНОГО СКЛАДУ ГРОМАДСЬКОЇ РАДИ З ПИТАНЬ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ

Кадрова політика формування громадських рад залишається одним з найскладніших питань. І якщо навколо деяких тем вже точилися дискусії, і вироблені хоч і альтернативні, але підходи до їх розв'язання, то разом з цим існує низка питань, які взагалі залишаються *terra incognita* у співпраці громадськості з органами внутрішніх справ.

Важливо, що аналіз документів, які регламентують роботу громадських рад при інших правоохоронних органах, показує, що і в них розглянуті нижче проблеми навіть не піднімаються.

Відсутність регламентації таких важливих кадрових проблем зовсім не є результатом якогось умислу, халатності або недалекоглядності авторів, які складали їх. Беручи безпосередньо участь в розробці документів, які регламентують роботу Громадської ради, маю наголосити на тому, що то був дуже складний процес: фактично вперше створювалися подібного роду документи. Досвіду роботи подібних громадських рад в інших відомствах або країнах також не було (і мабуть не існує до сьогоднішнього дня). Саме від-

сутність досвіду і обумовило те, що велика низка проблем залишалася не прописаними.

5.1. ЧЛЕНСТВО В ГРОМАДСЬКІЙ РАДІ

Відповідно до положення про Громадську раду МВС України з питань забезпечення прав людини, до складу Ради можуть включатися представники органів законодавчої, виконавчої, судової влади, Уповноваженого Верховної Ради з прав людини, представники органів місцевого самоврядування, представники громадських організацій правозахисного спрямування, засобів масової інформації, науковці (п. 4.2.).

Практика формування персонального складу Ради при МВС в 2005-2006 рр. склалася таким чином, що головна увага приділялася представникам громадських правозахисних організацій. У ситуації з тематичним обмеженням роботи Громадської ради лише питаннями дотримання та забезпечення прав людини (що в ситуації міліції є фактично не обмеженням, а покриттям майже усіх сфер професійної діяльності) залучення до членства в громадських радах представників бізнес-структур, інших не пов'язаних з дотриманням прав людини організацій є недоцільним.

У процесі підготовки документів, які регламентують діяльність Громадської ради з питань забезпечення прав людини, під час дискусій були сформульовані та реалізовані наступні принципи формування списочного складу Громадської ради:

1. Змішане членство – участь у роботі Громадської ради як представників громадських правозахисних організацій, так і керівництва ОВС.

2. Чисельна перевага представників громадських організацій перед представниками ОВС, приблизно у пропорції 2/3 – представників правозахисних організацій, 1/3 – представників ОВС².

Проте аналіз поданих в першій половині – середині 2006 р. на затвердження до МВС України списків громадських рад показав, що вимоги щодо якісного формування складу рад не були виконані за різних обставин, в тому числі – за причиною недостатньої активності керівництва областей у налагоджуванні належної взаємодії з громадськими організаціями. Так, у складі громадських рад Івано-Франківської, Тернопільської, Хмельницької, Черкаської та Чернівецької областей переважну більшість складали не правозахисники, а працівники та пенсіонери органів внутрішніх справ, представники бізнесу та політичних партій. Тому **рішенням засідання Громадської ради при МВС України від 08.09.2006 № 4** склад рад зазначених областей були визначені як такі, що не відповідають вимогам МВС України, відхилені від затвердження та взяті під особистий контроль міністерства.

Списки решти обласних рад були затверджені, але у вказаному рішенні Громадської ради була надана важлива деталізація вимог стосовно кандидатів – вони не повинні бути членами політичних партій, представниками місцевих держадміністрацій та бізнес-структур. Було визнано можливим присутність в обласних радах представників релігійних конфесій, проте лише за умови надання щодо їх кандидатур рекомендацій двох правозахисних організацій

² Представники громадських організацій почали називатися «громадською частиною» Ради. Без сумніву, в цьому є певна тавтологія, але факт залишається фактом.

відповідного регіону та рекомендації від члена Громадської ради при МВС України, закріпленого за цим регіоном.

Дані станом на 1 лютого 2007 р. щодо недостатньої присутності представників громадськості (співвідношення міліція/громадськість)³

Волинська 8/7

Дніпропетровська 6/6

Івано-Франківська 10/10

Кіровоградська 8/10

Луганська 7/8

Львівська 7/8

Рівненська 6/7

Сумська 8/9

Тернопільська 10/9

Хмельницька 10/10

Черкаська 13/5

Чернівецька 9/10

3. «Громадська частина» Громадської ради має складатися виключно з представників правозахисних громадських організацій, або іншими словами – громадських організацій правозахисного спрямування.

Пояснімо названі вище принципи.

Щодо змішаного членства, то на першому засіданні і навіть під час створення така новація викликала досить негативне ставлення з боку представників громадських пра-

³ Підготовлено Радником Міністра з прав людини та гендерних питань Мартиненком О.А.

возахисних організацій. Воно обумовлювалось тим, що Громадська рада має складатися з представників громадськості, а не того органу, при якому Громадська рада створюється. Але думка Міністра внутрішніх справ була іншою – до Громадської ради необхідно залучати заступників Міністра для того, щоб вони брали фахову участь у обговоренні усіх поставлених питань, щоб можна було відразу реагувати на факти порушення прав людини, і для того також, щоб був реальний діалог між представниками громадськості та керівництва міністерства. Названі вище аргументи лунали досить переконливо, і тому з ними погодилися представники громадських організацій, настоюючи лише на тому, щоб вони знаходилися у чисельній більшості, порівняно з представниками Міністерства.

Таким чином був реалізований принцип зацікавленості сторін.

Ще один важливий момент, який потребує пояснення. Громадська рада з питань забезпечення прав людини не є простим аналогом Громадських колегій, які створюються при різних міністерствах, і намагання створення якої було у МВС в 2004 р. До членства в ній були залучені артисти, спортсмени, бізнесмени, ветерани органів внутрішніх справ, релігійні діячі, відомі особи тощо. Діяльність Громадської ради є принципово сконцентрованою на питаннях порушення (дотримання) прав людини в діяльності органів внутрішніх справ. Ця проблематика охоплює майже усі аспекти роботи української міліції.

Тому до членства в Громадській раді запрошувалися виключно представники громадських правозахисних організацій.

Важливо також, щоб в громадських радах були присутні представники правозахисних організацій, які працюють в різних галузях порушення прав людини – права затриманих, мирні зібрання, захист прав дітей, захист прав жінок, захист прав мігрантів, біженців, переміщених осіб, право на приватність тощо.

Дилема. Яким чином має формуватися персональний склад Громадських рад (від Міністерства чи від громадськості)?

Невирішеним питання залишається питання початкового формування персонального складу Громадської ради.

Практика формування персонального складу Громадської ради при МВС України наприкінці 2005 р. показала, що ініціатива по включенню конкретних осіб до списку членів Громадської ради належала: Міністру внутрішніх справ, Раднику Міністра з прав людини та гендерних питань, представникам (керівникам) правозахисних організацій, які виходили з ініціативами щодо співпраці з МВС України та мали подібний досвід.

Аналіз положення, наприклад, про роботу Громадської ради при Міністерстві оборони України, дає підстави стверджувати, що ці питання також не вирішені в іншому міністерстві.

Відповідно до Положення про Громадську раду з питань забезпечення прав людини членом Громадської ради можуть бути представники органів законодавчої, виконавчої, судової влади, Уповноваженого Верховної Ради з прав людини, представники органів місцевого самоврядування, представники громадських організацій правозахисного спрямування, засобів масової інформації, науковці (п. 4.2).

Дилема. Чи потрібні посвідчення членам громадських рад від громадськості

Рішенням Міністра внутрішніх справ, яке знайшло відображення в Положенні про Громадську раду членам Громадської ради від громадськості видаються посвідчення встановленого зразка.

Відповідно і в абсолютній більшості областей представникам громадської частини громадських рад видані посвідчення.

Це рішення сприймалося як неоднозначне.

Моя точка зору полягала в тому, що подібні посвідчення не потрібні. Основним аргументом був той, що членство в громадських радах буде розглядатися не стільки як можливість впливати на процес дотримання та забезпечення прав людини працівниками органів внутрішніх справ, скільки як своєрідна можливість отримання певного статусу та пільг. Подібну позицію поділяли і деякі інші члени Громадської ради, які залишилися в меншості.

5.2. КІЛЬКІСНИЙ СКЛАД ГРОМАДСЬКОЇ РАДИ

Відповідно до Положення, кількість членів Ради визначається Міністром (п. 4.3.).

Тим не менш, в процесі дискусій під час формування установчих документів Громадської ради виробилася позиція, що в Громадській раді МВС України має бути 25-30 членів.

Що стосується кількості членів громадських рад при УМВС в областях, кількісний склад коливатиметься навколо 15-20 осіб. Саме такі рекомендації щодо кількісного складу надавалися під час формування обласних рад в регіонах. Статистичний аналіз списків обласних рад показує, що здебільшого цей підхід і знайшов втілення у життя.

5.3. КРИТЕРІЇ ЧЛЕНСТВА ТА ВИМОГИ ДО ЧЛЕНІВ ГРОМАДСЬКОЇ РАДИ

Якщо ми відкриємо та ретельно прочитаємо положення про роботу Громадської ради при МВС України з питань забезпечення прав людини, то ми знайдемо в ньому лише описання прав та обов'язків членів Громадської ради. Але жодного слова не йдеться ані в цьому документі, ані в інших щодо вимог до членів Громадської ради.

Практика показала, що Громадські ради будуть працювати активно в тому випадку, якщо до їх складу входять ініціативні представники правозахисних організацій, які здійснюють свою роботу за конкретними напрямками правозахисту.

Під час семінару відповідальних секретарів громадських рад було запропоновано записати в Положення про Громадську раду (пункт щодо членства) вимогу для потенційних членів (кандидатів в члени громадських рад) надавати наступну інформацію:

- статутні документи, в яких міститься інформація про місію та основні напрямки (завдання) діяльності організації;
- інформацію про роботу в галузі захисту прав людини за останні три роки;
- рекомендації представників двох правозахисних організацій або відомих правозахисників.

Подібна процедура сприятиме формуванню якісного персонального складу громадських рад, включення до них виключно правозахисників, що відповідатиме змісту їх діяльності.

Також пропонується, щоб голосування за включення нових членів від громадськості вважалося дійсним за згоди 2/3 (3/4) громадської частини

5.4. ОБОВ'ЯЗКИ ЧЛЕНІВ ГРОМАДСЬКОЇ РАДИ

Обов'язки членів Громадської ради в положенні прописані разом із правами. При підготовці цього документу лунали пропозиції розділити права та обов'язки, але при втіленні цієї ідеї у життя вийшло, що права є водночас обов'язками і навпаки. Тому вони й були поєднані в одному пункті.

5. Права та обов'язки членів Ради

Члени Ради мають наступні права та обов'язки:

5.1. Участь у підготовці та проведенні засідань Ради, формуванні порядку денного, в обговоренні питань, винесених на її розгляд, у формуванні членів робочих груп.

5.2. Внесення пропозицій щодо розгляду питань, які належать до компетенції Ради, а також пропозицій з питань, які обговорюються.

5.3. Участь у діяльності експертних та робочих груп, очолювання їх.

5.4. Ініціювання залучення фахівців відповідних галузей до вивчення та вирішення питань, що розглядаються на засіданнях Ради.

5.5. У випадку незгоди з прийнятим рішенням висловлювати власну думку, що долучається до протоколу засідання Ради.

5.6. У разі неможливості бути присутнім на засіданні Ради викласти письмово власну думку, яка долучається до прото-

колу засідання. Делегування повноважень членів Ради не допускається.

5.7. Вхід на територію Міністерства відповідно до встановленого пропускового режиму.

5.8. При проведенні громадського розслідування заяви про порушення прав людини працівниками органів внутрішніх справ:

- ◆ одержувати письмові або усні роз'яснення від усіх осіб (у тому числі державних посадових та службових осіб), що можуть мати інформацію про дане порушення, або в інший спосіб надати допомогу в розслідуванні; здійснювати інші дії, необхідні для проведення належної перевірки заяви, які не суперечать законодавству;
- ◆ вносити рекомендації органам внутрішніх справ за результатами розслідування й оцінювати дії органів внутрішніх справ.

5.9. Вільний доступ до законотворчої роботи: право одержувати проекти законів та інших відкритих нормативних актів (наказів, розпоряджень, тощо) від МВС на стадії розроблення.

5.10. Участь у роботі мобільних груп у будь-якому регіоні України.

*Положення про Громадську ради МВС України
з питань забезпечення прав людини*

Але б хотілося звернути увагу на такі речі, як активність, участь в роботі, ініціативність членів громадських рад. Ці питання ніби то абсолютні прості, і названі вище якості розуміються як щось обов'язкове та таке, що не потребує додаткових пояснень та тлумачень. Насправді, вже перший рік роботи громадських рад показав, що рівень активності та ставлення до участі в роботі в цих інституціях різний у

різних членів. Є такі члени громадських рад, які фактично не беруть участь в засіданнях, які не співпрацюють з відповідними органами внутрішніх справ. Без сумніву, в такій безініціативності виявляються усі вади персонального підбору членів громадських рад. З іншого боку, здається, що у деяких членів громадських рад є просте нерозуміння власних функцій, повноважень тощо.

З моєї точки зору, це питання варто винести на публічну дискусію серед членів громадських рад і прописавши обов'язки членів громадських рад, внести зміни до чинного положення.

5.5. ЕТИЧНИЙ КОДЕКС ЧЛЕНА ГРОМАДСЬКОЇ РАДИ

Як відомо, мораль є не менш ефективним регулятором суспільних та міжособистих відношень, ніж право. Але про це значення моральних норм не часто згадують в сучасні часи. У діяльності ж громадських організацій, в правозахисту дотримання моральних норм є дуже важливим.

Саме тому, ми розділяємо думку тих правозахисників, науковців, які вважають за доцільне розробити Етичний кодекс члена Громадської ради МВС з питань забезпечення прав людини.

Які аргументи?

По-перше, існує Етичний кодекс працівника поліції. Це загальноприйнятий документ в країнах Ради Європи.

По-друге, розроблений та існує Етичний кодекс члена мобільної групи з питань моніторингу дотримання прав людини в діяльності органів внутрішніх справ. Інформація про наявність подібних документів в інших громадських

радах не надходила. Але якраз цей аргумент не може братися до уваги, враховуючи специфічність діяльності Громадської ради МВС України, спрямованої перш за все на захист прав людини.

Розробка Етичного кодексу члена Громадської ради має стати результатом колективної творчості членів громадських рад.

5.6. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЧЛЕНІВ ГРОМАДСЬКОЇ РАДИ ЗА СВОЮ РОБОТУ В ГРОМАДСЬКІЙ РАДІ

Перед ким несе відповідальність представник громадської організації – член Громадської ради – за свою роботу? Перед своєю організацією? Міністерством внутрішніх справ або управлінням МВС України в області? Правозахисними громадськими організаціями? Суспільством в цілому?

Якщо в перших двох випадках можна розробити певні механізми реалізації цієї відповідальності, то в двох останніх випадках така процедура виглядає або неймовірно складною, або такою, яку взагалі не можна реалізувати.

Тому питання про те, яким чином і перед ким відповідальні члени Громадської ради МВС України залишається відкритим і має бути винесено на обговорення усіх членів громадських рад.

Окрім того, залишається відкритим і питання відповідальності членів Громадської ради один перед одним. Громадська рада має працювати як злагоджена команда.

З досвіду роботи Громадської ради МВС України з питань забезпечення прав людини вже відомо, що періодично, хоча не дуже часто, виникають ситуації, коли варто замислитися над питаннями відповідальності членів ради

один перед одним. Особливо це стосується представлення позиції Громадської ради, коли вона не узгоджена більшістю членів.

Дискусійні питання

Чи має право член Громадської ради висловлювати думку від імені усієї Громадської ради без попередніх консультацій з іншими членами Громадської ради?

Якщо не має, то чому?

Якщо має, то який механізм висловлювання думки від імені Громадської ради?

5.7. РОТАЦІЯ ЧЛЕНІВ ГРОМАДСЬКОЇ РАДИ. МОЖЛИВІСТЬ ТА ПІДСТАВИ ДЛЯ ВИКЛЮЧЕННЯ З ЧЛЕНІВ ГРОМАДСЬКОЇ РАДИ

Питання ротації членів Громадської ради в положенні про Громадську раду МВС України не піднімаються, так саме як і питання переобрання членів Громадської ради. Це питання невизначене й по відношенню до уповноважених громадських рад за різними напрямками роботи. Практика вирішення цього питання щодо представників громадськості на сьогодні відсутня. Для додержання принципів демократичності склад громадської частини Громадської ради також не може бути незмінним. Поки ротація членів стосувалася «негромадської» частини Громадської ради – оскільки Міністр та заступники Міністра є членами Громадської ради за посадою, то відповідно разом із зміною керівництва Міністерства внутрішніх справ, змінюється і склад Громадської ради.

На сьогоднішній день положення про Громадську раду не містить також пунктів щодо виключення члена Громадської ради з Громадської ради.

Дискусійне питання

Чи має бути розроблений механізм та процедура виключення з членів Громадської ради?

Досвід Міністерства оборони України

В установчих документів Громадської ради при Міністерстві оборони рад ця проблема вирішується наступним чином: припинення членства у Громадській раді (п. 4.6.) здійснюється на черговому засіданні за заявою об'єднання громадян та рішенням Громадської ради. Члена Громадської ради може бути виключено з її складу, якщо він не брав участі у трьох і більше засіданнях Громадської ради без поважних причин.

Вважаємо, що підставами для виключення з членів Громадської ради можуть бути наступні:

- неучасть без поважних причин у засіданнях Громадської ради (50-80 % засідань);
- непредставлення для затвердження Громадською радою плану роботи на рік;
- непредставлення для затвердження Громадською радою звіту за роботу у попередньому році;
- порушення Етичного Кодексу члена Громадської ради;
- невиконання обов'язків члена Громадської ради, визначених в Положенні про Громадську раду;
- невиконання взятих на себе обов'язків;
- власне бажання члена Громадської ради;
- невиконання плану роботи.

В Положенні про Громадську раду необхідно чітко прописати підстави для виключення з членів Громадської ради.

Наказ про внесення змін до складу (включення, виключення) Громадської ради має підписуватися керівником відповідного управління МВС України на підставі рішення ГР.

Але для того, щоб механізм виключення з членів Громадської ради працював ефективно на користь вирішення питань забезпечення прав людини і не був інструментом розправи з окремими членами Ради, які мають окрему думку або позицію, мають бути спочатку розроблений Етичний кодекс члена Громадської ради та внесені зміни до регламенту роботи Громадської ради.

На семінарі відповідальних секретарів громадських рад (квітень, 2007 р.) активно дискутувалося це питання. Наведемо деякі з результатів цього обговорення:

- зміна керівництва МВС України або обласного керівництва не позначається на складі Громадської ради від громадськості;
- доцільно обирати членів громадських рад на 2-3 роки;
- кожен член Громадської ради має звітувати про здійснену роботу кожні півроку;
- при ротації членів Громадської ради обов'язково враховувати принцип доцільності;
- при ротації враховувати також результати роботи члена ради з МВС або УМВС та їх зацікавленість у продовженні такої роботи;
- необхідність врахування змісту діяльності членів ради, а також можливість (вірогідність) появи нових

напрямків роботи, за якими мають бути закріплені члени Громадської ради;

- необхідність запрошення потенційних кандидатів до участі в громадській раді через експертні та робочі групи тощо;

- необхідність представлення зовнішньої рекомендації на кандидата в члени ГР

- Ротація не повинна бути примусовою

- надавати оголошення в ЗМІ про ротацію складу членів ГР

Головне, що ротація здійснюється для підвищення ефективності роботи ГР, для дотримання принципів прозорості, відкритості, демократичності, а не для формальності.

Розділ 6.

ЗДІЙСНЕННЯ КЕРІВНИЦТВА ТА КООРДИНАЦІЇ РОБОТИ ГРОМАДСЬКОЇ РАДИ

6.1. КЕРІВНИЦТВО РОБОТОЮ ГРОМАДСЬКОЇ РАДИ

Формування керівництва Громадської ради МВС здійснюється на демократичних принципах – обирається дві співголови – від громадської частини МВС та від керівництва МВС.

п. 4.1. Раду очолюють співголови. Співголови обираються членами Ради строком на два роки. Вони колегіально з членами Ради визначають пріоритетні напрямки діяльності. Співголови ведуть засідання Ради відповідно до цього Положення та Регламенту роботи Громадської ради при Міністерстві внутрішніх справ України з питань забезпечення прав людини

*З Положення про роботу Громадської ради МВС України
з питань забезпечення прав людини*

Практика роботи Громадської ради при МВС України склалася таким чином, що співголовою від МВС обирається Міністр внутрішніх справ. Першим співголовою був Ю.В. Луценко, а після його відставки та обрання Верховною Радою нового Міністра – В.П. Цушка, він очолив Громадську раду. Подібна ситуація відтворюється і на обласному рівні

ні, де одним з співголів ради обирається начальник УМВС в області, а другим – представник громадських організацій.

З приводу обранням (саме обрання, а не призначення) першої особи на посаду співголови позиція представників громадських організацій полягала в тому, щоб підпорядкувати роботу ради особі найвищого рівня для подальшого ефективного впливу на дотримання прав людини в ОВС.

Потрібно сказати, що аналіз вже згадуваного положення про роботу Громадської ради при Міністерстві оборони показує, що в ній застосовується інший принцип [2]. Так, відповідно до п. 4.7. Громадську раду очолює голова, який обирається членами Громадської ради за пропозицією Міністра оборони України терміном на два роки. Голова Громадської ради має двох заступників зі складу членів Громадської ради, які за його поданням обираються на засіданні Громадської ради (п. 4.8.).

Права та функціональні обов'язки співголів прописані в Регламенті роботи Громадської ради (п.п. 13-14). Так, співголови: очолюють Раду та координують її роботу; скликають засідання Ради; за поданням членів Ради, але не пізніше ніж за п'ять днів до чергового засідання Ради, у виняткових випадках – не пізніше ніж за три робочі дні затверджують порядок денний засідання Ради; головує на засіданнях Ради, вносять пропозиції до порядку денного; вносять пропозиції щодо розподілу обов'язків між членами Ради.

Співголови мають заступників, які обираються на засіданні Ради, розподіляють обов'язки між ними. Один із заступників замінює їх у разі тимчасової відсутності та виконує їх повноваження, визначені в Регламенті.

**6.2. ФУНКЦІОНАЛЬНІ ОBOB'ЯЗКИ ВІДПОВІДАЛЬНОГО
СЕКРЕТАРЯ ГРОМАДСЬКОЇ РАДИ. СПІВГОЛОВИ
ТА ВІДПОВІДАЛЬНІ СЕКРЕТАРІ ВІД ГРОМАДСЬКОСТІ**

Організаційно діяльність Громадської ради забезпечується **відповідальними секретарями**, яких також обирається два – один від МВС, другий – від громадської частини.

Відповідальний секретар забезпечує підготовку та проведення засідань Ради, організаційно-технічне та документальне забезпечення діяльності Ради, у тому числі формує порядок денний, який виноситься на затвердження членів Ради, та список запрошених осіб (за погодженням з членами Ради). Для проведення цієї роботи в разі необхідності відповідальний секретар за згодою співголів Ради може залучати спеціалістів відповідних служб МВС України (п. 4.5.).

Функції та обов'язки відповідального секретаря деталізуються в Регламенті роботи Громадської ради (п. 13). Вони полягають в тому, що він:

- Інформує членів Ради про дату, час, місце проведення засідання і його порядок денний.

- Забезпечує організацію та проведення засідання Ради, а також членів Ради необхідними документами та інформаційними матеріалами.

- Створює умови для діяльності робочих та експертних груп Ради.

- Веде діловодство Ради, робоче листування з питань її діяльності.

- Організовує висвітлення діяльності Ради в засобах масової інформації.

- Забезпечує одержання в установленому порядку від центральних та місцевих органів державної влади, органів

місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій інформації, матеріалів, документів, необхідних для виконання покладених на Раду завдань.

В березні 2007 р. видане розпорядження МВС щодо посилення роботи Громадських рад.

Відповідно до цього розпорядження відповідальним секретарям Громадських рад від міліції рекомендується щотижня передавати Раднику Міністра з прав людини та гендерних питань інформацію про роботу громадських рад. Завдяки отриманню цієї інформації можна оперативно інформувати керівництво МВС України про факти порушення прав людини в областях.

Щотижневе звітування важливо, оскільки:

- будь-яка інформація, що має відношення до компетенції членів ГР стає відомою в МВС;
- посилюється взаємодія між громадянами та міліцією;
- робота громадських рад знаходиться під постійним контролем МВС;
- якщо є підозра, що при передачі інформація змінюється, громадські організації можуть передавати її напрямку Раднику;
- інформація не потребує затвердження начальника УМВС

Відповідальні секретарі від міліції в більшості випадків не мають мотивації для роботи, оскільки ці повноваження є додатковими до їх основних функціональних обов'язків. Тому важливу роль мають відігравати відповідальні секретарі від громадськості спільно із співголовами від громадськості. Це обумовлюється наступними факторами:

- можливість планування робочого часу
- відсутність побоювання субординації

- наявність великих контактів з громадськістю
- розуміння змісту роботи громадських рад
- незалежність від працівників міліції.

Саме тому вони мають бути двигуном роботи громадських рад.

Якщо проектувати положення Регламенту роботи Громадської ради на роботу громадського секретаря обласної Громадської ради, то до його функціональних обов'язків повинно належати:

- формування порядку денного засідання Громадської ради;
- організація засідань Громадської ради;
- інформування громадськості про діяльність Громадської ради;
- координація діяльності відповідної регіональної ради з Громадською радою при МВС України та іншими регіональними радами;
- відбір кандидатів до складу Громадської ради;
- контроль за виконанням рішень Громадської ради.

Для обміну інформацією між співголовами та відповідальними секретарями громадських рад в областях необхідним є створення спеціальної електронної розсилки.

**6.3. КООРДИНАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ РОБОТИ ГРОМАДСЬКОЇ РАДИ МВС
УКРАЇНИ З ПИТАНЬ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ ЗА ОСНОВНИМИ
НАПРЯМКАМИ. ПОВНОВАЖЕННЯ УПОВНОВАЖЕНИХ
З НАПРЯМКІВ ДІЯЛЬНОСТІ ГРОМАДСЬКОЇ РАДИ**

Для координації діяльності Громадської ради МВС України за різними напрямками роботи обираються уповноважені Ради за відповідними напрямками. Відповідно до

затвердженого Співголовами положення [7], уповноважені з різних напрямків роботи Громадської ради мають наступні завдання:

- Координація роботи Громадської ради за закріпленим напрямком.

- Залучення до роботи експертів, консультантів, проведення робочих зустрічей, засідань.

- Організація планування та роботи членів Громадської ради за закріпленим напрямком.

- Підготовка питань та матеріалів для обговорення на засіданнях Громадської ради.

- Організація роботи з вивчення причин та умов, що сприяють порушенням конституційних прав і свобод людини та громадянина працівниками органів внутрішніх справ.

- Інформування Громадської ради, а через неї й керівництва МВС України про результати спостережень та досліджень та виявлені порушення.

- Організація роботи з розроблення рекомендацій для органів внутрішніх справ, затверджених Громадською радою, спрямованих на недопущення правопорушень у їх подальшій службовій діяльності.

Важливо відзначити, що уповноважені не є контролюючими особами, а висновки, які містяться в їх звітах, носять рекомендаційний характер.

Важливим обов'язком уповноважених є формування концепції роботи за напрямком, на основі якої потім складатиметься план роботи.

В додатках до книги наведений проект Концепції діяльності МВС України щодо впровадження гендерної рівності, який був розроблений автором під час роботи

Радником з прав людини та гендерних питань і який було покладено в основу впровадження напрямку сприяння впровадження гендерної рівності, протидії торгівлі людьми, домашньому насильству, жорстокому поводженню з дітьми.

При формуванні громадських рад в областях варто також визначити повноваження уповноважених. Вони можуть певною мірою відрізнятися від повноважень, визначених на рівні Громадської ради МВС України, що викликано особливостями роботи на обласному рівні.

6.4. СТВОРЕННЯ РОБОЧИХ ТА ЕКСПЕРТНИХ ГРУП

Для забезпечення виконання передбачених Положенням завдань Рада створює робочі (експертні) групи з визначених напрямків. Для вирішення комплексних завдань можливе об'єднання груп.

До складу робочих та експертних груп входять члени Ради, залучаються працівники державних органів, наукових установ, громадських організацій тощо за їх згодою. Робочі та експертні групи, як правило, очолюють члени Ради. За рішенням робочої чи експертної групи може бути обраний заступник керівника групи, який у разі відсутності керівника виконує його обов'язки, а також допомагає керівникові виконувати покладені на нього завдання.

На засіданнях робочої чи експертної групи ведеться протокол, який підшивається до матеріалів засідання Ради. Рішення про створення і припинення діяльності робочих та експертних груп, затвердження їх персонального складу приймаються Радою. За дорученням Ради персональний

склад робочих та експертних груп можуть затверджувати їх керівники.

Висновки, пропозиції, інші матеріали, підготовлені робочими та експертними групами, виносяться на розгляд Ради і за її рішенням надсилаються відповідним органам внутрішніх справ та посадовим особам.

Рада має право залучати з метою отримання консультацій та проведення експертизи документів, які нею розглядаються, державних службовців, науковців, представників неурядових організацій та інших фахівців на громадських засадах (за згодою їх керівників).

6.5. ПРЕДСТАВЛЕННЯ ПОЗИЦІЙ ТА ІНТЕРЕСІВ ГРОМАДСЬКОЇ РАДИ

Хто і яким чином представляє позицію та інтереси Громадської ради? Де має бути прописаний цей механізм.

Без сумніву, мова йде про демократичний та прозорий механізм, а не квазіпредставництво, коли без делегування цих повноважень висловлюється будь-яка позиція як позиція Громадської ради.

Розділ 7.

ЗМІСТОВНІ ПИТАННЯ РОБОТИ ГРОМАДСЬКОЇ РАДИ

7.1. ОСНОВНІ НАПРЯМКИ РОБОТИ ГРОМАДСЬКОЇ РАДИ

Відразу після формування персонального складу Громадської ради при МВС України розпочався процес визначення основних напрямків її роботи. Після певних дискусій були обрані наступні напрямки:

1. Права громадян при затриманні, дізнанні та слідстві.
2. Дотримання прав під час виборів та виборчої кампанії.
3. Право на мирні зібрання.
4. Освіта в галузі прав людини.
5. Робота зі зверненнями фізичних та юридичних осіб.
6. Попередження домашнього насильства, жорстокого поводження з дітьми, торгівлі людьми, гендерна рівність в діяльності органів внутрішніх справ.
7. Нормативно-правове та науково-методичне забезпечення діяльності Ради.
8. Права мігрантів та біженців.
9. Повага до приватного життя.
10. Права неповнолітніх.

Якщо говорити про роботу громадських рад в областях, то вони не обов'язково мають дублювати усі визначені на рівні Громадської ради МВС напрямки. Окрім того, в них

можуть бути визначені такі, які відсутні на національному рівні. Наприклад, у Львівській області членами Громадської ради спільно з представниками УМВС в області здійснюється прийом громадян, чого немає в інших областях та на рівні Громадської ради МВС України. Крім того, плани роботи з напрямками також можуть бути різними, враховуючи регіональні аспекти проблем, рівень готовності громадських організацій до роботи, рівень налагодження співпраці з керівниками УМВС в областях тощо.

За кожним напрямком на рівні Громадської ради МВС України закріплений уповноважений за напрямком, повноваження яких регламентуються спеціальним положенням, що затверджено Міністром.

Розглянемо питання змістовного наповнення діяльності Громадської ради за окремими напрямками.

7.2. РОБОЧА ГРУПА З ПИТАНЬ ДОТРИМАННЯ ПРАВ ПРЕДСТАВНИКІВ СОЦІАЛЬНО УРАЗЛИВИХ ГРУП У ПРАКТИЦІ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ⁴

Основною метою робочої групи з питань дотримання прав представників соціально уразливих груп у практиці діяльності органів внутрішніх справ України є сприяння дотриманню прав людини, гарантованих законодавством України та ратифікованими нею міжнародними актами, у практиці діяльності органів міліції України у відношенні до представників соціально уразливих груп населення, оскільки права представників цих груп найчастіше порушуються.

⁴ Підготовлено на основі матеріалів, наданих членом Громадської ради МВС України з питань забезпечення прав людини Толопілом А.

Для досягнення цієї мети робоча група виконує наступні функції.

1. Робоча група сприяє, разом з робочою групою з питань затримання та забезпечення прав затриманих осіб, виявленню системних порушень прав представників соціально уразливих груп населення та розробляє пропозиції щодо змін, потрібних для виправлення ситуації та поновлення прав осіб, що потерпіли від таких порушень.

2. Робоча група сприяє приверненню уваги громадськості, органів влади та різних професійних груп до системних проблем у організації та діяльності міліції з метою залучення цих груп до обговорення цих проблем та розробки рекомендацій по їх вирішенню.

3. Робоча група ініціює розгляд керівництвом МВС питань діяльності ОВС, що одержали критику у рішеннях національних судів, Європейського суду з прав людини, інших міжнародних органів, з метою внесення відповідних змін до практики діяльності міліції та притягнення осіб певних осіб до відповідальності.

7.3. РОБОЧА ГРУПА З ПИТАНЬ ЗАТРИМАННЯ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЗАТРИМАНИХ ОСІБ⁵

Головною метою робочої групи з питань затримання та забезпечення прав затриманих осіб є сприяння опрацюванню належних стандартів практики міліції, які забезпечують гарантії будь-якої особи від незаконного та/або необґрунтованого позбавлення волі міліцією, невинуватих

⁵ Підготовлено на основі матеріалів, наданих членом Громадської ради МВС України з питань забезпечення прав людини Бушенком А.П.

но довгого тримання під вартою міліції, а також забезпечують будь-якій особі, яка знаходиться під вартою міліції, прав, гарантованих Конституцією України, міжнародними договорами, учасником яких є Україна, національним законодавством.

До сфери діяльності РГ входять наступні питання:

- законність та обґрунтованість затримання міліцією будь-якої особи;
- забезпечення будь-якій особі, що недобровільно знаходиться під контролем міліції, захисту від поганого поводження під час утримання під вартою міліції;
- права бути поінформованою про права затриманої особи;
- права на правову допомогу;
- права на повідомлення будь-якої третьої особи про факт затримання та місце перебування;
- права на контакт із зовнішнім світом;
- права на оскарження будь-яких дій (бездіяльності) міліції, включаючи обґрунтованість затримання, до суду;
- права на гуманні умови утримання під вартою, у тому числі на адекватну медичну допомогу.

Основні функції робочої групи.

- сприяти виявленню системних порушень прав людини у діяльності міліції та розробляти пропозиції щодо змін, потрібних для виправлення ситуації та поновлення прав осіб, які потерпіли від таких порушень.
- сприяти приверненню уваги громадськості, органів влади та різних професійних груп до системних проблем у організації та діяльності міліції з метою залучення цих груп до обговорення цих проблем та розробки рекомендацій по їх вирішенню.

– ініціювати розгляд керівництвом МВС питань діяльності ОВС, що одержали критику у рішеннях національних судів, Європейського суду з прав людини, інших міжнародних органів, з метою внесення відповідних змін до практики діяльності міліції та притягнення певних осіб до відповідальності.

7.4. РОБОТА ГРОМАДСЬКОЇ РАДИ ЗІ ЗВЕРНЕННЯМИ ФІЗИЧНИХ ТА ЮРИДИЧНИХ ОСІБ⁶

Група Громадської ради по роботі зі зверненнями фізичних та юридичних осіб створюється з метою ефективного опрацювання звернень, пов'язаних з діяльністю органів внутрішніх справ, до громадських організацій або їхніх електронних ресурсів від фізичних та юридичних осіб. Передбачається наступний механізм праці Групи. Громадська організація, яка отримала звернення, опрацьовує його і, якщо вона не в змозі самостійно вирішити поставлені у зверненні питання або надати допомогу, про яку просить заявник, звертається до члена Громадської ради при відповідному регіональному управлінні внутрішніх справ (АРК, області або міст Київ та Севастополь). Член Громадської ради при регіональному управлінні МВС сприяє вирішенню питань, поставлених у зверненні, на регіональному рівні, а якщо він не в змозі це зробити, то він звертається до Громадської ради при МВС. Передбачається, що члени громадських рад при регіональних управліннях МВС беруть участь у мобільних групах і безпосередньо пов'язані з Громадською радою при МВС.

⁶ Підготовлено на основі матеріалів, наданих Співголовою Громадської ради МВС України з питань забезпечення прав людини Є. Захаровим.

Якщо ж звернення надіслане через електронний ресурс (наприклад, сайт www.maidan.org.ua або інші сайти) або безпосередньо до Громадської ради при МВС чи її членів, то координатор Групи передає це звернення члену Громадської ради при відповідному регіональному управлінні в внутрішніх справах.

Представляється доцільним створити інститут виділеної скарги, тобто описати критерії, при виконанні яких громадські організації будуть звертатися до Громадської ради при МВС напрямку з проханням про швидкий розгляд порушень прав людини і для відповідного реагування центрального апарату МВС. На наш погляд, цей набір критеріїв повинний бути наступним:

- а) даний прецедент створює серйозні загрози правам людини в майбутньому;
- б) високий рівень насильства над особистістю, що породжується порушенням;
- в) волаюча несправедливість, що виникла внаслідок порушення.

7.5. ГЕНДЕРНІ ПИТАННЯ В ДІЯЛЬНОСТІ ГРОМАДСЬКИХ РАД⁷

Важливість формування та реалізації гендерної політики обумовлена не тільки вимогами міжнародних документів у галузі прав людини та жінок, підписаних та ратифікованих Україною, але й потребою суспільного життя,

⁷ Підготовлено спільно з членом Громадської ради МВС України з питань забезпечення прав людини, Уповноваженим Громадської ради з питань протидії торгівлі людьми, домашнього насильства, жорстокого поводження з дітьми, та впровадження гендерної рівності в діяльності ОВС Калашник О.А.

необхідністю ефективного використання людського потенціалу держави, розвитку кожної особистості.

Основними напрямками участі МВС України в процесі формування та реалізації гендерної політики в державі можна визначити такі:

1. Удосконалення нормативно-правового забезпечення.
2. Формування гендерної культури працівників ОВС України.
3. Науково-методичне забезпечення процесів формування та реалізації гендерної політики
4. Діяльність щодо підвищення статусу жінок, працюючих в органах внутрішніх справ України.
5. Міжгалузеве та міжнародне співробітництво ОВС України.

Розглянемо їх детальніше.

1. Удосконалення нормативно-правового забезпечення

Основними складовими реалізації цього напрямку формування та реалізації гендерної політики є здійснення гендерної експертизи законодавства та приведення чинного законодавства, нормативно-правових актів у відповідність до принципу рівних прав та рівних можливостей жінок та чоловіків. Враховуючи існуючий досвід та напрацювання у цій сфері, необхідно: провести гендерну експертизу законодавчих та нормативно-правових актів, які регламентують трудові правовідносини, а також порядок соціального забезпечення працівників органів внутрішніх справ України. На основі здійсненої експертизи, в разі необхідності, розробити та внести зміни до існуючої нормативно-правової бази щодо дотримання принципу гендерної рівності в діяльності МВС України.

2. Формування гендерної культури працівників ОВС України

Для реалізації цього напряму важливо забезпечити вивчення всіма працівниками ОВС України міжнародних документів у галузі прав людини, прав жінок та забезпечення гендерної рівності. Розробити методичні рекомендації для включення проблем та тем з гендерної проблематики до навчальних планів соціально-гуманітарної підготовки особового складу працівників ОВС. Також важливими заходами може стати проведення циклу навчальних семінарів для працівників Департаменту зв'язків з громадськістю МВС України, а також центрів громадських зв'язків управлінь МВС України в областях, м. Києві та м. Севастополі з гендерної проблематики. Відповідно можна щомісячно публікувати матеріали з гендерної проблематики у відомчій пресі МВС України.

За участю міжнародних та неурядових організацій також доцільно підготувати та видати інформаційну брошуру «Гендерна політика в сучасній Україні» (робоча назва), або «Перспективи гендерного розвитку суспільства» (робоча назва) для широкого розповсюдження серед працівників ОВС України.

3. Науково-методичне забезпечення процесів формування та реалізації гендерної політики в ОВС

Вивчити ситуацію щодо підготовки навчальних посібників, курсів лекцій, методичних матеріалів з гендерної проблематики в системі вищих навчальних закладів МВС України. Провести конкурс навчальних курсів, тем та програм з гендерної проблематики, які розроблені та впроваджуються викладачами ВНЗ системи МВС України. Підготувати видання з найкращих навчальних програм курсів з гендерної

проблематики. Підготувати та провести науково-практичні семінари з гендерної проблематики викладачів та науковців навчальних закладів системи МВС України з метою вивчення та узагальнення кращого досвіду за темами: «Впровадження гендерного підходу до відомчої освіти МВС України», «Кращий вітчизняний та закордонний досвід впровадження гендерної освіти», «Досвід викладання тем та курсів з гендерної проблематики у ВНЗ системи МВС України», «Перспективи реалізації державної гендерної політики в діяльності органів внутрішніх справ України».

У конкурси студентських робіт, які традиційно проводяться в навчальних закладах, рекомендувати включити теми, пов'язані з гендерними проблемами або застосуванням гендерного підходу при вивченні правових та соціальних проблем.

Провести науково-практичну конференцію для викладачів ВНЗ МВС України на тему «Гендерна складова навчально-виховного процесу у ВНЗ МВС України».

4. Діяльність щодо підвищення статусу жінок, працюючих в органах внутрішніх справ України

Враховуючи те, що показники становища жінок і чоловіків у всіх сферах життя суспільства мають підлягати відображенню в державній статистичній звітності, необхідно провести гендерний аналіз кадрового складу працівників МВС України та його підрозділів та ознайомити з його результатами усіх працівників ОВС України.

5. Міжгалузеве та міжнародне співробітництво МВС України

Вивчити існуючий досвід участі правоохоронних відомств у процесах реалізації гендерної політики в держа-

вах Європейського співтовариства та країнах СНД. Налагодити постійну співпрацю з міжнародними організаціями (Програмою розвитку ООН, Організацією з безпеки та співробітництва в Європі, Радою Європи) в галузі реалізації гендерної політики, розробивши та підписавши відповідні угоди з ними. Брати участь у роботі координаційно-консультаційної Гендерної ради при Міністерстві України у справах сім'ї, дітей та молоді. Провести спільне засідання колегій Міністерства внутрішніх справ України та Міністерства України у справах сім'ї, дітей та молоді з питань впровадження гендерної політики в державі.

7.6. ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЯ КАДРОВОЇ ПОЛІТИКИ МВС УКРАЇНИ

Зауважимо, що від початку створення Громадської ради МВС України з питань дотримання прав людини була чітко сформульована керівництвом Міністерства позиція, з якою погодилася і громадська частина ради щодо невтручання членів Громадської ради в питання формування кадрової політики МВС України. Але аналіз тексту навіть недосконалого Закону «Про «Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави» показує, що таким чином громадськість обмежила свої повноваження навіть з існуючим законодавством. В контексті статті 5 вищезгаданого Закону України принцип невтручання громадськості у формування кадрової політики стає дискусійним.

Проведені дискусії показали, що абсолютна більшість представників громадських організацій вважають, що громадські ради мають працювати відповідно до Закону і бра-

ти участь в формуванні та реалізації кадрової політики МВС України.

Рада має висловлюватися з приводу призначень осіб, які виявили себе до призначення як непрофесіонали, політично заангажовані керівники, але ті, хто відомий своїми діями, спрямованими на порушення прав людини.

Для реалізації цієї роботи необхідним є внесення змін в Положення про Громадську раду у відповідності з Законом України «Про демократичний цивільний контроль над Военною організацією і правоохоронними органами держави».

Серед форм громадського контролю, форм участі громадськості у формуванні кадрової політики можна назвати участь в роботі атестаційних комісій представників громадськості

Існує практика, коли представники органів місцевого самоуправління беруть участь у виборі дільничних інспекторів міліції. Але чи може це стосуватися усіх служб? Швидше за все так, оскільки всі працюють з людьми. При цьому необхідно для роботи в атестаційних комісіях направляти кваліфікованих представників громадськості. Особливо важлива участь представників громадськості в тих випадках, коли є конкретний матеріал на конкретну людину. А також при розгляді питань щодо призначення працівників на керівні посади.

7.7. ПРОБЛЕМИ ДОТРИМАННЯ ПРАВ ПРАЦІВНИКІВ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

В Законі України «Про демократичний цивільний контроль над Военною організацією і правоохоронними

органами держави» прямо не говориться про питання дотримання прав людини з боку працівників правоохоронних органів. Така ситуація потребує внесення змін до Закону з врахуванням принципу захисту прав громадян з боку самих працівників правоохоронних органів.

Члени Громадської ради МВС України вважають, що питання дотримання прав працівників ОВС обов'язково мають бути в колі їх уваги. На моє глибоке переконання, основною причиною порушення прав людини з боку працівників правоохоронних органів є порушення прав самих працівників ОВС. До членів Громадської ради був кооптований керівник професійної спілки атестованих працівників міліції для організації цієї роботи. Окрім того, протягом січня-травня 2007 рр. було проведено соціологічне дослідження з цієї проблематики⁸. Після обробки та аналізу отриманих даних, його результати стануть основою для активізації роботи по дотриманню та захисту прав працівників ОВС.

7.8. ПРИКЛАДИ РОЗГЛЯДУ АКТУАЛЬНИХ СУСПІЛЬНИХ ПРОБЛЕМ НА ЗАСІДАННІ ГРОМАДСЬКОЇ РАДИ

Чи можна вводити паспортні дані до залізничних квитків?⁹

28 квітня відбулося третє засідання Громадської ради при МВС з питань забезпечення прав людини (далі ГР). І єдиним

⁸ Дослідження проведене Харківським інститутом соціальних досліджень при активній підтримці МВС України та за участю Міжнародного правозахисного центру «Ла Страда – Україна». Результати дослідження були отримані в червні 2007 р. і на момент написання цієї книги обробляються.

⁹ Матеріал «Чи можна вводити паспортні дані до залізничних квитків» підготовлений Є. Захаровим

питанням, коли думки майже всіх цивільних членів ГР і керівництва МВС кардинально розійшлися, було питання доцільності введення до залізничних квитків на додаток до прізвища ще імені, по-батькові та паспортних даних пасажира. Про це повідомив на брифінгу 12 квітня міністр транспорту і зв'язку Віктор Бондар. Він відзначив, що його міністерство постійне відхиляє ці пропозиції, оскільки вважає їх необґрунтованим обмеженням прав людини. Він сказав також, що МВС також вимагає доступу до баз даних системи продажу залізничних квитків.

Члени ГР дізналися про цю ідею з Інтернету і винесли це питання на обговорення на засіданні 28 квітня. Міністр внутрішніх справ і його заступники аргументували необхідність таких заходів інтересами потерпілих від злочинів, сказавши, що використання такої бази даних значно покращує результати розшуку злочинців. Цивільна частина ГР заперечила ці заходи, вважаючи, що ця ініціатива:

1. Створює перешкоди реалізації конституційних прав громадян на свободу пересування та повагу до приватного і сімейного життя;
2. Надає надмірні повноваження працівникам органів внутрішніх справ по контролю за пересуванням фізичних осіб територією держави та збору інформації про особу;
3. Створює умови, за яких особи без громадянства, інші вразливі соціальні групи, будуть позбавлені права на свободу пересування.
4. Ускладнює адміністрування наданням у проїзних документах на залізничному транспорті, що неминуче призведе до збільшення часу на оформлення квитків.

За таку оцінку ініціативи МВС проголосували усі присутні цивільні члени ГР (двоє утрималися). Члени ГР запропонували також

керівництву МВС спочатку обговорювати подібні дискусійні плани з ГР, а потім уже запроваджувати їх. Цікаво, що Міністерство транспорту і зв'язку, за словами pana Бондаря, в майбутньому планує переглянути діючий порядок, відповідно до якого в залізничні квитки вносяться прізвища й ініціали, і не виключив можливості його скасування.

Розділ 8.

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ПИТАННЯ РОБОТИ ГРОМАДСЬКОЇ РАДИ

На сьогодні є важливі питання організації роботи Громадської ради, які поки що не вирішені і тому не знайшли відображення в нормативних документах, які регламентують її роботу. Водночас вони є дуже важливими для сталого та ефективного розвитку громадських рад, для їх довготермінової роботи у протидію короткотерміновим кампаніям. Це означатиме, що спільними зусиллями членів як Громадської ради при МВС України, так і громадських рад при обласних управліннях внутрішніх справ, ці питання мають бути обговорені, вирішені, та закріплені в положеннях про роботу громадських рад. Такими питаннями є: форми та методи роботи Громадської ради МВС України та громадських рад в регіонах; принципи взаємодії Громадської ради МВС України з питань забезпечення прав людини та громадських рад в областях; налагодження взаємодії Громадської ради МВС України з питань забезпечення прав людини та громадських рад, які створені при інших правоохоронних органах, особливо при Державному департаменту України з питань виконання покарань, Службі Безпеки України, Державній адміністрації прикордонної служби; робота з організаціями, які до такої ради не входять.

Ці проблемні питання, які є важливими для ефективної роботи громадських рад, доцільно розглядати під час

проведення навчальних семінарів-тренінгів для представників громадської частини рад для вироблення спільної позиції щодо їх вирішення. Частково вони висвітлені в цьому розділі.

8.1. РЕГЛАМЕНТ РОБОТИ ГРОМАДСЬКОЇ РАДИ МВС УКРАЇНИ З ПИТАНЬ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ

Громадська рада як будь-який дорадчо-консультаційний орган має визначитися з основними формами та методами роботи. Традиційними для подібних структур є засідання, засідання створених при Громадській раді експертних та робочих груп. Крім того, Громадська рада може брати участь в організації та проведенні різних заходів (в т.ч. засідань колегії МВС), таких як конференції, круглі столи, наради, семінари тощо.

Регламент роботи Громадської ради затверджений тим же самим наказом, що й положення про Громадську раду. Регламент визначає важливі питання організації роботи Громадської ради. Однак він не покриває усіх існуючих питань. Таку ситуацію можна пояснити відсутністю досвіду та практики роботи Громадської ради в той час, коли цей документ формувався. Тим не менш його положення допомагають в організації роботи і варті того, щоб бути проаналізованими в цьому посібнику.

Відповідно до Регламенту, організаційними формами роботи Ради є її засідання, засідання утворених Радою робочих та експертних груп, які проводяться за потребою.

Рада діє відповідно до плану роботи і проводить засідання за потребою, але не рідше ніж один раз на квартал.

За дорученням співголів Ради її засідання можуть скликатися відповідальним секретарем та секретарем Ради.

Засідання Ради є правомочним, якщо на ньому присутня більшість її членів.

На засіданні Ради рішення приймаються більшістю голосів її членів.

Рішення Ради оформлюються у вигляді протоколів, експертних висновків, рекомендацій та пропозицій, підписаних співголовами.

Пропозиції членів Ради, які не знайшли підтримки більшості учасників засідання, можуть бути опрацьовані та винесені на розгляд на наступних засіданнях Ради.

Посадові особи органів внутрішніх справ України виконують рішення Ради, які мають рекомендаційний характер, у межах їх компетенції та відповідно до нормативно-правових актів МВС України.

8.2. ПЛАНУВАННЯ РОБОТИ ГРОМАДСЬКОЇ РАДИ

Робота Громадської ради має відбуватися на плановій основі. В момент створення Громадської ради домінувала ідея щодо недоцільності складання плану роботи на рік, оскільки це нагадувало бюрократичну процедуру державних органів. Водночас, практика роботи в Громадській раді виявила невірність цього положення, складнощі в організації роботи Громадської ради без планування.

Саме тому з'явилася необхідність складання плану роботи за напрямками діяльності Громадської ради. Відповідальність за складання таких планів несуть уповноважені за напрямками роботи. Плани складаються на річній основі. Вони затверджуються на засіданні Громадської ра-

ди. В разі необхідності можуть бути проведені обговорення цього питання.

У додатках до цієї книги ви можете знайти плани роботи за декількома напрямками роботи на 2007 р.

8.3. ПЛАНУВАННЯ РОБОТИ ЗАСІДАнь ГРОМАДСЬКОЇ РАДИ. ПІДГОТОВКА ДО ЇХ ПРОВЕДЕННЯ. ОПРАЦЮВАННЯ РІШЕНЬ

Засідання Громадської ради проходять приблизно один раз на квартал. Це оптимальний термін, у проміжок якого можна вирішувати поставлені на попередньому засіданні Громадської ради питання.

Планування тематики засідань відбувається шляхом консультацій через електронну розсилку, про яку мова буде йти нижче. Члени Громадської ради ініціюють внесення питань на розгляд на засіданні Ради.

Питання, які пропонуються членами Громадської ради для обговорення акумулюються Радником з прав людини та гендерних питань, який є одночасно відповідальним секретарем Громадської ради.

Шляхом консультацій між представниками громадської частини Громадської ради формується остаточний порядок денний, який перед засіданням узгоджується з Міністром внутрішніх справ.

До кожного питання обов'язкового готуються інформаційні та аналітичні матеріали, за підготовку яких відповідають ініціатори включення питань до порядку денного. Матеріали з питань, що виносяться на засідання Ради, надсилаються її членам не пізніше ніж за п'ять днів до чергового засідання Ради, у виняткових випадках – не пізніше ніж за три робочих дні до чергового засідання. Такі матеріали по-

винні містити: пояснювальну записку, у якій обґрунтовується необхідність розгляду Радою даного питання, стан та існуючі проблеми; інші довідкові та аналітичні документи; проект рішення Ради. Матеріали для засідання узагальнюються Радником Міністра з прав людини та гендерних питань.

Подібний порядок доцільно використовувати і на обласному рівні.

Дату проведення чергового засідання узгоджують співголови через відповідального секретаря.

Перед засіданнями доцільно проводити зустрічі представників громадських організацій, про що мова піде нижче.

Тривалість засідання невизначена. Але з досвіду, воно триває на рівні Громадської ради МВС України від 2 до 4 годин.

Обговорені на засіданнях Громадської ради питання та прийняті у результаті розгляду рішення оформлюються кожного разу у вигляді рішень Громадської ради. Підготовкою таких рішень займаються відповідальні секретарі Громадської ради (призначений від МВС та від громадської частини).

Після проведення засідання протягом 3-5 днів готується остаточний варіант рішення Громадської ради, який проходить обговорення в електронному режимі, після якого підписується співголовами Громадської ради.

8.4. РЕАЛІЗАЦІЯ ПРИНЦИПІВ ВІДКРИТОСТІ ТА ПРОЗОРОСТІ В ДІЯЛЬНОСТІ ГРОМАДСЬКИХ РАД. ЗВІТУВАННЯ ПРО РОБОТУ ГРОМАДСЬКИХ РАД

Громадські ради з питань забезпечення прав людини як при МВС України, так і при УМВС в областях не можуть

функціонувати в режимі «закритих клубів». Тому дотримання принципів демократичності та прозорості в діяльності громадських рад вимагає відпрацювання та впровадження у життя певних механізмів та інструментів їх реалізації. Такими інструментами можуть бути наступні:

1. Висвітлення роботи громадських рад в ЗМІ.

2. Підготовка щорічних (або піврічних) звітів про роботу Громадської ради, які є публічними. Це означатиме, що вони мають розміщатися на сайті Громадської ради (або сторінці громадських організацій чи підрозділів МВС, де розміщується інформація про її діяльність, друкуватися в пресі, розсилатися громадським організаціям, журналістам, представникам органів місцевого самоуправління)

3. Проведення круглих столів та зустрічей з громадськими організаціями, які займаються питаннями дотримання прав людини, але не є членами громадських рад. Представлення та обговорення як звітів, так і планів діяльності на певний проміжок часу.

4. Проведення прес-конференцій з питань діяльності громадських рад.

5. Організація роботи інтернет-сторінки громадських рад¹⁰.

Веб-сторінка Громадської ради створюється з метою висвітлення її діяльності та зміцнення її зв'язку з громадськістю. Веб-сторінка має постійно оновлюватися і містити відомості про поточну діяльність. Для цього вона має містити наступні розділи:

1. Склад Громадської ради

¹⁰ Пропозиції щодо веб-сторінки Громадської ради підготовлені Є. Захаровим.

2. Наказ про створення Громадської ради
3. Положення про Громадської ради
4. Робочі групи Громадської ради (по кожній з 10 робочих груп мають бути зазначені: назва, координатор цієї групи, напрямки діяльності, результати роботи)
5. Звернення до Громадської ради (має бути реалізована можливість звернення електронною поштою)
6. Мобільні групи МВС (наказ про створення, положення про мобільні групи, зразки звітів мобільних груп, інформація про результати праці мобільних груп, яка розповсюджується для ЗМІ)
7. Рішення Громадської ради
8. Громадські ради при обласних управліннях МВС, Головних управліннях МВС в АРК. Києві та Севастополі.

Частина цих розділів має довідковий характер (1, 2, 3, частково 4 і 6), частина має вміщувати відомості про дії Громадської ради за напрямками роботи. Фактично відповідальним за оновлювання розділу сторінки про діяльність в певному напрямку буде уповноважений відповідної робочої групи.

За підсумками роботи Громадської ради в першому році існування усі уповноважені за напрямками підготували річний звіт, який було узагальнено Співголовою Громадської ради.

Для дотримання принципу прозорості та підзвітності громадськості готування щорічних звітів та їх розміщення на сайтах громадських рад та громадських організацій вважається доцільним не тільки для Громадської ради при МВС України, а також для обласних Рад.

Звіт про роботу Громадської ради при МВС України в 2006 р. можна знайти в додатках до цієї книги.

Звіти про свою роботу щорічно мають готувати та оприлюднювати громадські ради в усіх областях.

8.5. ПИТАННЯ МАТЕРІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОБОТИ ГРОМАДСЬКОЇ РАДИ

Складним залишається й врегулювання питань матеріального забезпечення Громадської ради. Відповідно до положення, воно в принципі не передбачено. Подібна ситуація дублюється й на рівні областей. Тому представники громадських організацій, які входять до складу громадських рад, мають готувати проектні пропозиції до фондів, які можуть надавати фінансову допомогу для організації їх роботи.

Позитивними прикладами є підтримка роботи громадських рад Міжнародним фондом Відродження (2007 р.). Вона включає в себе проведення навчальних семінарів, видання цього практичного посібника по організації роботи громадських рад, підтримку роботи відповідальних секретарів для забезпечення їх діяльності.

8.6. ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ «ГРОМАДСЬКОЇ ЧАСТИНИ» ГРОМАДСЬКОЇ РАДИ. ЕЛЕКТРОННА РОЗСІЛКА ЯК ФОРМА СПІАКУВАННЯ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ РОБОТИ «ГРОМАДСЬКОЇ ЧАСТИНИ» ГРОМАДСЬКОЇ РАДИ

Особливістю роботи «громадської частини» Громадської ради МВС України є організація постійних зустрічей для обговорення актуальних дискусійних питань.

Проведення таких зустрічей, як між засіданнями Громадської ради, так і безпосередньо перед засіданнями дає можливість не тільки обговорити складні питання, але й

дійти до спільної думки серед представників громадської частини у цих питаннях.

Важливими принципами існування Громадської ради є прозорі, відкритість прийняття та обговорення рішень, участь усіх членів Ради в процесі обговорення та прийняття рішень, актуальність та своєчасність реагування. Ці принципи вдається реалізувати завдяки налагодженому електронному спілкуванню членів громадської частини Громадської ради МВС України. Відповідно до п. 27 Регламенту роботи Громадської ради проекти рішень, що плануються прийняти на засіданні Ради, обговорюються її членами в електронному режимі.

Так майже відразу після створення Громадської ради була створена електронна розсилка для усіх представників громадських організацій, до якої по мірі створення громадських рад в областях підключалися їх члени. Завдяки розсилці здійснюється обговорення усіх питань, які виникають між засіданнями Громадської ради. Крім того, розсилка є механізмом взаємодії між обласними Радами та Громадською радою МВС України, а також обласних рад між собою.

Це є важливим моментом роботи Громадської ради. Такий досвід доцільно використовувати на обласному рівні. Окрім загальної електронної розсилки, обласним радам варто мати власні розсилки для обговорення питань, які стосуються області.

8.7. ВЗАЄМОДІЯ ГРОМАДСЬКОЇ РАДИ ПРИ МВС УКРАЇНИ З ГРОМАДСЬКИМИ РАДАМИ В ОБЛАСТЯХ

Важливою умовою ефективності громадського правового руху в Україні є налагоджена взаємодія між різ-

ними громадськими правозахисними організаціями. Для ефективної роботи громадських рад важливим є встановлення як вертикальної взаємодії – Громадська рада при МВС та громадські ради в областях, так і меж самими обласними громадськими радами.

Однією з форм впровадження такої взаємодії є закріплення членів Громадської ради при МВС України з питань забезпечення прав людини за областями.

Закріплені члени Громадської ради МВС України мають надавати по можливості методичну та організаційну допомогу в роботі громадських рад в областях, мають право брати участь в підготовці та проведенні засідань громадських рад в областях, а також виконують своєрідну посередницьку функцію між Громадською радою МВС України, керівництвом МВС України та обласними громадськими радами.

8.8. СПІВПРАЦЯ З ЗАСОБАМИ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Висвітлення діяльності Громадської ради в засобах масової інформації є не тільки важливим напрямком її роботи, але й умовою та показником її ефективності. Воно також важливо для поширення ідеології захисту прав людини в українському суспільстві.

При проведенні засідань Громадської ради при МВС України неодноразово виникали питання щодо формату висвітлення її роботи в ЗМІ та участі журналістів в засіданнях. Більшість членів Громадської ради при МВС України висловлювалося проти широкомасштабного висвітлення саме ходу засідань, вважаючи це способом піару для Міністра. При цьому усі виступали за підготовку та представлен-

ня в ЗМІ аналітичних та проблемних матеріалів, які стосуються діяльності Громадської ради.

У 2007 р. відповідно до рішення Громадської ради її робота буде регулярно висвітлюватися на сторінках відомчих ЗМІ, зокрема, газети «Іменем Закону».

Відпрацювання ефективних механізмів співпраці між громадськими радами в областях та ЗМІ – важливий напрямок розвитку їх діяльності. Відповідальність за співпрацю із ЗМІ може бути покладена на рівні обласних рад як на відповідального секретаря від громадськості, так і на одного з членів ради, якій має безпосередні контакти та досвід роботи із ЗМІ.

Доцільною вбачається також підготовка та розсилка до і після засідань громадських рад прес-релізів та інформаційних повідомлень про роботу, а також проведення прес-конференцій співголів Громадської ради або членів від громадськості з гострих питань порушення прав людини.

8.9. ВЗАЄМОДІЯ ГРОМАДСЬКИХ РАД З ПРАВОЗАХИСНИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ, ПРЕДСТАВНИКИ ЯКИХ НЕ ВХОДЯТЬ ДО РАДИ

Важливим моментом для посилення захисту прав людини, укріплення правозахисного руху в Україні, підвищення ефективності роботи громадських рад є налагодження роботи з неурядовими організаціями, які не представлені в громадських радах. Така співпраця може реалізовуватися в наступних формах.

1. Залучення експертів з неурядових організацій до роботи в робочих групах, створених при Громадській раді.
2. Запрошення представників неурядових організацій на засідання Громадської ради.

3. Проведення круглих столів та зустрічей з громадськими організаціями, які займаються питаннями дотримання прав людини, але не представлені в громадських радах.

4. Надання неурядовим організаціям звітів про роботу Громадської ради

5. Залучення неурядових організацій до планування роботи Громадської ради на певний проміжок часу.

6. Винесення на обговорення під час засідань питань, які ініційовані громадськими організаціями, що не представлені в Громадській раді.

7. Організація спільних громадських приймалень, мобільних громадських приймалень з виїздами в райони, села.

8. Спільна робота в мобільних групах з моніторингу дотримання прав людини в діяльності ОВС.

Розділ 9.

ФОРМИ ТА МЕТОДИ ГРОМАДСЬКОГО КОНТРОЛЮ ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ ОВС УКРАЇНИ

9.1. ФОРМИ ГРОМАДСЬКОГО КОНТРОЛЮ:

ІСТОРИЧНА РЕТРОСПЕКТИВА ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Сучасна європейська практика поліцейських підрозділів передбачає наявність не тільки внутрішньої системи контролю за дисципліною та законністю діяльності правоохоронців, але й активну взаємодію з громадськими об'єднаннями, що мають на меті здійснення суспільного (зовнішнього) контролю за діяльністю поліції в цілому. Громадяни, з податків яких також формується державний бюджет, мають право очікувати, що поліція не тільки буде сумлінно виконувати функції охорони правопорядку, але й бути більш відповідальною щодо дотримання прав людини та підзвітності суспільству. З огляду на це громада покладає функцію контролю за дотриманням поліцією законності не тільки на власне поліцейські підрозділи (службу внутрішніх розслідувань), але й встановлює додатковий громадський контроль у вигляді громадських комітетів, комісій, наглядових рад тощо.

Перед українським суспільством необхідність вдосконалення саме громадського контролю особливо відчувається у останнє десятиріччя, коли становлення на пострадянсь-

кому просторі засад правового суспільства продовжує супроводжуватися досить частими випадками правопорушень у сфері діяльності правоохоронних органів.

За своєю історичною ретроспективою правові засади громадського контролю за діяльністю правоохоронних органів України беруть свій початок лише з 20-х років XX століття, оскільки Російська імперія аж до 1917 року була свого роду архаїчним взірцем «поліцейської держави», тип якої у Європі припинив своє існування ще наприкінці 18 століття.

Громадський контроль за діями поліції у дореволюційній системі був практично відсутній, оскільки для рядових громадян не існувало демократичних умов переслідування поліцейських, які порушили закон, у судовому порядку. За існуючим на той час положенням, для порушення кримінальної справи відносно поліцейського чиновника громадянин-позивач повинен був спочатку отримати на це письмовий дозвіл від поліцейського керівництва губернії. Певна річ, такий дозвіл надавався у виключних випадках, коли злочин поліцейського набував широкого резонансу.

Контроль за діяльністю поліції з боку преси та громадських організацій також був неможливим, оскільки і свобода друку, і створення організацій знаходилися під неослабним контролем поліції. Більш того, наприкінці XIX століття було видано спеціальний указ, що забороняв негативно висвітлювати дії поліції у печаті, під каральні санкції якого могла підпасти будь-яка інформація критичного характеру. Деяке послаблення у цій частині спостерігається лише після першої російської революції 1905 року, коли стали можливі нечисельні публікації щодо діяльності поліції, але при цьому автор часто позначався лише ініціалами, або ж просто не вказувався у вихідних даних.

До цього слід додати, що відповідно до існуючого на той час положення, більшість російських кодексів взагалі не встановлювала будь-яких загальних положень щодо механізму відшкодування державою збитків, що їх спричиняли громадянам державні службовці (у тому числі – поліцейські чини) та посадові особи. Тому рішення суду стосовно випадків зловживання владою поліцейськими чиновниками були досить різноманітні і далеко не завжди виносилися на користь громадян.

На території України демократичні умови для оскарження громадянами дій міліції вперше закріплюються декретом ВЦВК у 1920 році. Порушення кримінальної справи за фактами правопорушень та недоліків працівників міліції проводилося тепер на загальних засадах шляхом подання відповідної заяви до народного суду або до революційного військового трибуналу.

У 20-х роках ХХ сторіччя до переліку контролюючих міліцію інстанцій (поряд з прокуратурою, ГПУ, органами місцевого самоврядування) додаються також громадські організації та засоби масової інформації, які відіграли помітну роль під час проведення «чисток» рядів міліції та показових судових процесів. Як правило, чистки не обмежувалися лише перевіркою документів, а були своєрідними «публічними судами трудящих над ними же створеною міліцією». У найбільш крупних містах України (Харкові, Києві, Одесі) до процесу «чисток» були залучені тисячі трудящих, які по 5-7 годин щодня розбирали та активно оцінювали окремих працівників міліції. У подальшому проведення «чисток», хоча й увійшло до практики управління органами внутрішніх справ як метод зміцнення службової дисципліни, але проводилося вже без широкого та відкритого залучення громадян.

Останні мали можливість впливати на якість роботи міліції за допомогою листів та скарг, а також частково контролювати правоохоронні органи через партійних та радянських працівників. Проте, такий шлях з часом формалізував та вихолостив ідею громадського контролю. У 70-х роках, наприклад, з понад 20 тисяч скарг, заяв та пропозицій громадян, що надходили щорічно до МВС УРСР, лише 8-10% стосувалися фактів порушень законності працівниками ОВС та їх неправильних дій. Відповідно, серед цих 8-10%, за результатами відомчих перевірок, зазвичай підтверджувалися у середньому 20-30% заяв та скарг.

У європейських країнах, навпаки, період 70-х років був позначений як період активного подолання зашкарублених стереотипів при розбудові власних правоохоронних систем. Окрім встановлення жорсткого юридичного контролю за правоохоронною діяльністю, більшість країн зосередила свою увагу на реформуванні такої засади суспільного контролю, як процедура оскарження громадянами дій поліції.

Традиційно хід внутрішніх розслідувань за фактами скарг щодо дій посадових осіб поліції був повністю скритий від громадськості, і елемент незалежного громадського спостереження під час розслідування був відсутній. Самим громадянам-позивачам сповіщався лише результат розслідування. Як результат реформування, к середині 70-х років у структурі МВС більшості європейських країн з'являються незалежні відділи із розгляду скарг на поліцію. Щоправда, реальна незалежність розслідування фактів поліцейських правопорушень досі залишається вкрай дискусійною. Співробітники відділів розслідування скарг часто є поліцейськими і здебільшого підтримують «честь мундиру», ані ж надають принципову оцінку проступків своїх колег. Навіть

тоді, коли громадянам-потерпілим віддається перевага під час розслідування, доказ провини поліцейських офіцерів є проблематичним через низьку «прозорість» поліцейської діяльності. Саме тому для європейців більш бажаним результатом уявляється модель цілком незалежної від поліції служби розгляду скарг. Така служба вперше у 1984 році з'явилася у Великій Британії, після реформування відділу з розгляду скарг, який до того був у складі МВС.

Нова служба з розгляду скарг громадян на дії поліції (Independent Police Complaints Commission) отримала велику незалежність у виконанні функції нагляду за ходом розслідувань, оскільки її голова призначається особисто королевою. Решта членів служби кількістю не менше 8 осіб призначається прем'єр-міністром Великобританії за умови, що жоден з них не є, або не був поліцейським. При цьому Служба розгляду скарг не являється державною організацією, не користується будь-якими привілеями державних органів, а виконує функцію нагляду за тим, наскільки об'єктивно керівництво поліції проводить службові розслідування стосовно порушників службової дисципліни та законності. Як правило, служба від самого початку службового розслідування займає позицію громадян, особливо, якщо справа йдеться про застосування поліцією сили та зброї. Щорічно Служба розгляду скарг публікує звіт щодо своєї діяльності, який відображає практично усі аспекти тріади «поліція-закон-суспільство» з точки зору дотримання законності поліцією.

Скаргу на дії поліцейського може подати будь-який громадянин у вигляді листа, заяви або по телефону. Поліція повинна негайно зареєструвати цю скаргу і, за можливістю, надати громадянину свої пояснення та необхідну інформацію. Якщо скарга стосується незначних порушень дисциплі-

ни, начальник поліції має право запропонувати заявнику розв'язати справу неформально на місцевому рівні, без порушення службового розслідування. У таких випадках начальник підрозділу відбирає пояснення у своїх підлеглих і надає їх позивачу разом із своїми коментаріями. Якщо позивач задоволений поясненнями і розуміє, що оскаржувані дії поліцейського були необхідними або вимушеними, справа вважається вирішеною та закритою. У протилежному випадку громадянин має право наполягати на проведенні офіційного службового розслідування, яке й проводиться керівництвом поліції під наглядом вищевказаної служби. Це новаторське положення значно сприяє авторитету поліції, оскільки підвищує швидкість реагування на сигнали громадян та призводить до більш високої задоволеності населення результатами службових розслідувань.

З 1984 року, наприклад, кількість неформально вирішених справ зросла з 8% до 46% у 2006 році від загального числа поданих проти поліції скарг. У середньому британська поліція щорічно отримує 22-25 тисяч скарг від громадян, що здебільшого стосуються неналежного виконання службових обов'язків (близько 50%) та образливої поведінки поліцейських (близько 29%). У середньому знаходять своє підтвердження 8-12% скарг.

За результатами розслідувань британські поліцейські можуть бути у дисциплінарному порядку покарані наступним чином: звільнення з поліції або зміщення з посади, зниження зарплатні, зниження поліцейського звання, штраф, оголошення догани або попередження. На прикладі Великої Британії стає очевидним, що розвинені форми громадського контролю за діяльністю органів внутрішніх справ, поряд з належною системою їх юридичної відповідальності, дозво-

ляє суспільству наблизитися до вирішення складної задачі сучасності – попередження чисельних ситуацій, коли ініціатива та виправданий ризик з боку правоохоронців трансформуються у авантюризм та службові правопорушення.

Проте готових рішень в області оптимального співвідношення форм внутрішнього та зовнішнього контролю не існує. Наприклад, американський досвід розвитку державних і муніципальних правоохоронних органів в умовах ринкових стосунків та багатопартійної системи налічує сьогодні багато різноманітних форм взаємодії відомчого та громадського контролю.

В узагальненому вигляді орган громадського контролю за діяльністю поліції можна представити як комісію, створену за рішенням мера або міської ради. В Атланті, Детройті, Новому Орлеані, Філадельфії, Сан-Франциско такі комісії є досить однорідними й складаються виключно з цивільних службовців, які раніше ніколи не працювали у поліції. В інших штатах громадські комісії об'єднують цивільних службовців, працівників поліції, громадян-волонтерів, співробітників неурядових організацій, що часто призначаються мером, міською радою та шефом поліції відповідно до встановлених квот.

Строк роботи та кількість членів громадських комісій відрізняються у кожному місті, однак усі вони мають незалежний від департаменту поліції статус, звітуючи кілька разів на рік перед місцевою владою з подальшим оприлюдненням звіту у засобах масової інформації. Деякі комісії мають допуск до поліцейських баз даних й активно співробітничать з відділами внутрішніх розслідувань. Інші комісії обмежені у власних діях здійсненням тільки загального нагляду за станом справ у поліції та не мають

доступу до службової інформації. Частина муніципальних комісій (Сан-Франциско, Портленд, Філадельфія та ін.) мають у складі власних слідчих, які мають право проводити самостійні, додаткові або повторні розслідування за фактами поліцейських правопорушень з наступною передачею результатів керівництву поліції або до суду для прийняття остаточного рішення. В таких містах, як Індіанаполіс, Детройт та Філадельфія комісії розглядають лише некримінальні проступки поліцейських, у Новому Орлеані комітет громадського контролю, навпаки, розслідує тільки серйозні правопорушення, вчинені поліцейськими під час несення служби. Матеріали ж щодо незначних порушень, а також тих, що вчинені поза службою, надсилаються на розгляд шефа поліції Нового Орлеану.

Процедура прийому скарг від населення на неправомірні дії поліції також має свої варіації. Зазвичай для подання скарги досить з'явитися до офісу громадської комісії та заповнити відповідний бланк. Однак у Сан-Франциско допускається прийом скарг не тільки поштою, але й по телефону з дотриманням вимог повної анонімності.

Результати роботи громадських комісій та їх рекомендації можуть бути як обов'язковими для наступного виконання поліцією, так і мати виключно інформаційний характер.

Розглянуті особливості форм громадського контролю демонструють, перш за все, їх чітку залежність від особливостей національних традицій та культури населення. І оскільки специфічність правового статусу поліцейських органів обумовлюється не стільки політичним режимом, скільки ставленням народу до існуючої держави в цілому, слід визнати, що в Україні проблема недосконалості форм

громадського реагування на якість виконання працівниками міліції своїх службових обов'язків тільки набирає своєї актуальності, але все ж потребує свого вирішення на рівні європейських стандартів.

**9.2. МОНІТОРИНГ ГРОМАДСЬКОЇ ДУМКИ ЯК АЛЬТЕРНАТИВНЕ
ДЖЕРЕЛО ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ
ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

Незалежний соціальний моніторинг громадської думки щодо стану забезпечення захисту прав, свобод і законних інтересів громадян, ефективності заходів ОВС, спрямованих на їх забезпечення, профілактику та протидію злочинності є альтернативним джерелом інформації про ефективність діяльності як всієї системи ОВС України, так і окремих її складових. Застосування щорічно одного й того ж інструментарію дослідження на певній території (область, регіон, Україна в цілому) дає змогу оцінювати діяльність територіальних ГУМВС, УМВС та всієї системи ОВС України; проводити порівняльний аналіз, визначати проблемні регіони, які потребують більшої уваги; оцінювати динаміку змін, які відбуваються в ОВС; визначати перспективні напрямки реформування системи. Інструментарій соціологічного моніторингу може містити, крім незмінного блоку питань, ще додаткові питання для вивчення інших актуальних проблем, які виникають у поточній діяльності ОВС.

*Організація та методика проведення соціологічного
опитування населення – моніторингу громадської думки*

Будь-яке соціологічне дослідження включає три основних етапи:

1. Підготовчий етап – складання календарного плану робіт із зазначенням відповідальних виконавців, розробка методології та інструментарію дослідження, розрахунок вибіркової сукупності з урахуванням щорічних змін соціально-демографічної ситуації в регіоні, підбір та навчання інтерв'юерів, тиражування анкет.

На цьому етапі необхідно дати відповіді на наступні основні запитання:

– *що саме передбачається вивчити в ході опитування* (рівень довіри до міліції, ефективність роботи конкретних територіальних служб та підрозділів ОВС, основні недоліки в діяльності міліції, готовність населення допомагати міліції та ін.). Чітке визначення предмету дослідження є передумовою всіх наступних дій. Лише після усвідомлення того, яку саме проблему необхідно дослідити, можна переходити до розробки соціологічного інструментарію (анкет, карт контент-аналізу, сценаріїв фокус-груп). Ми радимо при дослідженні громадської думки з питань діяльності органів внутрішніх справ використовувати інструментарій, який вже було апробовано у Львівській області при дослідженні громадської думки у березні 2007 року (ДОДАТОК № 1);

– *чию саме думку необхідно вивчити* (наприклад, думку всього населення регіону, лише місцевого або сільського населення, думку молоді або осіб похилого віку). Визначення цільової групи населення важливе для точного розрахунку вибіркової сукупності. Мінімальний набір ознак, які використовуються для розрахунку вибіркової сукупності включає *вік, стать та тип поселення*. Мінімальний розмір вибіркової сукупності при врахуванні трьох основних ознак має дорівнювати 1200 респондентам. Саме

така кількість респондентів дозволяє отримати надійні та валідні данні, які будуть відображати думку всієї генеральної сукупності (у даному випадку думку населення регіону).

Після визначення розміру вибіркової сукупності необхідно визначитися з типом вибірки, тобто відповісти на питання: *«Яким чином необхідно відібрати 1200 респондентів із генеральної сукупності?»* Найчастіше використовується квотна вибірка. Суть її полягає в тому, що вибіркова сукупність за своїми основними характеристиками має бути максимально наближена до генеральної сукупності, тобто частки осіб за основними признаками (*вік, стать, тип поселення*) у відсотковому співвідношенні у вибірці мають бути такими ж, як і серед населення регіону. Наприклад, якщо жінки складають 56% населення області, то й у вибірці має бути 56% жінок. Якщо 30% населення області мешкає у великих містах (500000 мешканців й більше), то й до вибірки має потрапити 30% респондентів, які мешкають у великих містах.

Для розробки квотної вибірки необхідно мати інформацію про соціально-демографічні характеристики населення області. Цю інформацію можна отримати або в обласному управлінні статистики, або у довідниках, які щорічно видаються Державним комітетом статистики України;

– які організаційні та фінансові ресурси необхідні для проведення дослідження. Слід зазначити, що проведення соціологічного дослідження є досить складним та трудомістким процесом. При плануванні дослідження треба визначити, який обсяг робіт необхідно виконати, в який термін, скільки осіб буде залучено до реалізації дослідження та скільки

коштів необхідно витрати на кожному з етапів. Вкрай важливо залучати професійних соціологів на кожному з етапів дослідження і особливо на підготовчому та фінальному етапах. Прорахунки на етапі планування є найбільш болючими, бо виправити їх на подальших етапах майже не можливо. Так, наприклад, недопрацьований інструментарій може призвести до втрати цінної інформації на етапі збору емпіричних даних, неточний розрахунок вибіркової сукупності призводить до перекосів, внаслідок яких вибірка не відображає структуру генеральної сукупності, а зібрані дані репрезентують думку не всього населення, а лише якоїсь його частки.

2. Збір інформації (анкетування населення регіону). Ми вважаємо, що для проведення анкетування недоцільно залучати регіональні центри практичної психології та зв'язків з громадськістю при ГУМВС, УМВС, враховуючи наступні причини:

- соціологічні опитування, що проводяться сьогодні працівниками ЦГЗ, не відповідають критеріям науково обґрунтованих репрезентативних досліджень, в першу чергу через недодержання правил формування вибірки респондентів, порушення правил організації та проведення опитувань, неякісні опитувальники, непрофесіоналізм інтерв'юерів, відсутність контролю роботи інтерв'юерів. Саме тому результати цих досліджень суперечать результатам, отриманим високопрофесійними загальноукраїнськими опитувальними мережами;

- ЦГЗ безпосередньо зацікавлені у тому, щоб соціологічні опитування показували високий рівень довіри до ОВС. Головне завдання ЦГЗ – формування позитивного ставлення громадськості до ОВС, а опитування населення,

фактично, є одним із способів оцінити ефективність діяльності центрів громадських зв'язків. Тому опитування населення щодо оцінок ОВС має проводитися незалежною від регіональних органів внутрішніх справ організацією.

На нашу думку, для проведення анкетування необхідно залучати професійних інтерв'юерів, які мають досвід роботи. В ідеалі проведення польових досліджень необхідно доручати незалежним соціологічним організаціям. У той же час, враховуючи вартість послуг таких організацій, ми радимо звертатися за допомогою до вищих навчальних закладів. Викладачі кафедр соціології можуть не лише допомогти в організації дослідження (розробка програми, розрахунок вибірки), а й залучити студентів в якості інтерв'юерів, провівши відповідний інструктаж. Взаємодія з навчальними закладами може бути корисною для обох сторін. З одного боку, це дозволяє мінімізувати затрати на дослідження при збереженні достатньо високого рівня надійності та валідності його результатів, а з іншого – забезпечити студентам можливість проходження відповідної практики та підвищення своєї професійної майстерності.

3. Фінальний етап – контроль якості проведення анкетування, введення даних до комп'ютеру, аналіз та узагальнення результатів дослідження, підготовка фінального звіту.

Після отримання заповнених анкет та маршрутних листів із зазначенням адрес та інших даних респондентів, необхідно здійснити вибірковий контроль якості роботи інтерв'юерів з метою уникнення фальсифікацій на етапі збору інформації. Контроль здійснюється шляхом повторного опитування респондентів за адресами, наданими інтерв'юерами. Найчастіше обирається кожна десята адре-

са по кожному з маршрутних листів. *Контроль якості опитування є дуже важливою складовою, якою не можна нехтувати.* Нажаль, досить часто зустрічаються непорядні інтерв'юери, які власноручно заповнюють анкети, фактично спотворюючи весь масив даних. Необхідно заздалегідь, ще під час інструктажу попереджати всіх інтерв'юерів про обов'язковість контролю їх роботи. Якщо в маршрутних листах вказані телефони респондентів, то контроль можна здійснювати шляхом телефонного опитування.

Після проведення контролю та вибірки незаповнених або наполовину заповнених анкет необхідно ввести первинні дані до комп'ютеру. Існують спеціальні комп'ютерні програми (OCA, SPSS), які дозволяють це зробити, проте робота з такими програмами потребує відповідного досвіду та навичок. Зрозуміло, що заповнені анкети можна обробити й власноручно без допомоги комп'ютеру, але ми не радимо цього робити. По-перше, опрацювати 1200 анкет, кожна з яких міститиме понад 140 запитань технічно майже не можливо, а по-друге, ручна обробка значно звужує можливості подальшого аналізу даних. Так, наприклад, для того, щоб визначитися як відповіли на те, чи інше запитання чоловіки та жінки, або люди з різних вікових груп необхідно буде витратити часу більше, ніж на всі попередні етапи в цілому. Крім того, виявити будь-які зв'язки між різними признаками (наприклад, чи впливає стать, вік, тип поселення на ставлення до міліції) буде взагалі неможливо.

Одним з самих складних етапів є аналіз та узагальнення результатів дослідження та написання фінального звіту. Як і на попередніх етапах, для виконання цього виду робіт необхідно залучати професійних соціологів.

Бо аналіз даних передбачає як вміння роботи із спеціальними комп'ютерними програмами, так і взагалі навички роботи з великими інформаційними масивами. На цьому етапі також доречно використовувати потенціал вищих навчальних закладів. Студентів можна залучити до вводу даних до комп'ютеру та первинного аналізу даних, а викладачів та науковців для написання фінального звіту.

Фінальний звіт має обов'язково містити наступні розділи: зміст із вказуванням сторінок, вступ, опис програми дослідження (об'єкт та предмет дослідження, методологія розрахунку вибірки, процес організації збору емпіричних даних), аналіз даних, висновки та рекомендації. В якості додатку до звіту необхідно включати використаний інструментарій (бланк соціологічної анкети).

Після закінчення фінального звіту необхідно організувати презентацію результатів (бажано з використанням мультимедійного обладнання) на найближчому засіданні Громадської ради. За кілька днів до засідання доцільно роздати кожному члену Громадської ради по одному екземпляру звіту для ознайомлення.

Всі матеріали дослідження (заповнені анкети, маршрутні листи, електронні масиви даних, схема розрахунку вибіркової сукупності, електронна та роздрукована версія фінального звіту) *необхідно зберігати протягом тривалого періоду (не менш 5 років)*. Як вже зазначалося раніше, моніторинг громадської думки передбачає використання ідентичної методології та інструментарію дослідження на тієї ж самій території через певний відрізок часу. Саме використання ідентичної методології дає змогу оцінити, чи відбулися якісь зміни у досліджуваному явищі через певний час. Дослідження громадської думки щодо оцінки діяльності ор-

ганів внутрішніх справ необхідно проводити щорічно, тому матеріали попередніх досліджень будуть дуже корисні, бо, по-перше, їх використання дасть змогу оцінити динаміку змін, а по-друге – суттєво скоротити витрати часу на проведення повторного дослідження в зв'язку з наявністю вже розробленої методології, а також готового та апробованого інструментарію.

ДОДАТОК 9.2.1

БЛАНК ІНТЕРВ'Ю № _____

1. Ваша стать:

2. Вік:

3. Освіта:

1. Чолова	1. 18 – 24 років	1. Початкова,
2. Жіноча.	2. 25 – 28 років	неповна середня
	3. 29 – 39 років	2. Середня
	4. 40 – 49 років	3. Середня
	5. 50 – 59 років	спеціальна
	6. 60 – 69 років	4. Вища
	7. 70 і більше років	(незакінчена вища)

4. Скільки років Ви мешкаєте в даному районі (місті, селищі, селі)?

1. До 1 року

3. 6-10 років

2. 1-5 років

4. Понад 10 років

5. Як Ви в цілому оцінюєте рівень злочинності в районі (місті, селищі, селі), де Ви живете?

1. Низький рівень

3. Високий рівень

2. Середній рівень

6. Які почуття викликає у Вас злочинність у Вашому районі (місті, селищі, селі)?

1. Ніяких особливих почуттів

4. Серйозну тривогу

2. Легку стурбованість

5. Страх

3. Помітну стурбованість

7. Чи є в районі Вашого проживання такі місця, які Ви волієте уникати, або не рекомендуєте відвідувати своїм близьким, дітям, щоб не стати жертвою злочину?

1. Так, є	3. Ні, немає
2. Важко відповісти	

8. Чи набагато небезпечніше в районі Вашого проживання у вечірній і нічний час порівняно зі світлою частиною доби?

1. Ні, не небезпечніше	3. Набагато небезпечніше
2. Трохи небезпечніше	4. Важко відповісти

9. Як Ви волієте поводитися в темну частину доби, тобто ввечері, уночі? (можна дати декілька відповідей)

1. Свою поведінку
я практично не змінюю	5. Нощу із собою засоби само-
захисту, беру із собою собаку
2. Намагаюся не виходити
з дому без крайньої
необхідності	6. Приймаю інші заходи для
безпеки
3. Сам(а) не ходжу;
прошу, щоб мене хтось
супроводжував	7. Зовсім не виходжу з дому
4. На вулиці я насторожі,
обережний(а), намагаюся
не привертати до себе увагу	8. Важко відповісти

10. Впродовж останніх трьох років як часто Вам доводилося вступати у контакти з працівниками міліції за родом Вашої діяльності (бізнес, служба, громадська діяльність)?

1. Майже постійно	4. Дуже рідко
2. Часто	5. Майже ніколи
3. Іноді	

11. *Захист громадян від злочинних посягань, охорона правопорядку є головними задачами міліції. Як, на Ваш погляд, справляється з цими задачами Ваша місцева міліція?*

1. Добре	4. Скоріше погано, ніж добре
2. Скоріше добре, ніж погано	5. Погано
3. Важко відповісти	

12. *Чи довіряєте Ви Вашим місцевим органам міліції?*

1. Цілком довіряю	4. Скоріше не довіряю
2. Скоріше довіряю	5. Зовсім не довіряю
3. Важко сказати, довіряю чи ні	

Якщо не довіряєте, то чому? _____

Як часто протягом останніх 12 місяців Ви стикалися з наступними проблемами у районі проживання:

Проблеми	Майже ніколи	Раз на місяць або рідше	Кілька разів на місяць	Кілька разів на тиждень	Майже щодня
13. <i>Порушення тиші у вечірній і нічний час</i>	1	2	3	4	5
14. <i>Порушення правил руху на дорогах, неправильне паркування автомобілів</i>	1	2	3	4	5
15. <i>Утворення стихійних звалищ сміття</i>	1	2	3	4	5
16. <i>Точки самогону-варіння і продажу самогону</i>	1	2	3	4	5

17. Кубла (алкоголіків, наркоманів, злочинців)	1	2	3	4	5
18. Скупчення бродяг, бездомних, жебраків	1	2	3	4	5
19. Проституція	1	2	3	4	5
20. Порушення правил торгівлі	1	2	3	4	5
21. Хуліганство	1	2	3	4	5
22. Вживання спиртних напоїв або наркотиків прямо на вулиці, у дворах або під'їздах	1	2	3	4	5
23. Напад (погроза нападу) собак на людей	1	2	3	4	5
24. Вандалізм, псування майна	1	2	3	4	5
25. Сварки, скандали з сусідами	1	2	3	4	5
26. Насильство у Вашій сім'ї або сім'ях сусідів	1	2	3	4	5
27. Інші проблеми у відносинах між дорослими членами сім'ї (Вашої або сусідів), що потребують утручання міліції	1	2	3	4	5
28. Проблеми в поведінці дітей, що потребують допомоги або втручання міліції	1	2	3	4	5

Наскільки сильно Вас турбують наступні проблеми, з якими, можливо, Вам доводиться стикатися у районі Вашого проживання:

Проблеми	Не турбують	Деяко турбують	Сильно турбують
29. Квартирні крадіжки, крадіжки з будинків	1	2	3
30. Крадіжки з городів і присадибних ділянок	1	2	3
31. Викрадення автомобілів або їх частин	1	2	3
32. Вулична злочинність (крадіжки, грабежі, розбій, побиття)	1	2	3
33. Порушення тиші у вечірній і нічний час	1	2	3
34. Порушення правил руху на дорогах, неправильне паркування автомобілів	1	2	3
35. Утворення стихійних звалищ сміття	1	2	3
36. Точки самогоноваріння і продажу самогону	1	2	3
37. Кубла (алкоголиків, наркоманів, злочинців)	1	2	3
38. Скупчення бродяг, бездомних, жебраків	1	2	3
39. Проституція	1	2	3
40. Порушення правил торгівлі	1	2	3
41. Хуліганство	1	2	3
42. Вживання спиртних напоїв або наркотиків прямо на вулиці, у дворах або під'їздах	1	2	3
43. Напад (погроза нападу) собак на людей	1	2	3
44. Вандалізм, псування майна	1	2	3

45. Сварки, скандали з сусідами	1	2	3
46. Насильство у Вашій сім'ї або сім'ях сусідів	1	2	3
47. Інші проблеми у відносинах між дорослими членами сім'ї (Вашої або сусідів), що потребують утручання міліції	1	2	3
48. Проблеми в поведінці дітей, що потребують допомоги або втручання міліції	1	2	3

49. Чи були у Вашому житті такі факти: (можна вказати декілька відповідей)

1. Перебування в слідчому ізоляторі в якості обвинувачуваного
2. Затримка в якості обвинувачуваного у вчиненні злочину й утримання в ІТТ
3. Доставка (виклик) у відділення міліції за підозрою у вчиненні злочину
4. Обшук патрульно-постовою службою на вулиці
5. Перевірка документів патрульно-постовою службою на вулиці
6. Виклик у відділення міліції як свідка
7. Перерахованих у пп. 1-6 фактів не було

Чи були випадки навмисного заподіяння Вам робітниками міліції побоїв, страждань або катувань із метою розкриття і розслідування злочину або з інших причин?

	Так, було декілька таких випадків	Так, був один такий випадок	Можливо, такі випадки були	Ні, таких випадків не було	Немає відповіді
50. Впродовж останніх 12 місяців	1	2	3	4	5
51. Раніше	1	2	3	4	5

Чи були впродовж останніх 12 місяців випадки навмисного заподіяння робітниками міліції побоїв, страждань або катувань із метою розкриття і розслідування злочину...

	Так, я знаю декіль- ка ви- падків	Так, я знаю напевно один випадок	Можли- во, такі випад- ки були	Ні, нічого подіб- ного я не знаю	Важко від- повісти
52. ... відносно Ва- ших родичів, друзів	1	2	3	4	5
53. ...відносно Ва- ших знайомих	1	2	3	4	5

54. З яких джерел Ви в основному отримуєте інформацію про міліцію? (відмітьте не більше 5 позицій у стовпчику зліва)

55. Які джерела інформації про міліцію є, на Вашу думку, най-більш достовірними? (відмітьте не більше 5 позицій у стовпчику справа)

1	Особистий досвід звертання у міліцію, контакти з працівниками міліції у різних ситуаціях їх службової діяльності	1
2	Особисті спостереження за працівниками міліції і їх роботою	2
3	Розповіді про міліцію близьких знайомих, друзів, родичів	3
4	Розповіді про міліцію дальніх знайомих, чутки	4
5	Контакти з працівниками міліції поза їх службовою діяльністю, їх розповіді про свою роботу	5
6	Спеціальні теле і радіопередачі, публікації, що підготовлені органами міліції, центрами громадських зв'язків ОВС	6

2. Повідомити про можливий злочин
3. Повідомити про пропажу людини
4. Скарги на порушення громадського порядку в дворі, будинку, під'їздах
5. Скарги на шум у вечірній і нічний час
6. Скарги на кубла, точки самогоноваріння і т.д.
7. Допомога в попередженні злочинних дій відносно себе або членів родини
8. Допомога в рішенні проблем у відносинах із сусідами, скарги на них
9. Сімейне насильство
10. Допомога в рішенні проблем у відносинах з дорослими членами сім'ї
11. Допомога у вихованні дітей, вплив на них
12. Консультація
13. Інше _____

61. Чи зверталися Ви до дільничного інспектора впродовж останніх 12 місяців?

1. Звертався(лась)
2. Намагався(лась) звернутися, але не зміг (змогла) його знайти (перехід до питання 64)
3. Не звертався (лась) (перехід до питання 64)

62. Як він до Вас поставився? (якщо звертань було декілька, пригадаєте останній випадок)

1. З увагою	3. З деяким роздратуванням
і доброзичливістю	4. Вороже
2. Формально,	
у межах правил	

63. Чи була надана Вам допомога або послуга в рамках повноважень дільничного інспектора? (Якщо Ви зверталися по декількох приводів, згадаєте останній випадок)

1. Так, відразу після першого звернення

3. Ні, і я повторно не звертався(лась)

2. Так, але після повторного звернення

4. Ні, навіть після повторних звернень

Чи були протягом останніх 12 місяців наступні факти:

	1 – так	2 – ні	3 – затр. відповіді
64. У Вашому будинку або недалеко від нього було розміщено оголошення про час і місце прийому громадян дільничним інспектором	1	2	3
65. Дільничний приходив до Вас представитися, приносив візитку з інформацією про час і місце прийому громадян	1	2	3
66. Дільничний приходив до Вас у рамках регулярного обходу мешканців	1	2	3
67. Дільничний приходив до Вас для з'ясування якоїсь інформації	1	2	3
68. Дільничний приходив до Вас для врегулювання якоїсь проблеми	1	2	3
69. Ви брали участь у зустрічах дільничного інспектора з жителями	1	2	3
70. Дільничний викликав або запрошував Вас до себе на прийом	1	2	3
71. Ви зі своєї ініціативи приходили на прийом до дільничного	1	2	3
72. Ви контактували з дільничним під час обходу їм своєї дільниці	1	2	3

73. Ви з боку бачили, як працює Ваш дільничний на своїй дільниці	1	2	3
74. Ви брали участь у роботі громадських формувань (ДНД)	1	2	3
75. Ви бачили, як працюють громадські формування на території Вашої дільниці	1	2	3

76. Чи побоюєтеся Ви міліції?

1. Сильно побоююся	3. Не побоююся
2. Трохи побоююся	4. Важко відповісти

77. Чи були впродовж останніх 12 місяців випадки, коли Вам було необхідно звернутися до працівників міліції (окрім дільничного інспектора) з приводу, який відноситься до їх професійних обов'язків?

- [illegible]

78. З якого приводу Вам було необхідно звернутися до працівників міліції?

1. Повідомити про здійснений злочин відносно себе або членів своєї родини
2. Повідомити про можливий злочин
3. Повідомити про пропажу людини
4. Повідомити про знахідку речей або документів
5. Скарги на порушення громадського порядку в дворі, будинку, під'їздах
6. Скарги на шум у вечірній і нічний час
7. Скарги на кубла, точки самогоноваріння і т.д.
8. Допомога в попередженні злочинних дій відносно себе або членів родини
9. Допомога в рішенні проблем у відносинах із сусідами, скарги на них
10. Сімейне насильство
11. Допомога в рішенні проблем у відносинах з дорослими членами родини
12. Допомога у вихованні дітей, вплив на них
13. Консультація
14. Оформлення документів
15. Інше _____

79. Чи зверталися Ви впродовж останніх 12 місяців до якихось працівників міліції (окрім дільничного) з приводу, який відноситься до їх професійних обов'язків?

- [illegible]

80. Як до Вас поставилися працівники міліції? (якщо звертань було декілька, пригадайте останній випадок)

1. З увагою і доброзичливістю
2. Формально, у рамках правил
3. З деяким роздратуванням
4. Вороже

81. Чи було вирішено Ваше питання працівниками міліції?

1. Так (перехід до питання 83) 2. Ні (перехід до питання 83)

Питання 82 для тих респондентів, хто попри необхідність не звертався до дільничного інспектора або інших працівників міліції.

82. Чому Ви попри необхідність не зверталися до працівників міліції?

1. Можлива помста злочинця або правопорушника
2. Не варто витрачати час через бюрократичні зволікання при зверненні у міліцію
3. Не варто витрачати час, якщо збиток незначний
4. Не вірю, що міліція буде всерйоз займатися моїм випадком
5. Не вірю, що працівникам міліції вдасться мені допомогти або мене захистити
6. Думаю, що винному все рівно вдасться «відкупитися» від міліції і правосуддя

7. Волію домовлятися з винним самостійно або з чиеюсь допомогою
8. Не хочу, щоб сторонні втручалися у мої особисті (сімейні) справи
9. Можливо, що міліція мене самого обвинуватить у тому, що сталося
10. Не хочеться «зв'язуватися» з міліцією
11. Не довіряю працівникам міліції
12. Не знав, що до працівників міліції можна звертатися з цього приводу
13. Звернувся до інших працівників правоохоронних органів
14. Інше _____

83. Чи зупиняв вас хтось з працівників міліції на вулиці впродовж останніх 12 місяців?

1. Ні
2. Так, один раз
3. Так, декілька разів

84. Якщо Вас зупиняв працівник міліції, чи здійснював він догляд Ваших речей, сумки, кишень? (якщо таких випадків було декілька, згадайте останній випадок)

1. Ні
2. Так

85. Чи був протягом останніх 12 місяців такий випадок, коли, на Вашу думку, працівник міліції поступив відносно Вас або членів Вашої родини неправильно, порушив закон, здійснив щось неправомочне або не діяв, коли Ви гостро потребували допомоги, захисту?

1. Так, я можу назвати такий випадок

2. Можливо, але я цілком не впевнений, що працівник міліції діяв неправильно

3. Ні, таких випадків не було

86. Чи був протягом останніх 12 місяців такий випадок, коли працівник міліції поступив відносно Ваших знайомих або родичів неправильно, порушив закон, здійснив щось неправомочне або не діяв, коли вони гостро потребували допомоги, захисту?

1. Так, я можу назвати такий випадок

2. Можливо, але я цілком не впевнений, що працівник міліції діяв неправильно

3. Ні, про такі випадки не знаю

87. Якщо так (відповіді «1» або «2» на питання 85 або 86), то в чому це виражалось? (можна відмітити декілька відповідей)

1. У прояві жорстокості, невинуватого насильства

2. У шантажі, погрозах, залякуванні

3. У вимаганні, поборах, хабарництві

4. У спробах спотворити факти, фальсифікувати матеріали

5. У брутальності, безтактності, нахабності

6. У використанні службового становища в особистих цілях

7. У бездіяльності

8. Інше _____

88. Чи вважаєте Ви за необхідне для забезпечення громадського порядку налагодити більш тісну взаємодію між жителями Вашого району і місцевими органами міліції?

1. Так

3. Ні

2. Важко відповісти

89. Хотіли б Ви частіше зустрічатися з дільничним інспектором, підтримувати з ним зв'язок?

1. Так	4. Скоріше ні, ніж так
2. Скоріше так, ніж ні	5. Ні (перехід до питання 91)
3. Важко відповісти	

90. У якій формі Ви волієте контактувати з дільничним інспектором? (можна відмітити декілька відповідей)

1. Особистий прийом громадян дільничним інспектором
2. Відвідування людей за місцем їх проживання
3. Спілкування з населенням під час обходу території
4. Виступ, обговорення проблем на зборах жителів (у ЖЕКах, в органах місцевого самоврядування)
5. Виступ, обговорення проблем на зборах в організаціях, установах, на підприємствах
6. Виступ, бесіди в навчальних закладах
7. Робота в рамках громадського консультативного комітету з проблем правопорядку
8. Індивідуальні консультації дільничного інспектора
9. У якій ще формі? _____

91. Чи готові Ви надати посильну допомогу працівникам міліції в наведенні порядку у Вашому районі?

1. Безумовно, так (перехід до питання 93)
2. Можливо, але за певних умов

3. Безумовно, ні (перехід до питання 94)

92. При яких умовах Ви могли б надавати допомогу працівникам міліції? (для тих, хто вибрав позицію № 2 у відповіді на попереднє питання)

1. За умови, що до мене звернуться
2. Якщо я буду впевнений(на), що роблю добру справу
3. За умови, якщо ця допомога буде правильно організована і дасть добрий результат
4. За умови, що міліція зміниться на краще
5. За умови, що про це не стане відомо нікому
6. За умови оплати або іншої форми винагороди
7. Інше (укажіть) _____

93. Яку допомогу Ви готові надати працівникам міліції?

1. Охорона громадського порядку в складі громадських формувань (ДНД)
2. Надавати інформацію про осіб, що порушують громадський порядок
3. Надавати інформацію про осіб, схильних до наркоманії, п'янства, токсикоманії
4. Повідомляти про осіб, що займаються проституцією, сутенерством
5. Надавати інформацію про осіб, що ведуть підозрілий спосіб життя
6. Повідомляти про підлітків, схильних до хуліганства

7. Повідомляти про поведінку осіб, що повернулися з місць позбавлення волі
8. Повідомляти про економічні правопорушення
9. Участь у профілактичній роботі з групами ризику (важкими підлітками, неблагополучними родинами, наркозалежними і т.д.)
10. Що ще? (укажіть) _____

Якою мірою характерні Вашій місцевій міліції наступні якості:

Якості	Характерно повною мірою	Характерно деякою мірою	Не характерно	Важко відповісти
94. Організованість	1	2	3	4
95. Справедливість	1	2	3	4
96. Хабарництво, користолюбство	1	2	3	4
97. Сміливість	1	2	3	4
98. Розхлябаність, неорганізованість	1	2	3	4
99. Використання службового становища для особистого збагачення	1	2	3	4
100. Грубість, нахабність	1	2	3	4
101. Чесність, порядність	1	2	3	4
102. Працьовитість	1	2	3	4
103. Цинізм	1	2	3	4

104. Чуйність, людяність	1	2	3	4
105. Пияцтво	1	2	3	4
106. Садизм, застосування незаконного насильства	1	2	3	4
107. Освіченість, культура	1	2	3	4
108. Неправда, обман	1	2	3	4
109. Бажання допомагати «простим людям»	1	2	3	4
110. «Окозамилування», небажання виконувати свої обов'язки	1	2	3	4
111. Оперативність	1	2	3	4
112. Професіоналізм	1	2	3	4
113. Вседозволеність	1	2	3	4

Чи згодні Ви з такими судженнями:

	Цілком згодний	Скоріше згодний	Важко відповісти	Скоріше не згодний	Цілком не згодний
114. Працівнику міліції не вигідно чесно і добросовісно працювати	1	2	3	4	5
115. Міліціонер дійсно піклується, насамперед, про благо людей, а лише потім – про особисте	1	2	3	4	5
116. Тільки чесно працюючи, міліціонер може швидко просунути по службі	1	2	3	4	5

117. Міліціонер піклується, насамперед, про особисту вигоду, проблеми інших людей його мало цікавлять	1	2	3	4	5
118. Міліція однаково захищає інтереси всіх громадян	1	2	3	4	5
119. Міліція завжди зможе обвинуватити навіть невинну людину	1	2	3	4	5
120. Працівники міліції дійсно готові ризикувати життям заради «простих» людей	1	2	3	4	5
121. Чесна, невинна людина не буде боятися міліції	1	2	3	4	5
122. Міліціонерам все «сходить з рук»	1	2	3	4	5
123. Від міліції краще триматися подалі	1	2	3	4	5
124. Більшість потерпілих звертається в міліцію без надії на затримання злочинця, а тільки тому , що так заведено	1	2	3	4	5

Як Ви вважаєте, наскільки успішно міліція справляється з наступними завданнями?

	Погано	Задовільно	Добре	Важко відповісти
125. Охорона громадського порядку	1	2	3	4

126. Боротьба з легкими і середньої тяжкості злочинами проти громадян (побої, кишенькові крадіжки, хуліганство і т.п.)	1	2	3	4
127. Боротьба з тяжкими злочинами проти громадян (грабежі, розбій, убивство)	1	2	3	4
128. Надання допомоги громадянам під час аварій, катастроф, стихійних лих	1	2	3	4
129. Захист Вас і Вашого майна (швидке і своєчасне реагування на виклики або звернення за допомогою, припинення злочинних дій)	1	2	3	4
130. Забезпечення безпеки дорожнього руху	1	2	3	4
131. Боротьба зі злочинами в економічній сфері	1	2	3	4
132. Боротьба з організованою злочинністю	1	2	3	4
133. Боротьба з корупцією і хабарництвом	1	2	3	4
134. Профілактична робота з попередження злочинів: робота з населенням у цілому і з групами ризику (важкими підлітками, алкоголіками, наркоманами, особами, що раніше скоїли злочин)	1	2	3	4

135. Які, на ваш погляд, вади властиві роботі міліції як державному органу? (можна відмітити декілька відповідей)

1. Неправильний, недосконалий підбір кадрів
2. Корупція, примус громадян до дачі хабара
3. Внутрішня корупція, плата за підвищення або призначення на посаду
4. Уседозволеність, перевищення влади і службових повноважень
5. Поганий контроль за роботою міліції з боку вищих органів
6. Кругова порука, захист працівників міліції, які порушують закон
7. Слабка технічна оснащеність, відсутність сучасних засобів транспорту, зв'язку
8. Тяганина, бюрократизм
9. Застосування фізичного і психічного насильства як припустимих методів роботи
10. Відсутність підтримки, довіри з боку населення
11. Недостатня чисельність працівників міліції
12. Вад немає
13. Що ще? _____

136. Чи може Ваше уявлення про міліцію бути помилковим?

1. Так, можливо, що я помиляюся щодо міліції
2. Ні, я упевнений(на), що не помиляюся щодо міліції

137. На Вашу думку, більшість населення довіряє Вашій місцевій міліції?

1. Так
2. Ні
3. Не знаю

138. Чи Доводилося Вам впродовж останніх 12 місяців скаржитися на працівників місцевої міліції?

1. Так
2. Ні (*перехід до питання 141*)

139. Якщо так, то куди Ви скаржилися?

1. У райвідділ міліції або у вищі органи міліції
2. У райвиконком, міськвиконком, селищну або сільську раду
3. У прокуратуру
4. Народним депутатам
5. У правозахисні організації
6. Інше (вказіть) _____

140. Які результати скаргення?

1. Скаргу розглянули, і проблема була вирішена (або винні були покарані)
2. Скаргу розглянули, але проблема не була вирішена (або винні не були покарані)
3. Скаргу зовсім не розглядали
4. Не знаю результатів скарження

141. Який на сьогоднішній день Ваш статус зайнятості?

1. Повна зайнятість (повний робочий день, повний робочий тиждень)
2. Часткова зайнятість
3. Пенсіонер і працюю
4. Самозайнятий

5. Пенсіонер, не працюю
6. Безробітний, без державної допомоги
7. Безробітний, одержую державну допомогу
8. Немає роботи, інші виплати держави (інвалід, у декретній відпустці)
9. Не зайнятий (домогосподарка, домохазяїн, студент)
10. Інше_____

142. *Хто Ваш роботодавець?*

1. Урядова або бюджетна установа
2. Держпідприємство
3. Колишнє держпідприємство, приватизоване
4. Нове приватне підприємство
5. Колективне господарство
6. Незалежний, приватний фермер
7. У мене індивідуальний (сімейний) бізнес
8. Інше_____

143. *Яке матеріальне становище Вашої родини?*

1. Грошей бракує навіть на необхідне харчування
2. На харчування так ськ вистачає, але в іншому буває дуже важко
3. Вистачає на їжу й одяг, але купувати речі тривалого користування досить важко
4. Маємо деякі заощадження, час від часу купуємо речі тривалого користування

5. Можемо купляти речі тривалого користування, але на нове житло, автомобіль грошей не вистачає

6. Ми ні в чому собі не відмовляємо

144. *Місце проживання*

1. Обласний центр

3. Селище міського типу

2. Інше місто області

4. Сіло

145. *Район міста (області)* _____

***ДОДАТОК 9.3. Концепція взаємодії мобільних груп
з моніторингу забезпечення конституційних прав
та свобод громадян у діяльності ОВС та Громадських
рад з питань дотримання прав людини при обласних
ГУМВС, УМВС, УМВСТ***

ПОРЯДОК СТВОРЕННЯ МОБІЛЬНИХ ГРУП В РЕГІОНІ

Мобільні групи створюються в кожному регіоні на виконання наказу МВС України № 894 від 31.08.2006 р. із змінами та доповненнями затвердженими наказом МВС України від 16.05.2007 р. «Про внесення змін до наказу МВС України від 31.08.2006 р. № 894» шляхом підписання наказу начальником відповідного управління. До складу мобільних груп повинні бути залучені працівники управління внутрішньої безпеки або інспекції з особового складу, працівники управління громадської безпеки, а також у обов'язковому порядку представники недержавних громадських організацій правозахисного спрямування, зареєстрованих у встановленому законом порядку. З метою забезпечення об'єктивності, прозорості та неупередженості діяльності мобільних груп у кожному регіоні відбір кандидатів з числа правозахисних організацій повинний відбуватися за активної участі Громадської ради. Так, питання про представників правозахисних організацій, які бажають брати участь у роботі мобільних груп, повинно бути внесено до порядку денного засідання Громадської ради, розглянуто членами Ради та проголосоване. Порядок формуван-

ня списків, періодичність виїздів, навчання та інструктаж повинні проводити регіональні координатори діяльності мобільних груп. Перевага повинна надаватися особам, які пройшли навчання за програмою ХІСД за підтримкою Офісу координатора проектів ОБСЄ в Україні протягом жовтня – листопада 2006 р.

Починаючи з травня 2007 року Офіс координатора проектів ОБСЄ в Україні здійснює фінансову підтримку виїздів мобільних груп у регіонах у рамках проекту «Впровадження національного превентивного механізму проти тортур та жорстокого поводження в МВС України». Вказана підтримка охоплює покриття витрат на проїзд учасників мобільних груп, кошти на відрядження, зв'язок, офісні потреби.

За результатами узгодження кандидатур від громадських правозахисних організацій, список учасників мобільних груп (до 6 осіб) надається Співголові Громадської ради – начальникові відповідного управління до включення до наказу по управлінню. Окрім складання списків членів мобільної групи, ми також рекомендуємо призначати відповідальних осіб з числа представників громадських організацій за діяльність мобільних груп у окремому регіоні. Відповідальні особи (координатори) діяльності мобільних груп відповідають за своєчасність складання графіків виїздів, затвердження складу мобільної групи, забезпечення виїзду, своєчасне складання та надання звітів, а також за слухування підсумкових звітів на засіданнях відповідних Громадських рад у регіонах.

Одним з самих нагальних питань створення та роботи мобільної групи у кожному регіоні є відбір (рекрутинг) членів мобільної групи. Організаційно відбір учасників мо-

більших груп може проводитися двома напрямками. Перший напрямок – це активна пошукова діяльність з боку координатора роботи мобільних груп у регіоні (ця функція покладена сьогодні на регіонального представника міністра внутрішніх справ). Саме йому найчастіше сьогодні доводиться шукати представників правозахисних і неурядових організацій у регіоні й запрошувати їх до співпраці, проводити оцінку та відбір працівників міліції і правозахисників, які виявили бажання брати участь у роботі мобільних груп. Іншим напрямком є активна пошукова й ініціативна діяльність з боку неурядових організацій та представників громадськості. Цілком зрозуміло, що набагато більше користі справі принесуть учасники роботи, які докладають певних зусиль, знаходять час для візитів і вважають результати діяльності мобільних груп значущими й цікавими для інших видів своєї діяльності. Координатор діяльності мобільних груп повинен уміти оцінити інтерес і запросити їх на співбесіду для обговорення майбутньої роботи.

Представники громадськості, які можуть бути залучені до роботи в мобільних групах, повинні відповідати вимогам моніторингової діяльності з ряду формальних ознак:

- відсутність судимості (особа вважається такою, яка не має судимості, включаючи ті випадки, коли судимість була погашена, або знята у встановленому законом порядку);

- психологічна осудність (відсутність психічних захворювань, залежності);

- відносно учасника мобільної групи на момент його роботи монітором не повинно проводитися кримінального або адміністративного переслідування;

- вони повинні бути рекомендовані членами Громадської ради з питань забезпечення прав людини при регіональному УВС, або при МВС;

- повинні досягти 18-ти річного віку.

Крім того, бажано щоб стажисти моніторингу пройшли співбесіду, курс навчання, стажування в ході візитів (де вони не будуть самостійними учасниками, а діятимуть під наглядом більш досвідчених візитерів). Тільки після цього вони отримують право брати участь у роботі мобільних груп.

Координатор діяльності мобільних груп при відборі учасників повинен розуміти, що зайва «керованість» і «залежність» не можуть бути критеріями для відбору, оскільки мобільні групи виконують складну, важливу і шляхетну роль; вони використовують підхід «із застосуванням здорового глузду» до механізму заборон і протигаг у системі кримінальної юстиції, а також популяризують чесність і довіру, з якими міліція має поводитися із затриманими.

Саме тому є очевидним, що така важлива діяльність як моніторингові візити в місця обмеження волі не може здійснюватися всіма охочими. Зовсім недостатньо мати всього лише статус працівника правоохоронних органів або представника правозахисної організації для того, щоб бути включеним до складу мобільної групи й ефективно працювати в ході відвідування ізоляторів тимчасового утримання. Більше того, координатор діяльності мобільних груп у регіоні повинен проводити цілеспрямовану роботу щодо залучення потенційних учасників, вивчення їх особистих і професійних особливостей. Це дозволить йому уникнути багатьох проблем, пов'язаних як з питаннями взаємодії, так і організації діяльності.

Слід пам'ятати, що набір якостей, які є вродженими або соціально набутими, властиві людині незалежно від її професійних якостей і професійного статусу. Проте, саме вони впливають як на здатність до навчання методикам проведення інтерв'ю, так і на поведінку в ході моніторингового візиту. Очевидно, що кожний координатор рано чи пізно стикається з людиною, яка практично нездатна з тих або інших параметрів бути учасником мобільної групи (МГ). Навіть знаючи ідеологію, методику проведення моніторингу, такі люди на практиці втілюють стилі поведінки і бесіди, які суперечать принципам роботи МГ.

Водночас є люди, які мають здібності до командної роботи, інтерв'ювання, оскільки їхні особисті уявлення і психологічні якості близькі до ідеології співпраці і поваги до прав людини, яка лежить в основі діяльності МГ. Саме на відбір таких і має бути спрямована робота координатора діяльності мобільних груп у регіоні.

ЗАСЛУХОВУВАННЯ ЗВІТІВ ПРО РЕЗУЛЬТАТИ ДІЯЛЬНОСТІ МОБІЛЬНИХ ГРУП

Звіти про результати діяльності мобільних груп у регіонах у відповідності до наказу МВС України від 31.08.2006 р. повинні заслуховуватися не рідше 2 разів на рік. Аналітичні звіти про діяльність мобільних груп повинні містити наступну кількісну інформацію:

- ♦ Кількість виїздів за звітний період;
- ♦ Кількість відвіданих підрозділів;
- ♦ Кількість відвіданих ізоляторів тимчасового тримання;

- ♦ Кількість утриманих осіб, з якими проводилося інтерв'ю;
- ♦ Сума коштів, що виділяються на щодобове утримання осіб у ІТТ;
- ♦ Середня камерна площа на утримання однієї особи у ІТТ;
- ♦ Наявність прогулянкових двориків у ІТТ;
- ♦ Середня кількість персоналу підрозділу, який обслуговує ІТТ;

Крім кількісної інформації такі звіти повинні містити якісну інформацію щодо загального стану камер ізоляторів тимчасового тримання, а саме:

- ♦ Відповідність кількості осіб, що утримуються, наявним спальним місцям (окремі ліжка);
- ♦ Стан систем примусової вентиляції;
- ♦ Наявність санвузлів у камерах;
- ♦ Постійний доступ утримуваних осіб до питної води;
- ♦ Стан освітлення у камерах, обов'язково дані про доступ природного світла;
- ♦ Наявність постільної білизни, матраців, подушок тощо;
- ♦ Загальний стан відвіданих ІТТ (дата останнього поточного/капітального ремонту, санітарно-гігієнічні умови);
- ♦ Наявність інформаційних стендів про права та обов'язки осіб, які утримуються та шляхи оскарження дій працівників міліції;
- ♦ Коефіцієнт наповнюваності ІТТ;
- ♦ Кількість відремонтованих камер у відвіданих ІТТ.

Звертаємо увагу на те, що цей список не є вичерпним, а містить лише коло обов'язкових питань, що повинні обговорюватися при оцінці діяльності мобільних груп у окремо

взятому регіоні. Залежно від особливостей того чи іншого регіону, повинні розглядатися й інші питання, які можуть впливати на стан утримання та поводження із утримуваними особами в ІТТ.

**РОБОТА ІЗ ЗАСОБАМИ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ, РОЗКРИТТЯ
ТА РОЗПОВСЮДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЇ, ЯКУ ОТРИМАНО
В ХОДІ МОНІТОРИНГОВИХ ВІДВІДУВАНЬ**

У ході моніторингових відвідувань мобільними групами учасникам стають відомі дані, які не підлягають повному детальному розповсюдженню. Звісно, обмежити розповсюдження інформації повністю, зробити її закритою, надати їй гриф «Для службового користування» або інші – неприпустимо. Але представники правозахисних організацій, які дали згоду на участь у роботі мобільних груп повинні усвідомлювати режимні обмеження, які існують у спеціальних установах МВС України. Тому, отримавши інформацію про стан спеціальних установ, умови утримання у них, а також про осіб, які утримуються, необхідно вкрай обережно ставитися до неї. Крім того, більшість осіб, які знаходяться в ІТТ, мають статус підозрюваних, звинувачених у скоєнні конкретного злочину і ще не визначені судом як злочинці, або їх винуватість не встановлено в судовому засіданні, не можуть фігурувати у відкритих звітах чи публікаціях у ЗМІ. Розкриття даних про відвідуваних у ході моніторингових досліджень можуть мати цивільно-правові наслідки у порядку ст. ст. 276-280 Цивільного кодексу України, а в разі розголошення даних, які становлять таємницю досудового слідства або дізнання, тягнуть і кримінальну відповідальність у порядку ст. 387 Кримінального кодексу України.

У наказі МВС України від 31.08.2006 р. «Про організацію діяльності постійно діючих мобільних груп з моніторингу забезпечення прав і свобод людини та громадянина в діяльності органів внутрішніх справ», який регламентує діяльність таких груп, чітко окреслено позицію щодо висвітлення результатів роботи мобільних груп у п. 3.6. «Доведення результатів моніторингу до відома громадськості через засоби масової інформації шляхом розповсюдження прес-релізів, погоджених з усіма членами мобільних груп». Це єдина формальна вимога до видання прес-релізів про діяльність мобільної групи. Виходячи із конвенційного характеру участі правозахисників у роботі мобільних груп з моніторингу дотримання конституційних прав та свобод громадян, усі учасники погоджуються з такими обмеженнями, які має сам процес розкриття та розповсюдження інформації про роботу таких груп:

- ♦ Звіти за результатами моніторингових відвідувань не публікуються у ЗМІ. Розкриття та розповсюдження результатів, рекомендацій, які містяться у звітах, можливе лише в узагальненому, систематизованому вигляді тільки після того, як орган чи підрозділ внутрішніх справ, або вищестоящі керівники не відреагують та не перевірять відомості, які було встановлено в ході моніторингового відвідування мобільною групою. Такі медіа-матеріали мають відбивати низку відвідувань, виявляти тенденції, системні явища, обов'язково містити шляхи їх подолання, також ті кроки, до яких удалися керівники різних рівнів щодо поновлення порушеного права або зміни ситуації.

- ♦ Учасники мобільної групи не використовують під час відвідувань аудіо- та відеозаписуючу апаратуру. Її використання, навіть з дозволу керівництва міськрайлінорга-

ну призводить до ускладнення стресової ситуації, яка вже виникла із самого факту відвідування. Крім того, «ходіння» з відеокамерою по ізолятору тимчасового тримання може призвести до того, що утримувані особи взагалі відмовляться спілкуватися із членами мобільної групи.

- ♦ Учасники мобільної групи не можуть під час моніторингу здійснювати журналістські розслідування, виступати від імені своїх довірителів, здійснювати громадське розслідування фактів порушення прав людини.

- ♦ Медіа-стратегія із висвітлення результатів моніторингових відвідувань повинна мати системний, постійний, послідовний характер із відображенням рутинної повсякденної роботи членів мобільної групи. Заборонено висвітлювати окремі факти без обґрунтування ситуації, яка склалася під час бесіди із утримуваними особами та взагалі під час візиту.

- ♦ При висвітлюванні результатів діяльності роботи мобільних груп із моніторингу дотримання конституційних прав та свобод громадян необхідно всіляко заохочувати позитивні зміни, які відбуваються у спеціальних установах органів внутрішніх справ України. Крім того, важливо підкреслювати той факт, що ініціатором створення та впровадження моніторингового механізму стало МВС України, і такий крок слід розцінювати як крок у бік громадянського суспільства, спрямований на досягнення прозорості, демократичності та підзвітності діяльності органів і підрозділів внутрішніх справ. До того ж кожного разу корисно підкреслювати легітимність діяльності роботи правозастосовного органу – міліції. Важливо акцентувати на тому, що міліція по-новому визначає свої відносини із громадськістю, а також те, що міліціонери набувають нових навичок, які роз-

виваються в новітній концепції, такій як «громадська модель діяльності поліції». Водночас надзвичайно важливим є те, щоб міліція переконала населення в тому, що характер її роботи змінився, також у необхідності того, аби підвищувати рівень довіри до міліції.

♦ Найбільш важливими цільовими ЗМІ для мобільних груп із моніторингу дотримання конституційних прав та свобод громадян є регіональні. Доведення результатів роботи мобільних груп до місцевої громади є важливою складовою у підвищенні рівня довіри до міліції, відчуття задоволення від її діяльності.

♦ Під час підготовки прес-релізів для ЗМІ необхідно обов'язково вказувати не тільки ті факти, які були виявлені під час моніторингових візитів членами мобільних груп, але й ту інформацію, або ті дії, до яких вдалися/не вдалися уповноважені органи (відділ внутрішньої безпеки, прокуратура тощо). Коли за інформацією, яку було виявлено під час моніторингу щодо можливого порушення прав людини, триває перевірка або розслідування, слід дочекатися його завершення та надати висновки, яких дійшли уповноважені органи.

♦ У запропонованих прес-релізах необхідно забезпечити баланс відомостей, які викладено за допомогою спеціальних юридичних норм (затримання, доставлення, вилучення, обшук і т. ін.) та таких, які є загальноновживаними, без шкоди для загального змісту інформації, що подається.

♦ У повідомленнях для засобів масової інформації, як і під час складання звіту, обов'язково подання позицій, думок усіх сторін не тільки у мобільній групі, але й учасників кримінального процесу. Така узгоджена інформація дозволяє всебічно висвітлити діяльність того чи іншого ор-

гану внутрішніх справ, продемонструвати об'єктивність та неупередженість членів мобільної групи з моніторингу дотримання прав людини.

Дотримання зазначених рекомендацій дозволить однаково коректно поводитися із результатами діяльності мобільних груп із моніторингу дотримання конституційних прав та свобод громадян у всіх регіонах України без звинувачень з боку громадянського суспільства про приховування й необ'єктивність.

ДОДАТОК 9.4. Громадські приймальні, як напрямок діяльності Громадських рад з питань забезпечення прав людини

Робота Громадської ради МВС сьогодні є найважливішою ініціативою, що дозволяє зробити значний крок уперед у відносинах між міліцією й населенням. І особливо важливо, зробити так, щоб засідання Громадських рад не стали черговим клубом місцевих еліт, а носили предметний, проблемний характер. Сьогодні вже очевидно, що крім значної кількості організаційних проблем, існує проблема, пов'язана з їх безпосередньою діяльністю – на засіданнях Громадських рад необхідно ПОСТІЙНО розглядати питання, пов'язані з діяльністю міліції. Саме тому Громадській раді необхідне постійне джерело зворотного зв'язку з населенням, що сприяло б формуванню порядку денного засідань, пропонувало б до розгляду важливі й актуальні питання.

Поряд з опитуваннями громадської думки й діяльністю мобільних груп, таким джерелом повинні стати громадські приймальні Громадських рад. Побудовані як і самі ради на паритетних засадах, приймальні дозволять не тільки збирати найважливішу інформацію про діяльність міліції, але й швидко реагувати на повідомлення про проблемні аспекти цієї діяльності.

На наш погляд, існує низка ключових напрямків, за якими може будуватися діяльність громадської приймальні:

- робота зі зверненнями громадян (наприклад, із зауваженнями, скаргами на діяльність міліції, пропозиціями, заявами, контроль реагування органів внутрішніх справ);
- допомога в складанні документів юридичного характеру (заяв, скарг);
- консультації (розгляд конкретних ситуацій і юридична консультація, що стосується того, у який орган найкраще звернутися в тому або іншому випадку, як і який документ скласти);
- узагальнення й аналіз звернень громадян (поточний аналіз і сортування звернень, складання й регулярне (наприклад, щоквартальне) надання для розгляду на засіданнях Громадської ради аналітичних довідок за результатами аналізу.

Слід зауважити, що в принципі це дублює функції, які виконує громадська приймальня органу міліції, але ключовою відмінністю приймальні Громадської ради є те, що в її діяльності обов'язкову участь бере представник громадськості або правозахисної організації. Це в корні міняє характер її роботи, зводить нанівець можливі спроби «нереагування» або необ'єктивності. Зворотною стороною роботи приймальні в такому форматі є те, що у випадку справедливого незадоволення якихось скарг з міліції будуть зняті всі обвинувачення в упередженості або небажанні діяти (див. Додаток 1).

Рішення про створення спільної громадської приймальні, затвердження положення про порядок її діяльності, графік роботи; склад осіб, які будуть брати участь у її діяльності, питання приміщення й устаткування повинні бути розглянуті й прийняті на засіданні Громадської ради. Логічним було б припустити, що керівником приймальні

повинен стати хтось зі членів ГР. Хто це буде – хто-небудь зі співголів ГР або її учасників, представник громадськості або міліції – на наш погляд, питання відкрите і підлягає обговоренню в кожній конкретній ГР.

Організація роботи громадської приймальні, у першу чергу, повинна виходити із принципів відкритості, довіри й співробітництва. Саме тому в пропонований нами проект Положення про діяльності громадських приймалень уведений пункт про можливість «одержувати безкоштовно для виконання завдань, покладених на приймальню, необхідну інформацію про діяльність органів внутрішніх справ, у порядку, встановленим чинним законодавством». Це значить, що працівник громадської приймальні зможе допомогти рядовому громадянину ознаяомитися із законно необхідною інформацією, одержати яку сьогодні часто є проблемою.

Водночас необхідною умовою роботи такої приймальні є конфіденційність низки даних, отриманих у ході роботи приймалень. Це, на наш погляд, повинне досягатися чіткою процедурою обнародування узагальнених результатів діяльності громадської приймальні **ТІЛЬКИ** через діяльність Громадської ради. Будь-які спроби озвучувати неперевірені й непідтверджені дані, отримані в ході діяльності приймальні, приведуть тільки до підриву довіри між міліцією й громадськістю.

Діяльність громадської приймальні повинна ретельно документуватися й реєструватися. Це дозволить не тільки уникнути яких-небудь порушень у діяльності самої приймальні, але й вести чітку звітність, аналіз звернень, що згодом також можна розглядати на засіданнях Громадської ради.

Окремо слід зазначити, що розгляд результатів діяльності громадської приймальні повинне здійснюватися в

першу чергу на засіданнях Громадської ради, і тільки після цього ставати надбанням ЗМІ, включатися в розпорядження по УМВС і т.д.

Таким чином, заснована на дотриманні принципів довіри, відкритості й конфіденційності спільна громадська приймальня буде одним з факторів, що забезпечують регулярний порядок денний Громадської ради при УМВС. Завдяки цьому, вона може стати однією із самих перспективних форм співробітництва міліції й населення в області захисту прав людини.

ДОДАТОК 9.4.1.

Проект

ПОЛОЖЕННЯ

**про громадську приймальню
при Громадській раді МВС України
в _____ області**

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1.1. Громадська приймальня (далі – приймальня) створюється для надання місцевими органами внутрішніх справ та представниками правозахисних та громадських організацій безоплатної правової допомоги особам, що її потребують.

1.2. Приймальня утворюється за рішенням Громадської ради УМВС України в області.

1.3. Основною метою діяльності приймальні є сприяння забезпеченню правового захисту конституційних прав, свобод та інтересів громадян органами міліції та іншими органами виконавчої влади, належної реалізації Закону України «Про звернення громадян».

1.4. Приймальня здійснює такі види правової допомоги:

- надання консультацій і роз'яснень з правових питань;
- допомога в складанні документів правового характеру (звернень громадян, окремих процесуальних документів).

- звернення до органів влади та місцевого самоврядування за власною ініціативою;
- узагальнення та аналіз звернень громадян.

2. ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ

2.1. Роботу приймальні організовує та контролює керівник, який призначається на засіданні ГР.

Для належної роботи приймальні керівництво УМВС області разом з громадськими організаціями виділяють окреме приміщення та надають відповідне матеріально-технічне обладнання та витратні матеріали.

2.2. Графік роботи приймальні (додаток 1) та Типове положення про громадську приймальню Громадської ради УМВС України оприлюднюються у місцевих засобах масової інформації, в мережі Internet, а також вивішуються в приміщенні, у якому розміщена приймальня, у місцях, зручних для вільного огляду, в громадських організаціях, в приміщеннях, підпорядкованих УМВС.

2.3. Реєстрація особистого обліку прийому громадян здійснюється за допомогою журнальної форми реєстрації (додаток 2), а за наявності відповідного технічного обладнання – комп'ютерної реєстрації.

2.4. Питання, з якими звертаються громадяни, по змозі, розв'язуються під час прийому у день їх звернення з урахуванням часу роботи приймальні.

2.5. Несвоєчасний початок прийому громадян та його припинення раніше встановленого часу без поважних причин неприпустимі.

2.6. Для забезпечення роботи приймальні Громадська рада УМВС області за поданням завідувача визначає порядок чергування працівників органу.

До роботи в приймальні можуть залучатися за їх згодою на договірних або громадських засадах фахівці – адвокати, нотаріуси, працівники правоохоронних органів, а також органів виконавчої влади, психологи.

2.7. Особа має право на оскарження дій працівника приймальні в керівника громадської приймальні або ж у зверненні до Громадської ради УМВС області. На черговому засіданні скарга на дії працівника приймальні розглядається та вживається відповідних заходів до усунення порушень.

2.8. Методичну та практичну допомогу щодо діяльності приймальні надають відповідні служби УМВС та працівники громадських організацій.

3. ПРАВА ТА ОБОВ'ЯЗКИ ПРАЦІВНИКІВ ПРИЙМАЛЬНІ

3.1. Для реалізації своїх завдань працівники приймальні мають право:

- одержувати безоплатно для здійснення завдань, покладених на приймальню, необхідну інформацію від органів внутрішніх справ, установ, організацій у порядку, установленому чинним законодавством;

- користуватися нормативно-правовою базою;

- аргументовано відмовитись від надання правової допомоги, за якою звертається особа, якщо під час розгляду порушених нею питань, об'єктивно усвідомлює свою некомпетентність у наданні даного виду правової допомоги або якщо особа звертається з питанням, яке не належить до сфери відання органу, при якому створена приймальня;

- на заохочення працівників за сумлінне виконання своїх обов'язків.

Громадська рада, при якій створена приймальня, може залучати спеціалістів управління внутрішніх справ, інших територіальних підрозділів МВС, працівників та волонтерів громадських організацій до розгляду питань, що належать до їх компетенції.

3.2. Працівники приймальні зобов'язані:

- здійснювати прийому громадян у визначених приміщеннях, згідно із затвердженим графіком роботи;
- вести журнал реєстрації звернень громадян;
- дотримуватись Конституції України та інших актів законодавства, зокрема, законодавства про звернення громадян;
- не допускати порушень прав і свобод громадян;
- приймати громадянина та розглядати порушені ним питання;
- консультувати особу про всі можливі шляхи врегулювання спору чи розв'язання питання;
- дотримуватись етичних норм, бути коректним і ввічливим у спілкуванні з особою, що звертається;
- пояснювати особі причини неможливості вирішення питання відразу, під час прийому; у разі потреби додаткового вивчення порушеного питання установлювати строк і порядок розгляду його звернення;
- повідомляти керівників відповідних установ, підприємств та організацій, за погодженням з Громадською радою, у разі отримання конкретних даних про порушення прав та законних інтересів особи, вимог чинного законодавства за встановленою формою (додаток 3);

- не розголошувати конфіденційну інформацію про осіб, що стала їм відома під час надання правової допомоги.

- аналізувати звернення, їх чисельність, особливості, та результати аналізу надавати до розгляду на Громадський раді МВС;

3.3. Працівники приймальні згідно із законодавством відповідальні:

- за якість та повноту наданої правової допомоги;
- за схоронність документів, які стосуються діяльності приймальні.

ДОДАТОК 9.4.1.1

***До типового положення про громадську
приймальню Громадської ради
УМВС України в області***

ГРАФІК

роботи громадської приймальні

День прийому

Прізвище, ім'я, по батькові працівника

Місце роботи та посада

Час роботи

ДОДАТОК 9.4.1.2.

***До типового положення про правову
громадську приймальню Громадської ради
УМВС України в області***

ЖУРНАЛ

реєстрації звернень осіб до приймальні

N

з/п

Дата

П. І. Б. працівника, що веде прийому

Прізвище та адреса особи

Суть звернення

Вирішення з посиланням на нормативно-правові акти

ДОДАТОК 9.4.1.3.

До Типового положення про правову громадську приймальню Громадської ради УМВС України в області

ЛИСТ

при надходженні інформації, яка потребує вирішення в установах та організаціях відповідно до сфери їх відання

Начальнику міліції, прокурору району,
голови ради тощо

18.01.2001 до громадської приймальні, що розміщена у виконавчому комітеті Н-ської сільської ради М-ського району, звернувся Сімоненко Петр Михайлович (зазначити адресу), який у своєму зверненні вказав на невжиття заходів працівником міліції про вчинене правопорушення тощо (опис ситуації).

Прошу розглянути дане звернення відповідно до чинного законодавства України.

Дата

Підпис та посада керівника органу

Розділ 10.

НОРМАТИВНІ ДОКУМЕНТИ МВС УКРАЇНИ ЩОДО ДІЯЛЬНОСТІ ГРОМАДСЬКИХ РАД З ПИТАНЬ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ В ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ НАКАЗ

27.12.2005 м. Київ № 1243

Про Громадську раду при Міністерстві внутрішніх справ України з питань забезпечення прав людини

На виконання вимог Закону України «Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави», постанови Кабінету Міністрів України від 15 жовтня 2004 року № 1378 «Деякі питання щодо забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики», Положення про Міністерство внутрішніх справ України, затвердженого Указом Президента України від 17 жовтня 2000 року

№ 1138/2000, а також з метою залучення громадськості до впровадження правоохоронної політики в галузі забезпечення прав людини, зміцнення законності, підвищення

правової культури та розуміння важливості цього питання для працівників органів внутрішніх справ і військовослужбовців внутрішніх військ МВС України, активізації участі МВС України в розбудові демократичної правової держави і громадянського суспільства

НАКАЗУЮ:

1. Створити при Міністерстві внутрішніх справ України Громадську раду з питань забезпечення прав людини (далі – Раду) як консультативно-дорадчий орган.

2. Затвердити Положення про Громадську раду при Міністерстві внутрішніх справ України з питань забезпечення прав людини (додається).

3. Затвердити склад Ради та її відповідального секретаря (додається).

4. Затвердити опис посвідчення члена Громадської ради при Міністерстві внутрішніх справ України з питань забезпечення прав людини (додається).

5. ГД (Павленко В.О.) організувати виготовлення посвідчень членів Громадської ради при Міністерстві внутрішніх справ України з питань забезпечення прав людини.

6. Першому заступникові, заступникам Міністра, керівникам структурних підрозділів центрального апарату Міністерства надавати підтримку в роботі Ради з метою вирішення питань забезпечення прав людини та вдосконалення діяльності органів внутрішніх справ у цьому напрямку.

7. Заступникові Міністра Поречкіній Л.С., ГД (Павленко В.О.) вирішити питання про матеріально-технічне забезпечення роботи Ради.

8. Начальникам ГУМВС, УМВС, помічникам Міністра (представникам у ГУМВС, УМВС) створити відповідні ради

на місцях та сприяти їх активній роботі. Обов'язки щодо координації роботи рад покласти на помічників Міністра (представників у ГУМВС, УМВС).

9. Контроль за виконанням наказу залишаю за собою.

Міністр Ю.В. Луценко

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ МВС України

Від 27.12.2005 № 1243

ПОЛОЖЕННЯ

**про Громадську раду при Міністерстві внутрішніх
справ України з питань забезпечення прав людини**

1. Загальні положення

1.1. Громадська рада при Міністерстві внутрішніх справ України з питань забезпечення прав людини (далі – Рада) є консультативно-дорадчим органом, який надає консультативно-методичну допомогу МВС України в реалізації завдань Міністерства щодо дотримання прав людини, здійснює громадський контроль за дотриманням прав людини та діяльністю органів внутрішніх справ.

1.2. Рада створюється з метою сприяння МВС України в питаннях забезпечення прав людини, зміцнення законності, підвищення правової культури серед працівників органів внутрішніх справ України, розуміння ними необхідності дотримання прав людини, укріплення взаємодії з

громадськими правозахисними організаціями, підвищення правової культури та свідомості населення України.

1.3. Рада у своїй діяльності керується міжнародними документами з прав людини, які ратифіковані Верховною Радою України, нормами міжнародного права та міжнародними угодами, Конституцією України, законами України, актами Президента України та Кабінету Міністрів України, нормативно-правовими актами МВС України, а також цим Положенням.

1.4. Рішення Ради носять рекомендаційний характер.

2. Основні завдання і напрямки діяльності Ради

2.1. Сприяння впровадженню та дотриманню принципів прав людини в діяльності органів внутрішніх справ.

2.2. Аналіз ефективності діяльності органів внутрішніх справ у напрямку дотримання прав людини, реалізації принципів відкритості й гласності в діяльності міліції, сприяння підвищенню її авторитету в суспільстві.

2.3. Розроблення, обговорення та сприяння впровадженню громадських ініціатив щодо укріплення законності та дотримання прав людини в діяльності органів внутрішніх справ.

2.4. Сприяння вдосконаленню механізмів співпраці Міністерства внутрішніх справ України з органами державної та представницької влади, Уповноваженим Верховної Ради з прав людини, комітетами Верховної Ради України, політичними партіями, громадськими організаціями, засобами масової інформації, науковими установами щодо поліпшення ситуації із захисту прав громадян, дотримання законності та правопорядку, формування правової культури населення.

2.5. Здійснення експертизи програм, ініціатив, окремих напрямків діяльності Міністерства стосовно дотримання прав людини, укріплення законності та правопорядку.

2.6. Консультування керівництва Міністерства з проблем забезпечення прав людини, складних поточних проблем політики, економіки, соціології, інших питань, що стосуються діяльності МВС України.

3. Основні функції членів Ради

Члени Ради повинні виконувати такі функції:

3.1. Практична та методична допомога у формуванні дієвих механізмів дотримання прав людини в діяльності органів внутрішніх справ.

3.2. Розгляд заяв фізичних і юридичних осіб або їхніх асоціацій про недотримання органами внутрішніх справ прав і свобод людини, закріплених у Конституції, міжнародному праві і національному законодавстві.

3.3. Інформування заявника про його права і наявні можливості правового захисту і сприяння йому в доступі до цих засобів.

3.4. Здійснення посередницьких функцій для відновлення порушених прав і свобод за допомогою погоджувальної процедури.

3.5. Направлення заяв (від імені заявника або від свого імені) компетентним посадовим особам МВС для вирішення по суті.

3.6. Проведення громадських розслідувань щодо порушень прав людини працівниками органів внутрішніх справ, дотримуючись принципу невтручання в оперативно-службову діяльність.

3.7. Прийняття висновків за результатами проведеного громадського розслідування з передачею їх керівництву органів внутрішніх справ.

3.8. Проведення зустріч та бесід з особовим складом органів та підрозділів внутрішніх справ з питань їх соціального захисту, умов праці, проблем дотримання працівниками міліції конституційних прав і свобод людини і громадянина.

3.9. Захист прав працівників органів внутрішніх справ.

3.10. Збір, підготовка і поширення інформаційних матеріалів, що включають внутрішнє законодавство (у тому числі імплементоване міжнародне право), що стосується забезпечення прав людини органами внутрішніх справ, коментарі до нього, відповідні адміністративні і судові рішення та їх тлумачення вищими судовими органами.

3.11. Участь у розробленні навчальних планів, методик і програм викладання прав людини для вищих навчальних закладів системи МВС, училищ та курсів початкової підготовки.

3.12. Організація та проведення спеціалізованих семінарів з прав людини для співробітників органів внутрішніх справ та громадських організацій.

3.13. Участь у розробленні концепцій та програм з найбільш актуальних проблем діяльності Міністерства в галузі боротьби зі злочинністю і захисту прав та інтересів громадян, забезпечення безпеки суспільства та держави.

3.14. Роз'яснення громадськості змісту програм, ініціатив, окремих напрямків діяльності МВС України, перш за все щодо дотримання прав людини.

3.15. Сприяння зміцненню зв'язків МВС України із засобами масової інформації, висвітленню його діяльності.

3.16. Сприяння науковим дослідженням у сфері держави, права, дотримання прав людини.

3.17. Підготовка висновків стосовно законів, законопроектів та інших нормативно-правових актів і програм, пов'язаних з діяльністю органів внутрішніх справ у контексті забезпечення прав людини.

3.18. Моніторинг законодавства, судової й адміністративної практики в контексті дотримання прав людини в діяльності органів внутрішніх справ.

3.19. Спостереження за відповідністю національного законодавства і правозастосувальної практики, які стосуються органів внутрішніх справ, міжнародним зобов'язанням у галузі прав людини.

3.20. Підготовка і надання Парламенту, Уряду й іншим органам державної влади та управління доповідей, аналітичних записок, рекомендацій й пропозицій, що стосуються будь-яких питань, пов'язаних з правами людини в контексті діяльності органів внутрішніх справ.

3.21. Підтримання робочих стосунків із правозахисними організаціями та організаціями, які здійснюють нагляд за дотриманням прав людини.

4. Порядок формування та діяльності Ради

4.1. Раду очолюють співголови. Співголови обираються членами Ради строком на два роки. Вони колегіально з членами Ради визначають пріоритетні напрямки діяльності. Співголови ведуть засідання Ради відповідно до цього Положення та Регламенту роботи Громадської ради при Міністерстві внутрішніх справ України з питань забезпечення прав людини (додається).

4.2. До складу Ради можуть включатися представники органів законодавчої, виконавчої, судової влади, Уповноваженого Верховної Ради з прав людини, представники

органів місцевого самоврядування, представники громадських організацій правозахисного спрямування, засобів масової інформації, науковці.

4.3. Кількість членів Ради визначається Міністром. Кожен член Ради може долучати до своєї діяльності експертів, які працюють на громадських засадах.

4.4. Рада може створювати робочі (експертні) тимчасові та постійно діючі групи з пріоритетних напрямків діяльності, до роботи в яких може залучати сторонніх експертів за погодженням з усіма членами Ради. Кількість членів експертних груп, а також основні напрямки, за якими вони створюються, визначаються співголовами Ради за погодженням з усіма її членами.

4.5. Відповідальний секретар, який затверджується Міністром внутрішніх справ, очолює секретаріат Ради, організовує поточну взаємодію Ради зі службами і підрозділами центрального апарату Міністерства, головними управліннями МВС України в Автономній Республіці Крим, місті Києві та Київській області, управліннях МВС України в областях, місті Севастополі та на транспорті, забезпечує підготовку та проведення засідань Ради, організаційно-технічне та документальне забезпечення діяльності Ради, у тому числі формує порядок денний, який виноситься на затвердження членів Ради, та список запрошених осіб (за погодженням з членами Ради). Для проведення цієї роботи в разі необхідності відповідальний секретар за згодою співголів Ради може залучати спеціалістів відповідних служб МВС України.

4.6. З представників громадськості обирається секретар Ради, який допомагає відповідальному секретареві в здійсненні його функцій.

4.7. Члени Ради діють на громадських засадах.

5. Права та обов'язки членів Ради

Члени Ради мають наступні права та обов'язки:

5.1. Участь у підготовці та проведенні засідань Ради, формуванні порядку денного, в обговоренні питань, винесених на її розгляд, у формуванні членів робочих груп.

5.2. Внесення пропозицій щодо розгляду питань, які належать до компетенції Ради, а також пропозицій з питань, які обговорюються.

5.3. Участь у діяльності експертних та робочих груп, очолювання їх.

5.4. Ініціювання залучення фахівців відповідних галузей до вивчення та вирішення питань, що розглядаються на засіданнях Ради.

5.5. У випадку незгоди з прийнятим рішенням висловлювати власну думку, що долучається до протоколу засідання Ради.

5.6. У разі неможливості бути присутнім на засіданні Ради викласти письмово власну думку, яка долучається до протоколу засідання. Делегування повноважень членів Ради не допускається.

5.7. Вхід на територію Міністерства відповідно до встановленого пропускового режиму.

5.8. При проведенні громадського розслідування заяви про порушення прав людини працівниками органів внутрішніх справ:

- ♦ одержувати письмові або усні роз'яснення від усіх осіб (у тому числі державних посадових та службових осіб), що можуть мати інформацію про дане порушення, або в інший спосіб надати допомогу в розслідуванні; здійснюва-

ти інші дії, необхідні для проведення належної перевірки заяви, які не суперечать законодавству;

♦ вносити рекомендації органам внутрішніх справ за результатами розслідування й оцінювати дії органів внутрішніх справ.

5.9. Вільний доступ до законотворчої роботи: право одержувати проекти законів та інших відкритих нормативних актів (наказів, розпоряджень, тощо) від МВС на стадії розроблення.

5.10. Участь у роботі мобільних груп у будь-якому регіоні України.

*Радник Міністра з прав людини
та гендерних питань К.Б. Левченко*

ДОДАТОК

до п. 4.1 Положення про Громадську раду при Міністерстві внутрішніх справ України з питань забезпечення прав людини

РЕГЛАМЕНТ

роботи Громадської ради при Міністерстві внутрішніх справ України з питань забезпечення прав людини

1. Цей Регламент визначає порядок роботи Громадської ради при Міністерстві внутрішніх справ України з питань забезпечення прав людини (далі – Рада).

2. Організаційними формами роботи Ради є її засідання, засідання утворених Радою робочих та експертних груп, які проводяться за потребою.

3. Рада діє відповідно до плану роботи і проводить засідання за потребою, але не рідше ніж один раз на квартал.

4. За дорученням співголів Ради її засідання можуть скликатися відповідальним секретарем та секретарем Ради.

5. Засідання Ради є правомочним, якщо на ньому присутня більшість її членів.

6. На засіданні Ради рішення приймаються більшістю голосів її членів.

7. Рішення Ради оформлюються у вигляді протоколів, експертних висновків, рекомендацій та пропозицій, підписаних співголовами.

8. Пропозиції членів Ради, які не знайшли підтримки більшості учасників засідання, можуть бути опрацьовані та винесені на розгляд на наступних засіданнях Ради.

9. Посадові особи органів внутрішніх справ України виконують рішення Ради, які мають рекомендаційний характер, у межах їх компетенції та відповідно до нормативно-правових актів МВС України.

10. Рішення та протокол засідання Ради оформлюються в триденний строк від дня проведення засідання.

11. Співголови Ради або особа, яка головувала на засіданні за їх дорученням, підписують рішення Ради, а відповідальний секретар – протокол засідання.

12. Рішення Ради надсилаються відповідним органам внутрішніх справ та посадовим особам, а також членам Ради для реагування.

13. Співголови Ради:

13.1. Очолюють Раду та координують її роботу.

13.2. Скликають засідання Ради.

13.3. За поданням членів Ради, але не пізніше ніж за п'ять днів до чергового засідання Ради, у виняткових випадках – не пізніше ніж за три робочі дні затверджують порядок денний засідання Ради.

13.4. Головують на засіданнях Ради, вносять пропозиції до порядку денного.

13.5. Вносять пропозиції щодо розподілу обов'язків між членами Ради.

14. Співголови мають заступників, які обираються на засіданні Ради, розподіляють обов'язки між ними. Один із заступників замінює їх у разі тимчасової відсутності та виконує їх повноваження, визначені в підрозділах 13.2, 13.3 цього Регламенту.

15. Члени Ради здійснюють повноваження, передбачені Положенням про Громадську раду при Міністерстві внутрішніх справ України з питань забезпечення прав людини. Для забезпечення виконання передбачених Положенням завдань Рада визначає актуальні напрямки роботи та призначає відповідальних за ці напрямки (уповноважених), які діють відповідно до Положення, що затверджується співголовами Ради, створює робочі (експертні) групи з визначених напрямків.

16. Для вирішення комплексних завдань можливе об'єднання груп.

17. До складу робочих та експертних груп входять члени Ради, залучаються працівники державних органів, наукових установ, громадських організацій тощо за їх згодою.

18. Робочі та експертні групи, як правило, очолюють члени Ради.

19. За рішенням робочої чи експертної групи може бути обраний заступник керівника групи, який у разі відсутності керівника виконує його обов'язки, а також допомагає керівникові виконувати покладені на нього завдання.

20. На засіданнях робочої чи експертної групи ведеться протокол, який підшивається до матеріалів засідання Ради.

21. Рішення про створення і припинення діяльності робочих та експертних груп, затвердження їх персонального складу приймаються Радою. За дорученням Ради персональний склад робочих та експертних груп можуть затверджувати їх керівники.

22. Висновки, пропозиції, інші матеріали, підготовлені робочими та експертними групами, виносяться на розгляд Ради і за її рішенням надсилаються відповідним органам внутрішніх справ та посадовим особам.

23. Рада має право залучати з метою отримання консультацій та проведення експертизи документів, які нею розглядаються, державних службовців, науковців, представників неурядових організацій та інших фахівців на громадських засадах (за згодою їх керівників).

13. Відповідальний секретар Ради:

13.1. Інформує членів Ради про дату, час, місце проведення засідання і його порядок денний.

13.2 Забезпечує організацію та проведення засідання Ради, а також членів Ради необхідними документами та інформаційними матеріалами.

13.3 Створює умови для діяльності робочих та експертних груп Ради.

13.4 Веде діловодство Ради, робоче листування з питань її діяльності.

13.5 Організовує висвітлення діяльності Ради в засобах масової інформації.

13.6 Забезпечує одержання в установленому порядку від центральних та місцевих органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій інформації, матеріалів, документів, необхідних для виконання покладених на Раду завдань.

13.7 Для допомоги йому у виконанні перелічених вище функцій з представників громадськості обирається секретар Ради.

14. Матеріали з питань, що виносяться на засідання Ради, надсилаються її членам не пізніше ніж за п'ять днів до чергового засідання Ради, у виняткових випадках – не пізніше ніж за три робочих дні до чергового засідання.

15. Матеріали з питань, що виносяться на засідання Ради, повинні містити:

- ♦ пояснювальну записку, у якій обґрунтовується необхідність розгляду Радою даного питання, стан та існуючі проблеми;
- ♦ інші довідкові та аналітичні документи;
- ♦ проект рішення Ради.

16. Проекти рішень, що плануються прийняти на засіданні Ради, обговорюються її членами в електронному режимі.

17. Рада має бланк зі своїм найменуванням.

*Радник Міністра з прав людини
та гендерних питань К.Б. Левченко*

**МІНІСТЕРСТВО
ВНУТРІШНІХ СПРАВ
УКРАЇНИ**

вул. Богомольця, 10,
м. Київ, 01024,
тел. 256-0333,
www.centrmia.gov.ua

Начальникам ГУМВС
в АРК, Київській обл.,
м. Києві,
УМВС в областях
та м. Севастополі

6 лютого 2006 року № _____

**Про порядок формування та утвердження складу
Громадських рад з питань забезпечення прав людини
при ГУМВС (УМВС)**

На виконання рішення Громадської ради при Міністерстві внутрішніх справ України з питань забезпечення прав людини від 2 лютого 2006 року (створена наказом МВС України від 27 грудня 2005 року № 1243)

ВИМАГАЮ:

1. До складу Громадської ради при ГУМВС (УМВС) з питань забезпечення прав людини в включити представників громадських організацій, які є членами Громадської ради при МВС України.
2. Склад Громадської ради при ГУМВС (УМВС) затвердити наказом після погодження з Громадською радою при МВС України.

*Заступник Міністра
Генерал-лейтенант міліції М.Г. Вербенський*

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ

РОЗПОРЯДЖЕННЯ

15.06.2006 м. Київ № 499

**Про порядок формування та утвердження
складу громадських рад з питань забезпечення
прав людини при ГУМВС (УМВС)**

На виконання рішення Громадської ради при Міністерстві внутрішніх справ України з питань забезпечення прав людини від 28 квітня 2006 року (створена відповідно до наказу МВС України від 27 грудня 2005 року № 1243)

ВИМАГАЮ:

1. Начальникам головних управлінь, управлінь МВС України в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі, на транспорті:

1.1. Переглянути затверджені списки членів громадських рад з питань забезпечення прав людини при ГУМВС (УМВС), забезпечивши включення до їх складу не менше двох третин представників правозахисних організацій, активістів правозахисного руху, науковців.

1.2. Виключити зі списків осіб, які не мають відношення до діяльності щодо захисту прав людини.

1.3. Залучити до процесу формування списків членів громадських рад представників Громадської ради при МВС України з питань забезпечення прав людини, закріплених за областями (список додається).

1.4. Сформувати остаточні списки членів громадських рад у регіонах з урахуванням змін станом на 01.08.2006

та до 05.08.2006 надіслати їх на узгодження зі співголовами Громадської ради при МВС України.

2. Контроль за виконанням розпорядження покласти на керівника Апарату Міністра Шаповала В.І.

*Заступник Міністра
генерал-лейтенант міліції М.Г. Вербенський*

**Додаток
до розпорядження МВС України
від 15.06.2006 № 499**

Список членів Громадської ради при МВС України з питань забезпечення прав людини, закріплених за областями

Регіон	П.І.Б.	Контактні телефони
АР Крим	Романов Роман Валерійович	8 050 334-48-48
Вінницька область	Гройсман Дмитро Леонідович	8 067 284-64-50
Волинська область	Левицький Олег Володимирович	8 050 35-55-066
Дніпропетровська обл.	Чемерис Володимир Володимирович	8(044) 289-41-76 8 050 380-62-68
Донецька область	Калашник Ольга Анатоліївна	8(044) 205-36-95 8 067 712-36-34
Житомирська область	Гройсман Дмитро Леонідович	8 067 284-64-50

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ РОБОТИ ГРОМАДСЬКИХ РАД

Закарпатська область	Свистович Михайло Богданович	8 066 912-83-40
Запорізька область	Тарановська Антоніна Юріївна	8(044) 248-94-33 8 050 469-70-27
Івано-Франківська обл.	Левицький Олег Володимирович	8 050 35-55-066
Київська область	Галенко Олег Анатолійович Сухоруков Андрій Олександрович	8 067 504-04-06 8 050 936-47-30
місто Київ	Галенко Олег Анатолійович Сухоруков Андрій Олександрович	8 067 504-04-06 8 050 936-47-30
Кіровоградська область	Толопіло Андрій Павлович	8 050 645-04-81
Луганська область	Калашник Ольга Анатоліївна	8(044) 205-36-95 8 067 712-36-34
Львівська область	Тарановська Антоніна Юріївна	8(044) 248-94-33 8 050 469-70-27
Миколаївська область	Толопіло Андрій Павлович	8 050 645-04-81
Одеська область	Толопіло Андрій Павлович	8 050 645-04-81
Полтавська область	Захаров Євген Юхимович	8 050 402-40-64
Рівненська область	Попов Ігор Володимирович	8(044) 492-27-67 8(044) 492-27-68
місто Севастополь	Романов Роман Валерійович	8 050 334-48-48
Сумська область	Чемерис Володимир Володимирович	8(044) 289-41-76 8 050 380-62-68
Тернопільська область	Доній Олександр Сергійович	8(044) 253-10-52 8 067 401-19-44
Харківська область	Захаров Євген Юхимович Бущенко Аркадій Петрович Соболев Василь Олександрович	8 050 402-40-64 8 067 272-01-55 8 050 970-07-28
Херсонська область	Калашник Ольга Анатоліївна	8(044) 205-36-95 8 067 712-36-34

Хмельницька область	Гройсман Дмитро Леонідович	8 067 284-64-50
Черкаська область	Гройсман Дмитро Леонідович	8 067 284-64-50
Чернігівська область	Чемерис Володимир Володимирович	8(044) 289-41-76 8 050 380-62-68
Чернівецька область	Тарановська Антоніна Юрїївна	8(044) 248-94-33 8 050 469-70-27
УМВС України на транспорті	Галенко Олег Анатолійович	8 067 504-04-06

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ

РОЗПОРЯДЖЕННЯ

30.03.2007 м. Київ № 313

Про активізацію діяльності громадських рад з питань забезпечення прав людини при ГУМВС, УМВС

Результати роботи Громадської ради при МВС України з питань забезпечення прав людини за 2006 рік у цілому заслуговують на позитивну оцінку. Разом з тим громадські ради, створені при ГУМВС, УМВС, потребують більшої уваги з боку керівництва ОВС, оскільки не в усіх областях зазначені ради працюють достатньо активно. Ураховуючи те, що забезпечення участі громадськості в діяльності органів внутрішніх справ є одним з пріоритетів відомчої політики,

ВИМАГАЮ:

1. Начальникам головних управлінь, управлінь МВС України в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі:

1.1. До 07.04.2007 провести засідання громадських рад в оновленому складі з урахуванням кадрових змін. У подальшому засідання громадських рад проводити не рідше 1 разу на квартал.

1.2. Організувати обрання відповідальних секретарів від громадськості у Волинській, Дніпропетровській, Житомирській, Закарпатській, Запорізькій, Івано-Франківській, Київській, Одеській, Харківській, Херсонській, Хмельницькій, Черкаській областях та м. Києві.

1.3. Відповідно до вимог розпорядження МВС України від 15.06.2006 № 499 забезпечити більш широке залучення громадськості до роботи громадських рад Волинської, Дніпропетровської, Івано-Франківської, Кіровоградської, Луганської, Львівської, Рівненської, Сумської, Тернопільської, Хмельницької, Черкаської та Чернівецької областей.

1.4. Забезпечити щотижневе інформування відповідальними секретарями громадських рад радника Міністра з прав людини та гендерних питань Мартиненка О.А. щодо діяльності рад і подій, які перебувають на їх контролі, за електронною адресою olegmartynenko@mail.ru.

1.5. Організувати постійне висвітлення діяльності громадських рад на веб-сайтах обласних управлінь та в інших засобах масової інформації.

1.6. Узяти під особистий контроль діяльність постійно діючих мобільних груп з моніторингу забезпечення прав і свобод людини в діяльності ОВС України.

1.7. При взаємодії з членами громадських рад підтримувати режим відкритого співробітництва, адекватного реагування на їх запити та пропозиції, вільного доступу до нетаємної інформації, активного залучення до заходів, що здійснюються ОВС у сфері охорони прав і законних інтересів громадян.

2. Правовому департаменту (Приндюк Г.І.) та раднику Міністра з прав людини та гендерних питань Мартиненку О.А у зв'язку зі скороченням посад представників Міністра в областях внести пропозиції стосовно відповідних змін до наказу МВС України від 31.08.2006 № 894 «Про організацію діяльності постійно діючих мобільних груп з моніторингу забезпечення прав і свобод людини та громадянина в діяльності органів внутрішніх справ», поклавши виконання пункту 5 наказу на начальників ГУМВС, УМВС.

Підпункт 1.2 наказу доповнити наступним положенням: «Персональний склад, графіки відвідувань органів і підрозділів, відповідальних осіб за організацію діяльності мобільних груп та інших питань щодо їх роботи визначати на засіданнях громадських рад з питань забезпечення прав людини при ГУМВС, УМВС».

3. Контроль за виконанням розпорядження покласти на керівника Апарату Міністра.

Міністр В.П. Цушко

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ

Департамент зв'язків з громадськістю

**Начальникам підрозділів по зв'язках
з громадськістю ГУМВС, УМВС**

ВКАЗІВКА

№ 533 від 16.04.2007

Щодо висвітлення діяльності громадських рад

Згідно п. 1.5 розпорядження Міністра внутрішніх справ України від 30 березня 2007 року за № 313 про активізацію діяльності громадських рад з питань забезпечення прав людини при ГУМВС, УМВС

ВИМАГАЮ:

1. Організувати постійне висвітлення діяльності громадських рад в регіональних засобах масової інформації та на веб-сайтах обласних управлінь.

2. Доповідати керівництву відповідних ГУМВС, УМВС інформацію про результати проведеної роботи постійно.

3. Питання про результати розміщення матеріалів щодо діяльності громадських рад з питань забезпечення прав людини при ГУМВС, УМВС включати до щоквартального звіту та надсилати до ДЗГ МВС України до 25 числа останнього місяця кварталу.

4. Контроль за виконанням цієї вказівки покласти на управління взаємодії з громадськістю (Мазуркевич Я.І.) ДЗГ МВС України.

*Начальник Департаменту
полковник міліції К.П.Стогній*

**Секретарям та співголовам
громадських рад з питань
забезпечення прав людини
при ГУМВС, УМВС областей**

Шановні колеги!

Для належного виконання щотижневого інформування МВС України, передбаченого розпорядженням № 313 від 30.03.2007, вважаю за необхідне пояснити наступне:

1. Інформування здійснюється за електронною адресою olegmartynenko@mail.ru наприкінці кожного тижня у п'ятницю, тобто, **починаючи з 20 квітня 2007 року**. Інформацію надсилає відповідальний секретар Громадської ради від УМВС, який надсилає її у вигляді прикріпленого до основного повідомлення файлу. Форма та обсяг інформації (текст, таблиці, фото) – обирається на ваш розсуд.

2. Основну роботу по підготовці інформації здійснює секретар ради від громадськості, як це було вирішено під час навчального тренінгу в м.Судак (12-15 квітня 2007 року). Інформація збирається шляхом моніторингу сайтів, засобів масової інформації, аналізу заяв громадян, що надійшли до правозахисних та громадських організацій. Отримана інформація передається цивільним секретарем секретарю від УМВС щотижня в електронному вигляді.

3. Відповідальний секретар від УМВС, отримавши інформацію від секретаря від громадськості, додає до неї, якщо це необхідно, коментарі та додаткові дані. При цьому

доцільним є кооперація з Центром по зв'язкам з громадськістю (ЦЗГ), які також мають виконувати аналогічні функції (див. вказівку № 533 нижче).

4. Щотижнева інформація щодо діяльності рад і подій, які перебувають на їх контролі у галузі забезпечення прав людини, може також включати: зміст публікацій у ЗМІ, інформацію щодо надзвичайних подій серед особового складу, внаслідок яких є потерпілі громадяни; інновації та передовий досвід в галузі дотримання прав людини; проблемні питання у діяльності правозахисних організацій та УМВС.

5. Для того, щоб інформація, яка буде надходити від мене до вашого відома, була адресною та своєчасною, прошу вас завести персональну електронну скриньку (це допоможуть вам зробити працівники ЦЗГ). У іншому випадку я буду змушений направляти інформацію на адресу ЦЗГ, проте в цьому разі інформація може бути просто загублена або помилково направлена іншій особі на виконання.

За будь-яких питань контакуйте зі мною за телефонами з 08.00 до 22.00:

8044-256-14-03 роб.,

8067-397-30-07 моб.

8050-3820708 моб.

З повагою,

Мартиненко Олег Анатолійович
радник міністра з прав людини та гендерних питань

РІШЕННЯ
колегії МВС України

27.04.2007 м. Київ № _____

**Про стан діяльності громадських рад
з питань забезпечення прав людини
при ГУМВС, УМВС України та заходи
щодо покращання їх роботи**

Колегія відмічає, що робота громадських рад при ГУМВС, УМВС України з питань забезпечення прав людини активно сприяє розбудові органів внутрішніх справ з урахуванням сучасних стандартів правоохоронної діяльності, усвідомленню кожним працівником своєї особистої відповідальності за охорону прав та законних інтересів громадян, забезпечує дієвий та незалежний цивільний контроль за діяльністю органів внутрішніх справ України.

Протягом цього року членами громадських рад при ГУМВС, УМВС України ініційовано спільну роботу в таких напрямках, як: захист прав громадян при затриманні та проведенні досудового слідства; дотримання прав під час виборів та виборчої кампанії; освіта в галузі прав людини; попередження домашнього насильства та торгівлі людьми; захист прав мігрантів та біженців; права неповнолітніх; повага на приватне життя; протидія расизму та ксенофобії; забезпечення права на мирні зібрання; захист прав працівників органів внутрішніх справ.

Відбувається вдосконалення роботи мобільних груп з моніторингу дотримання прав та свобод громадян у діяльності органів внутрішніх справ. Запроваджений ними ме-

ханізм спільних інспекцій ізоляторів тимчасового тримання доказав ефективність такої форми цивільного контролю та сприяв суттєвому покращанню умов утримання у 269 (54%) спецустановах міліції.

У роботі ряду громадських рад позитивно зарекомендували себе ініціативи щодо спільного прийому громадян працівниками міліції та представниками правозахисних організацій в громадських приймальнях (УМВС України в Львівській області); виїздів керівництва області та членів ради в територіальні підрозділи (УМВС України в Луганській області); організації безоплатної юридичної допомоги громадянам (ГУМВС України в Київській та Харківській областях).

Разом з тим, позитивно оцінюючи активну діяльність та ефективність громадських рад у Вінницькій, Донецькій, Львівській, Харківській, Чернігівській та інших областях, колегія вважає неприпустимою пасивну позицію керівництва УМВС України у Волинській, Дніпропетровській та Запорізькій областях, де громадські ради практично не працюють.

Одночасно в роботі більшості громадських рад відмічаються проблеми, пов'язані з недостатньою активністю керівництва підрозділів органів внутрішніх справ у налагоджуванні ефективного співробітництва з представниками правозахисних організацій, їх неготовністю до взаємодії з громадськістю на партнерських засадах. Існують також проблемні питання в роботі Громадської ради при МВС України з питань забезпечення прав людини щодо належної координації її діяльності з діяльністю громадських рад при ГУМВС, УМВС України та мобільних груп з моніторингу дотримання прав громадян.

КОЛЕГІЯ ВИРІШИЛА:

1. Визнати необхідним подальший розвиток та активізацію діяльності громадських рад при ГУМВС, УМВС України, як одного з основних напрямків демократизації органів внутрішніх справ, у зв'язку з чим начальникам головних управлінь, управлінь МВС України в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі:

1.1. Протягом травня 2007 року провести розширені засідання колегій за участю громадських рад, у ході яких розглянути проблемні питання організації та планування спільної діяльності органів внутрішніх справ та правозахисних організацій в областях.

1.2. Організувати більш широке залучення громадськості до роботи громадських рад, забезпечивши в результаті наявність у їх складі не менше двох третин представників громадських організацій, активістів правозахисного руху та науковців. Забезпечити постійне висвітлення діяльності громадських рад на веб-сайтах обласних управлінь та в інших засобах масової інформації.

1.3. Узяти під особистий контроль та активно підтримувати діяльність постійно діючих мобільних груп з моніторингу забезпечення прав і свобод людини в діяльності органів внутрішніх справ України, як одного з елементів національного механізму попередження катувань та жорстокого поводження. Результати діяльності мобільних груп розглянути на засіданнях колегій та нарадах керівництва до 1 жовтня 2007 року.

1.4. Відповідальність за координацію роботи громадських рад та постійно діючих мобільних груп покласти на заступників начальників ГУМВС, УМВС – начальників штабів.

1.5. Ввести в практику спільний з членами громадських рад прийом громадян у межах роботи громадських приймалень при ГУМВС, УМВС, узагальнювати надані членами громадських рад зауваження та пропозиції, уживати відповідних заходів реагування. Результати роботи в цьому напрямку заслуховувати на нарадах керівництва щоквартально.

1.6. Забезпечити участь членів громадських рад у роботі кадрових та атестаційних комісій при призначенні керівного складу міськрайлінорганів, практикувати залучення представників громадськості до проведення службових розслідувань у випадках порушення прав людини з боку працівників ОВС.

1.7. Організувати участь представників правозахисних організацій у проведенні занять з особовим складом підрозділів органів внутрішніх справ у системі професійної підготовки та підвищення кваліфікації. Про результати проведеної роботи інформувати МВС України щорічно.

2. Першому заступникові Міністра Корнієнку М.В. вивчити питання щодо можливості створення громадських рад при вищих навчальних закладах системи МВС України, ЛУ УМВС на транспорті, обласних управліннях та відділах ДДАІ. Пропозиції подати Міністру до кінця травня 2007 року.

3. Радникові Міністра Мартиненку О.А. забезпечити поточний контроль за роботою громадських рад у регіонах та організувати чітку координацію їх діяльності. Про результати вивчення роботи громадських рад доповідати Міністрові щоквартально.

З метою організації постійної взаємодії звернутися до секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з

прав людини з пропозицією щодо участі Уповноваженого в діяльності Громадської ради при МВС України.

4. Головному штабу (Попков С.Є.), ДРП (Стоцька М.М.) із залученням працівників ХНУВС (Пономаренко Г.О.) організувати підготовку керівного складу ГУМВС, УМВС з основних напрямків діяльності громадських рад та постійно діючих мобільних груп. Заняття провести до 1 вересня 2007 року. У подальшому їх проводити щорічно.

5. ХНУВС (Пономаренко Г.О.) розробити для начальників ГУМВС, УМВС методичні рекомендації щодо організації діяльності громадських рад та постійно діючих мобільних груп з моніторингу забезпечення прав і свобод людини в діяльності органів внутрішніх справ. Розроблені рекомендації подати на розгляд Міністерства до кінця травня 2007 року.

6. ДЗГ (Стогній К.П.) забезпечити постійне висвітлення діяльності громадських рад у центральних, відомчих та регіональних засобах масової інформації, на веб-сайті МВС України.

Організувати вивчення думки населення стосовно ефективності роботи громадських рад протягом 2-3 кварталів 2007 року. Результати заслухати на засіданні Громадської ради при МВС України.

7. Контроль за виконанням рішення колегії МВС України покласти на перших заступників, заступників Міністра, керівників структурних підрозділів центрального апарату Міністерства та Головний штаб (Гришко В.В.).

Голова колегії В.П. Цушко

РІШЕННЯ ТА ПРОТОКОЛИ ЗАСІДАНЬ ГРОМАДСЬКОЇ РАДИ ПРИ МВС УКРАЇНИ З ПИТАНЬ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ

ПРОТОКОЛ № 1

**засідання Громадської ради МВС України
з питань забезпечення прав людини**

28.12.2005 р. м. Київ

Відповідальний секретар: Садикін О.О.

Присутні:

1. Бондаренко Олександр Іванович – перший заступник Міністра внутрішніх справ України;

2. Бущенко Аркадій Петрович – адвокат громадської організації «Харківська правозахисна група»;

3. Вербенський Михайло Георгійович – заступник Міністра внутрішніх справ України;

4. Ворона Ярослав Олександрович – радник Міністра;

5. Галенко Олег Анатолійович – співголова ВДГО «Громадський контроль»;

6. Доній Олександр Сергійович – директор Центру екстремальної політики;

7. Євдокимов Володимир Миколайович – заступник Міністра внутрішніх справ України;

8. Захаров Євген Юхимович – голова Української Гельсінської спілки;

9. Калашник Ольга Анатоліївна – віце-президент Міжнародного жіночого правозахисного центру «Ла Страда-Україна»;

10. Кіхтенко Олександр Тимофійович – начальник ГУВВ – командувач внутрішніх військ;

11. Коляда Петро Васильович – заступник Міністра внутрішніх справ України – начальник Головного слідчого управління;

12. Левицький Олег Володимирович – адвокат, експерт Київського юридичного товариства (секретар Ради від громадськості);

13. Левченко Катерина Борисівна – радник Міністра з прав людини та гендерних питань, доктор юридичних наук;

14. Луценко Юрій Віталійович – Міністр внутрішніх справ;

15. Мельник Валерій Гордійович – помічник Міністра;

16. Попов Ігор Володимирович – голова Комітету виборців України;

17. Поречкіна Лідія Степанівна – заступник Міністра внутрішніх справ України;

18. Римаренко Юрій Іванович – доктор філософських наук, професор, член-кореспондент Академії правових наук України, головний науковий співробітник інституту держави і права ім. В.М.Корецького НАН України;

19. Романов Роман Валерійович – менеджер програми «Верховенство права» Міжнародного фонду «Відродження»;

20. Рудік Володимир Михайлович – заступник Міністра внутрішніх справ України – начальник міліції громадської безпеки;

21. Садикін Олег Олександрович – помічник Міністра, відповідальний секретар;

22. Свистович Михайло Богданович – редактор інтернет-видання «Майдан»;

23. Сенченко Андрій Борисович – координатор українсько-канадського проекту «Розбудова демократії»;

24. Тарнавська Антоніна Юрївна – виконавчий директор представництва Міжнародної організації «Міжнародна Амністія» в Україні;

25. Чемерис Володимир Володимирович – член правління громадської організації «Інститут «Республіка»;

26. Шаповал Володимир Іванович – керівник Апарату Міністра.

Відсутні – Соболєв Василь Олександрович, з-за хвороби. Його думка по питанням в письмовому вигляді додається.

Порядок денний:

1. Організаційні питання. Вибори Співголів Ради.

Регламент: до 15 хв.

2. Основні напрямки діяльності Громадської ради при Міністерстві внутрішніх справ України з питань дотримання прав людини та формування робочих груп

Регламент:

– для доповідача до 3 хвилин;

– виступи до 2 хвилин.

Загальний час: до 20 хвилин.

3. Про роботу мобільних груп МВС з моніторингу дотримання прав людини в діяльності органів внутрішніх справ України

Доповідач: Левченко К.Б., Радник Міністра з прав людини та гендерних питань

Регламент: для доповіді до 7 хв.

Для виступів – до 3 хвилин.

Відкриття засідання – Міністр внутрішніх справ України **Луценко Юрій Віталійович**. Вступне слово Міністра внутрішніх справ України Луценко Ю.В. про реалізацію вимог Конституції України щодо забезпечення правопорядку і громадської безпеки в країні, дотримання прав людини та пошук шляхів до підвищення ефективності роботи міліції в цих напрямках, створення Громадської ради при МВС з питань дотримання прав людини (стенограма виступу додається).

По закінченню виступу передає слово Раднику з прав людини та гендерних питань **Левченко Катерині Борисівні**, яка оголошує порядок денний і переходить до 1 питання порядку денного – вибору Співголів Громадської ради.

I. ПО 1-МУ ПИТАННЮ

Виступили:

Левченко К.Б.- запропонувала обрати двох співголів Громадської ради по одному від МВС і представників громадських правозахисних організацій,

Галенко О.А. – запропонував перш ніж перейти до голосування надати можливість висловитися всім членам Громадської ради,

Калашник О.А. – підтримала пропозицію Левченко К.Б. щодо обрання двох співголів та внесла на розгляд ради кандидатури Луценко Ю.В. від МВС та Захарова Є.Ю. від представників громадських організацій,

Чемерис В.В. – запропонував перед виборами співголів обговорити положення і регламент Громадської ради,

Поречкіна Л.С. – запропонувала кандидатури Римаренко Ю.І. та Захарова Є.Ю. на посади співголів від громадськості Римаренко Ю.І. – зняв свою кандидатуру.

Ухвалили:

1. Керівництво Громадської ради при Міністерстві внутрішніх справ України з питань дотримання прав людини здійснювати через двох співголів – по одному від МВС України та представників громадських організацій право-захисного спрямування.

За – 25, утримався – 1

2. Співголовами обрати: Луценко Юрія Віталійовича від МВС, Захарова Євгена Юхимовича від громадських організацій.

За -27 (додається голос Соболева В.О.)

Ведення засідання доручено Міністру внутрішніх справ України Луценко Ю.В.

II. ПО 2-МУ ПИТАННЮ ВИСТУПИЛИ:

ЧЕМЕРИС –

КАЛАШНИК О.А. – серед напрямків діяльності запропонувала приділяти увагу проблемам попередження домашнього насильства, жорстокого поводження з дітьми,

торгівлі людьми, гендерної рівності в діяльності органів внутрішніх справ

ЗАХАРОВ Є.Ю. –

ЛУЦЕНКО Ю.В. – запропонував ввести посади відповідальних за напрямки роботи (комісарів)

РОМАНОВ В. – повага до приватного життя

ТАРНАВСЬКА А.Ю.

ЛУЦЕНКО Ю.В. – підсумовуючи, запропонував наступні напрямки та відповідальних (комісарів)

1. Права громадян при затриманні дізнанні та слідстві – БУЩЕНКО А.П.

2. Дотримання прав під час виборів та виборчої кампанії – ПОПОВ І., СВИСТОВИЧ М.

3. Право на зібрання – ЧЕМЕРИС В.В.

4. Освіта в галузі прав людини – СОБОЛЄВ В.О.

5. Інститут виділеної скарги – (вакантна посада)

6. Попередження домашнього насильства, жорстокого поводження з дітьми, торгівлі людьми, гендерна рівність в діяльності органів внутрішніх справ – КАЛАШНИК О.А.

7. Нормативно-правове забезпечення та науково-методичне діяльності Ради – РИМАРЕНКО Ю.І.

8. Права мігрантів – (запропоновано представникам Вінницької правозахисної групи)

9. Повага на приватне життя – РОМАНОВ Р.В.

ІІІ. СЛУХАЛИ:

Інформацію Радника Міністра з прав людини та гендерних питань Левченко К.Б. про роботу мобільних груп

МВС з моніторингу дотримання прав людини в діяльності органів внутрішніх справ України (додається).

Виступили:

Захаров Є.Ю. – наголосив на необхідності долучення громадських організацій до роботи мобільних груп. Запропонував кандидатури Бущенко А.П. та Романова Р.В. в частині розробки рекомендаційних матеріалів та проведення семінарів для учасників мобільних груп.

Свистович М.Б. – висловив бажання долучитися до процесу залучення громадських організацій до роботи в мобільних групах.

Доній О.С. – наголосив на необхідності висвітлення роботи Громадської ради і зокрема мобільних груп в ЗМІ.

Шаповал В.І. – запропонував включити до складу робочої групи по залученню представників громадських організацій до роботи мобільних груп Ворону Я.О.

Ухвалили:

1. Інформацію взяти до відома.

2. Доручити членам Громадської ради Романову Р.В, Бущенко А.П., Свистовичу М.Б., Захарову Є.Ю. та Вороні Я.О. опрацювати механізм залучення громадських організацій до роботи мобільних груп і представити його на наступне засідання.

3. Узагальнивши результати робочих семінарів-нарад, які проводяться в вищих навчальних закладах МВС України по організації роботи мобільних груп з моніторингу дотримання прав людини, підготувати пропозиції

щодо внесення змін та доповнень до наказу МВС України № 536.

4. Підготувати пропозиції для донорських організацій щодо фінансової підтримки проведення навчань та методичних семінарів для членів мобільних груп, підготовки та друку методичних рекомендацій.

5. надрукувати матеріали про роботу мобільних груп в газеті «Іменем Закону» та журналі «Міліція України».

6. В системі соціально-гуманітарної підготовки провести заняття з особовим складом на тему «робота мобільних груп з моніторингу дотримання прав людини та її результати».

РІШЕННЯ

**засідання Громадської ради
при Міністерства внутрішніх справ України
з питань забезпечення прав людини
28.12.2005 м. Київ № 1**

**Розглянувши питання І порядку денного,
Рада вирішила:**

1. Керівництво Громадською радою при Міністерстві внутрішніх справ України з питань дотримання прав людини здійснювати через двох співголів – по одному представнику від МВС України та громадських організацій правозахисного спрямування.

2. Співголовами обрати Луценка Юрія Віталійовича – від МВС, Захарова Євгена Юхимовича від громадських організацій.

3. Контроль за виконанням рішення покласти на відповідального секретаря Садикіна О.О.

**Розглянувши питання II порядку денного,
Рада вирішила:**

1. Визначити пріоритетні напрямки діяльності Ради, створити експертні робочі групи та доручити очолити їх наступним членам ради:

– права громадян при затриманні, дізнанні та слідстві – Бущенко А.П.;

– дотримання прав під час виборів та виборчої кампанії – Попов І.В.;

– право на зібрання – Чемерис В.В.;

– освіта в галузі прав людини – Соболев В.О.;

– інститут виділеної скарги – (вакантна посада);

– попередження домашнього насильства, жорстокого поводження з дітьми, торгівлі людьми, гендерна рівність в діяльності органів внутрішніх справ – Калашник О.А.;

– нормативно-правове та науково-методичне забезпечення діяльності Ради – Римаренко Ю.І.;

– права мігрантів та біженців – (вакантна посада);

– повага на приватне життя – Романов Р.В.;

– права неповнолітніх – (вакантна посада).

2. Розробити положення щодо прав та обов'язків уповноважених.

3. Контроль за виконанням рішення покласти на відповідального секретаря Садикіна О.О.

**Розглянувши питання III порядку денного,
Рада вирішила:**

1. Членам Громадської ради Романову Р.В, Бущенко А.П., Свистовичу М.Б., Захарову Є.Ю. та Вороні Я.О. опрацювати механізм залучення громадських організацій до роботи мобільних груп і представити його на наступне засідання.

2. Левченко К.Б., узагальнивши результати робочих семінарів-нарад, які проводяться у вищих навчальних закладах МВС України, з організації роботи мобільних груп з моніторингу дотримання прав людини, підготувати пропозиції щодо внесення змін та доповнень до наказу МВС України № 536 від 8.07.2005р.

3. Левченко К.Б. підготувати пропозиції для донорських організацій щодо фінансової підтримки проведення навчань та методичних семінарів для членів мобільних груп, підготовки та друку методичних рекомендацій.

4. Левченко К.Б. надати матеріали про роботу мобільних груп у газету «Іменем Закону» та журнал «Міліція України» для опублікування.

5. В системі соціально-гуманітарної підготовки провести з особовим складом заняття на тему: «Робота мобільних груп з моніторингу забезпечення прав людини та її результати».

6. Контроль за виконанням рішення покласти на відповідального секретаря Садикіна О.О.

Співголова
Ю.В. Луценко

Співголова
Є.Ю. Захаров

ПРОТОКОЛ № 2

засідання Громадської ради МВС України

з питань забезпечення прав людини

2 лютого 2006 року, 16-00

Зимовий сад МВС

Порядок денний

1. Конкретизація основних напрямків роботи Громадської ради.

Виступаючі:

Бущенко А.П. – права громадян при затриманні, дізнанні та слідстві

Попов І.В. – дотримання прав під час виборів та виборчої кампанії

Чемерис В.В. – право на зібрання

Соболев В.О. – освіта в галузі прав людини

Калашник О.А. – попередження домашнього насильства, жорстокого поводження з дітьми, торгівлі людьми, гендерна рівність в діяльності органів внутрішніх справ

Римаренко Ю.І. – нормативно-правове та науково-методичне забезпечення діяльності Ради

Романов Р.В. – повага на приватне життя

Гройсман Д. – права мігрантів та біженців (за згодою)

Сухороуков А. – права неповнолітніх (за згодою)

Свистович М. – інститут виділеної скарги

Регламент – 3 хвилини на виступи

Обговорення – 5 хвилин

Загальний час на питання – до 30 хвилин

2. Рекомендації до друку методичного посібника «Компетенція міліції України в охороні прав громадян та громадського порядку під час виборчого процесу»

Доповідач: Чуб В.І. – начальник навчально-методичного центру вищих навчальних закладів МВС України, член авторського колективу

Виступаючі: Ставнійчук М.І. – заступник Голови ЦВК

Маєвський В.І. – начальник Департаменту громадської безпеки МВС України,

Регламент: для доповідача до 5 хвилин

виступи – до 4 хвилин

Загальний час: до 15 хвилин

3. Рекомендації громадських організацій до участі в роботі мобільних груп

Доповідач: Захаров Є.Ю.

Регламент: для доповіді до 5 хв.

РІШЕННЯ

засідання Громадської ради

при Міністерстві внутрішніх справ України

з питань забезпечення прав людини

02.02.2006 м. Київ № 2

Розглянувши питання І порядку денного,

Рада вирішила:

1. Заслухані інформації взяти до відома.
2. Запропоновані заходи за конкретними напрямками роботи взяти за основу в подальшій роботі Громадської ради.
3. Уповноваженим за напрямками роботи провести експертизу нормативної бази МВС України стосовно дотримання прав людини.

4. Заступникові Міністра генерал-лейтенанту Вербенському М.Г. забезпечити уповноважених необхідними документами.

5. Рекомендувати Громадським радам з питань забезпечення прав людини при ГУМВС та УМВС, створеним відповідно до наказу МВС від 27 грудня 2005 року України № 1243, узяти за основу напрацювання Громадської ради при МВС України.

6. Висвітлити у відомчих ЗМІ плани роботи Громадської ради та заходи за напрямками діяльності.

7. Контроль за виконанням рішення покласти на відповідального секретаря Садикіна О.О.

**Розглянувши питання II порядку денного,
Рада вирішила:**

1. Рекомендувати до друку методичний посібник «Компетенція міліції України в охороні прав громадян та громадського порядку під час виборчого процесу», внісши зміни щодо тлумачення порядку використання статті 186 КпАП України.

2. Рекомендувати ДРП провести заняття з особовим складом МВС України на тему: «Компетенція міліції України в охороні прав громадян та громадського порядку під час виборчого процесу».

3. ДГБ (Маєвський В.І) забезпечити розповсюдження посібника в структурних підрозділах МВС України.

4. ДЗГ (Кисіль І.В.) забезпечити висвітлення стислої інформації з посібника у відомчих ЗМІ.

5. Контроль за виконанням рішення покласти на відповідального секретаря Садикіна О.О.

**Розглянувши питання III порядку денного,
Рада вирішила:**

1. Узяти до відома інформацію Захарова Є.Ю. щодо переліку громадських організацій правозахисного спрямування, які

дали згоду на участь у роботі мобільних груп з моніторингу дотримання прав людини в діяльності органів внутрішніх справ.

2. Радникові Міністра з прав людини та гендерних питань Левченко К.Б. забезпечити поширення інформації серед помічників Міністра (представників у ГУМВС, УМВС), на яких покладена відповідальність щодо координування діяльності мобільних груп.

3. При формуванні Громадських рад при ГУМВС, УМВС рекомендувати включати до їх складу представників організацій, які входять до складу Громадської ради при МВС України.

4. 24 лютого 2006 року за участю та фінансовою підтримкою Харківської правозахисної групи та програми «Верховенство права» Міжнародного Фонду «Відродження» провести навчально-методичний семінар для членів мобільних груп з усіх областей України.

5. Контроль за виконанням рішення покласти на відповідального секретаря Садикіна О.О.

Співголова
Ю.В. Луценко

Співголова
Є.Ю. Захаров

ПРОТОКОЛ № 3

**засідання Громадської ради МВС України
з питань забезпечення прав людини
28 квітня 2006 року, 14-00,
Зимовий Сад**

Порядок денний:

1. Виконання рішень попереднього засідання Громадської ради (додатки 1, 2)

Доповідач: Левченко К.Б

Регламент: 5 хв.

2. Рекомендація організацій до складу обласних Громадських Рад (додаток 3)

Доповідач: Садикін О.А.

Регламент: 10 хв.

3. Кооптування нових членів Громадської ради МВС України (Сухоруков Андрій, Толопіло Андрій, Гройсман Дмитро – додаток 4)

Доповідач: Захаров Є.Ю.

Регламент 5 хв.

4. Порядок закріплення членів Громадської ради за регіонами (додаток 5)

Доповідач: Захаров Є.Ю.

Регламент: 5 хв.

5. Пропозиції змін до Наказу МВС України № 536 від 08.07.2005 р.

(додатки 6,7,8)

Доповідач: Захаров Є.Ю., Бущенко А.П.

Регламент: 10 хв.

6. Розгляд законопроект по мирним зібранням (додатки 9,10,11)

Доповідач: Чемерис В.

Регламент: 10 хв.

7. Обговорення проекту наказу МВС України про надання безоплатної допомоги (додатки 12,13)

Доповідач: Романов Р.

Регламент: 10 хв.

8. Про фіксацію в проїзних документах паспортних даних громадян (додаток 14)

Доповідач: Романов Р.

Регламент: 10 хв.

9. Створення веб-сторінки Громадської ради (додаток 15)

Доповідач: Захаров Є.Ю.

Регламент: 5 хв.

10. Щодо доцільності створення робочої групи по порушенню прав громадян на власність та прав підприємців.

Доповідач: Галенко О.

Регламент: 5 хв.

11. Різне

11.1. Щодо участі співробітників МВС в незаконному переслідуванні узбецьких шукачів притулку у лютому 2006 року

Доповідач: Захаров Є.Ю.

Регламент: 5 хв.

11.2. Інформація про заходи після останнього засідання Ради (додатки 16, 17, 18, 19,20)

- підписання Меморандуму між МВС України та Університетом штату Квінз (Канада) про співробітництво (інформаційна довідка Сенченка А.Б.)

- підготовка до проведення науково-практичної конференції вузів МВС «Дотримання прав людини в діяльності органів внутрішніх справ України», Євпаторія, 11-13 травня 2006 року (інформація Калашник О.А.)

- проведення 7-ої Міжнародної студентської наукової конференції іноземними мовами «Торгівля людьми: зарубіжний досвід протидії» в ХНУВС 13-14 квітня 2006 року (інформація Калашник О.А.)

- презентація навчального посібника з активних методів навчання «Права людини в діяльності міліції» (інформація Соболева В.О.)

– випуск у світ книги «Приватне життя і поліція»
(інформація Римаренко Ю.І.)

Регламент: 10 хв.

РІШЕННЯ

**засідання Громадської ради
при Міністерстві внутрішніх справ України
з питань забезпечення прав людини
28.04.2006 м. Київ № 3**

**Розглянувши питання I та II порядку денного,
Рада вирішила:**

1. Заслухану інформацію взяти до відома.
2. Уповноваженим за напрямками роботи активізувати проведення експертизи нормативної бази МВС України стосовно дотримання прав людини
3. Начальникам ГУМВС в областях, представникам Міністра в ГУМВС, УМВС:
 - 3.1. Забезпечити включення до складу громадських рад при ГУМВС, УМВС, УМВСТ не менше двох третин представників правозахисних організацій, активістів правозахисного руху, науковців.
 - 3.2. Виключити зі списків рад осіб, які не мають відношення до діяльності щодо захисту прав людини.
 - 3.3. Залучити до процесу формування списків членів громадських рад представників Громадської ради при МВС України з питань забезпечення прав людини, закріплених за областями

3.4. Сформувати остаточні списки членів громадських рад в регіонах з урахуванням змін станом на 01.08.2006.

3.5. Затвердити списки наказом після узгодження з співголовами Громадської ради при МВС України.

4. Контроль за виконанням рішення покласти на відповідального секретаря Садикіна О.О.

**Розглянувши питання III порядку денного,
Рада вирішила:**

1. Кооптувати нових членів Громадської ради при МВС України – Сухорукова Андрія Олександровича, Толопіло Андрія Павловича, Гройсмана Дмитра Леонідовича – видавши їм посвідчення встановленого зразка та закріпивши їх за наступними напрямками роботи: Гройсман Д.Л. – права мігрантів та біженців, Сухоруков А.О. – права неповнолітніх.

**Розглянувши питання IV порядку денного,
Рада вирішила:**

1. Закріпити членів Громадської ради за регіонами (додаток 1)

**Розглянувши питання V порядку денного,
Рада вирішила:**

1. Прийняти викладені пропозиції щодо внесення змін до наказу МВС України від 08.07.2005 № 536, одночасно доручивши радникові Міністра з прав людини та гендерних питань (Левченко К.Б.) та члену Громадської ради Буценко А.П. доопрацювати проект наказу про реорганізацію постійно діючих мобільних груп з моніторингу дотримання прав і свобод людини та громадянина в діяльності органів внутрішніх справ та проект нової редакції Положення про ці групи.

2. Управлінню правового забезпечення (Слободянюк В.Г.) здійснити необхідні заходи щодо правової експертизи вказаних проектів з подальшою їх реєстрацією в Міністерстві юстиції України.

**Розглянувши питання VI порядку денного,
Рада вирішила:**

1. Рекомендувати авторам проекту Закону України «Про свободу мирних зібрань» доопрацювати його з урахуванням зауважень членів Громадської ради.

**Розглянувши питання VII порядку денного,
Рада вирішила:**

1. Заслухану інформації взяти до відома.
2. Управлінню правового забезпечення (Слободянюк В.Г.) здійснити необхідні заходи щодо правової експертизи вказаного проекту з подальшою його реєстрацією в Міністерстві юстиції України.

**Розглянувши питання VIII порядку денного,
Рада вирішила:**

1. Заслухану інформації взяти до відома.
2. Вважати пропозицію про фіксацію в проїзних документах на залізничному транспорті паспортних даних громадян такою, що:

– створює перешкоди реалізації конституційних прав громадян на свободу пересування та повагу до приватного і сімейного життя;

– надає надмірні повноваження працівникам органів внутрішніх справ щодо контролю за пересуванням фізичних осіб територією держави та збору інформації про особу;

– створює умови, за яких особи без громадянства, інші вразливі соціальні групи, будуть позбавлені права на свободу пересування.

– ускладнює адміністрування наданням у проїзних документах на залізничному транспорті, що неминуче призведе до збільшення часу на оформлення квитків.

3. Уповноваженому за напрямками роботи провести експертизу нормативної бази МВС України стосовно дотримання права на повагу до приватного і сімейного життя в питаннях щодо збору інформації про особу.

4. Заступникові Міністра генерал-лейтенанту Вербенському М.Г. забезпечити уповноважених необхідними документами.

5. Про наслідки експертизи доповісти на одному із наступних засідань Громадської ради.

6. Висвітлити у відомчих ЗМІ дане рішення Громадської ради.

7. Контроль за виконанням рішення покласти на відповідального секретаря Садикіна О.О.

**Розглянувши питання IX порядку денного,
Рада вирішила:**

1. Створити Інтернет-сторінку Громадської ради до 1 липня 2006 року, забезпечити доступ до Інтернет-сторінки усім членам ради (відповідальний – Чемерис В.).

2. Постійно оновлювати Інтернет-сторінку, розміщувати інформацію про діяльність Громадської ради щодо визначених напрямків роботи (відповідальні – уповноважені ГР).

3. Контроль за виконанням рішення покласти на співголову Громадської ради Захарова Є.Ю.

Питання X порядку денного – **знято з розгляду.**

**Розглянувши питання XI порядку денного,
Рада вирішила:**

1. Доручити ДГБ (Маєвський В.І) вивчити ситуацію щодо участі працівників МВС у незаконному переслідуванні узбецьких шукачів притулку у лютому 2006 року та надати інформацію на наступне засідання Громадської ради.

2. Узяти до відома інформацію Калашник О.А. про результати проведення 7-ої Міжнародної студентської наукової конференції іноземними мовами «Торгівля людьми: зарубіжний досвід протидії» в ХНУВС 13-14 квітня 2006 року. Забезпечити підтримку проведення таких конференцій як з боку МВС України, так і Громадської ради.

3. Відзначити як позитивний крок до розбудови громадського суспільства випуск у світ навчального посібника з активних методів навчання «Права людини в діяльності міліції» (інформація Соболева В.О.) та книги «Приватне життя і поліція» (інформація Римаренка Ю.І.).

4. Узяти участь у підготовці та проведенні науково-практичної конференції ВНЗ МВС «Дотримання прав людини в діяльності органів внутрішніх справ України», що має відбутися в м. Євпаторія 11-13 травня 2006 року.

5. Радникові Міністра з прав людини та гендерних питань (Левченко К.Б.) та ДЗГ (Кисіль І.В.) забезпечити висвітлення інформації щодо проведення вказаних заходів у відомчих ЗМІ.

6. Контроль за виконанням рішення покласти на відповідального секретаря Садикіна О.О.

Співголова
Ю.В. Луценко

Співголова
Є.Ю. Захаров

ПРОТОКОЛ № 4

**засідання Громадської ради МВС України
з питань забезпечення прав людини
8 вересня 2006 року м. Київ**

Співголови: Міністр внутрішніх справ Луценко Ю.В.,
голова ХПГ Захаров Є.Ю.

Секретар – Мартиненко О.А.

Присутні: Бущенко А.П., Вербенський М.Г., Галенко О.А., Гройсман Д.Л., Калашник О.А., Савченко О.А., Левицький О.В., Левченко К.Б., Новіков О.В., Поречкіна Л.С., Романов Р.В., Свистович М.Б., Сухоруков А.О., Толопіло А.П., Чемерис В.В., Шаповал В.І., Колюшко Є.Т., Білоусов Ю.Л.

Порядок денний:

12. Про виконання рішень попереднього засідання Громадської ради.

13. Про затвердження відповідального секретаря Громадської ради.

14. Про затвердження списків громадських рад в областях та рекомендації щодо організації діяльності обласних громадських рад.

15. Про перспективні напрямки діяльності в галузі моніторингу дотримання прав людини.

16. Про науково-методичне забезпечення діяльності Громадської ради при МВС України (далі – Рада).

17. Про надання платних послуг органами внутрішніх справ мігрантам та особам без громадянства.

18. Про доступ до інформації органів внутрішніх справ України.

19. Про проблемні питання щодо мирних зібрань громадян.

20. Про інформацію щодо заходів після останнього засідання Ради.

I. СЛУХАЛИ:

Інформацію народного депутата Левченко К.Б. про виконання рішень попереднього засідання Ради.

Виступили:

Захаров Є.Ю., Луценко Ю.В., Вербенський М.Г.

Ухвалили:

1. Заслухану інформацію взяти до відома.

2. ГШ (Вербенський М.Г.) запровадити в практику діяльності МВС України обов'язкове ознайомлення співголови Ради Захарова Є.Ю. з проектами відомчих нормативних актів. Не пізніше 15 діб до їх підписання ознайомлювати членів Ради з проектами відомчих несекретних нормативних актів, що стосуються сфери захисту прав людини, та щомісяця ознайомлювати всіх її членів з реєстром прийнятих відомчо-нормативних документів МВС України.

3. Запровадити обов'язкове залучення членів Ради як експертів до розроблення та опрацювання нормативних актів, що стосуються захисту прав людини.

4. ДЗГ (Кисіль І.В.) надати членам Ради необхідну допомогу в реєстрації Інтернет-сторінки Ради на сайті МВС України.

4. Контроль за виконанням покласти на відповідального секретаря Мартиненка О.А.

II. СЛУХАЛИ:

Керівника Апарату Міністра Шаповала В.І. про затвердження відповідального секретаря Ради.

Виступили:

Луценко Ю.В., Левченко К.Б.

Ухвалили:

1. Включити до членів Ради Мартиненка О.А. та обрати його відповідальним секретарем Громадської ради при МВС України з дотримання прав людини.

2. Створити із залученням фахівців вищих навчальних закладів та Державного науково-дослідного інституту МВС України робочий апарат під керівництвом Мартиненка О.А. з моніторингу за дотриманням прав людини в діяльності ОВС України.

III. СЛУХАЛИ:

Інформацію співголови Ради Захарова Є.Ю. про затвердження списків громадських рад в областях та рекомендації щодо організації діяльності обласних громадських рад.

Виступили:

Толопіло А.П., Луценко Ю.В., Поречкіна Л.С., Левицький О.В., Гройсман Д.Л., Чемерис В.В.

Ухвалили:

1. Заслухано інформацію взяти до відома.

2. Відхилити від затвердження списки громадських рад Івано-Франківської, Тернопільської, Хмельницької, Чер-

каської та Чернівецької областей як такі, що не відповідають вимогам МВС України. Членам Ради взяти під особистий контроль процес формування складу рад в указаних областях.

3. Затвердити списки решти обласних рад, виключивши з їх списків членів політичних партій, представників місцевих держадміністрацій та бізнес-структур. Визнати можливим присутність в обласних радах представників релігійних конфесій лише за умови надання щодо їх кандидатур рекомендацій двох правозахисних організацій відповідного регіону та рекомендації від члена Ради, закріпленого за цим регіоном.

4. Визнати необхідним обов'язкове включення до складу обласних громадських рад начальників ГУМВС, УМВС України як співголів рад з одночасним призначенням на посаду другого співголови представника громадськості.

5. Подати до затвердження новий склад зазначених обласних рад, а також усунути висловлені зауваження у 2-тижневий термін.

6. Створити єдиний список членів громадських рад в областях з наданням їх посад, електронних адрес та контактних телефонів.

7. Забезпечити організацію ефективної взаємодії членів Ради з керівництвом ГУМВС, УМВС України та підрозділів вертикального підпорядкування (ДВБ, ГСУ, ГУБОЗ тощо) у питаннях реагування на запити та повідомлення членів Ради. Звернути увагу керівників ГУМВС, УМВС України на необхідність залучення членів Ради до роботи колегій, дисциплінарних комісій, проведення службових розслідувань за фактами порушень працівниками ОВС прав людини.

8. Контроль за виконанням покласти на відповідального секретаря Мартиненка О.А.

IV. СЛУХАЛИ:

Інформацію заступника науково-дослідної лабораторії ХНУВС Білоусова Ю.Л. про перспективні напрямки діяльності в галузі моніторингу дотримання прав людини.

Виступили:

Вербенський М.Г., Захаров Є.Ю., Луценко Ю.В., Левченко К.Б.

Ухвалили:

1. Заслухану інформацію взяти до відома.

2. Начальникові НДЛ соціальної та психологічної роботи ХНУВС Свеженцевій Ю.О. подати пропозиції до МВС України щодо організації навчання членів мобільних груп за підтримки фахівців ОБСЄ. Рекомендувати ГУМВС, УМВС, УВСТ та ВНЗ МВС України забезпечити участь у навчанні учасників мобільних груп, яке буде проводитися протягом жовтня–листопада Харківським інститутом соціальних досліджень та Офісом Координатора проектів ОБСЄ в Україні.

3. Вважати подальшу підтримку роботи мобільних груп як один з напрямків діяльності МВС України зі створення національних превентивних механізмів відповідно до вимог Факультативного протоколу до Конвенції ООН проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або пригнічуючих гідність видів поведінки чи покарання, який був ратифікований у липні 2006 року.

4. Контроль за виконанням покласти на відповідального секретаря Мартиненка О.А.

V. СЛУХАЛИ:

Інформацію співголови ХПГ Захарова Є.Ю. про науково-методичне забезпечення діяльності Ради.

Виступили:

Левченко К.Б., Романов Р.В., Луценко Ю.В., Галенко О.А.

Ухвалили:

1. Заслухано інформацію взяти до відома.
2. Сформувати з числа працівників НДІ соціальної та психологічної роботи в ОВС Харківського національного університету внутрішніх справ моніторинговий центр з нагляду за дотриманням прав людини у складі п'яти науковців: керівник групи, провідний науковий співробітник, два старших наукових співробітники і науковий співробітник. Унести відповідні зміни до Положення про науково-дослідну лабораторію соціальної та психологічної роботи в ОВС та функціональні обов'язки членів моніторингового центру.
3. Контроль за виконанням покласти на відповідального секретаря Мартиненка О.А.

VI. СЛУХАЛИ:

Інформацію члена Вінницької правозахисної групи Гройсмана Д.Л. про надання платних послуг органами внутрішніх справ мігрантам та особам без громадянства.

Виступили:

Луценко Ю.В., Романов Р.В., Поречкіна Л.С., Галенко О.А.,
Колюшко Є.Т., Захаров Є.Ю.

Ухвалили:

1. Заслухану інформацію взяти до відома.
2. Доручити члену Ради Гройсману Д.Л. створити робочу групу з членів Ради та обласних громадських рад для вивчення стану справ щодо обсягу та умов надання платних послуг громадянам України, іноземцям та особам без громадянства підрозділами ДДГІРФО МВС України.
3. ДДГІРФО (Бондар В.С.) забезпечити необхідну допомогу в наданні членам робочої групи під керівництвом Гройсмана Д.Л. відомчих нормативно-правових актів та консультацій фахівців Департаменту.
4. Результати роботи доповісти на наступному засіданні Ради.
5. Контроль за виконанням покласти на відповідального секретаря Мартиненка О.А.

VII. СЛУХАЛИ:

Інформацію співголови ХПГ Захарова Є.Ю. про доступ до інформації органів внутрішніх справ України.

Виступили:

Луценко Ю.В., Вербенський М.Г., Романов Р.В.

Ухвалили:

1. Заслухану інформацію взяти до відома.
2. Рекомендувати керівникам структурних підрозділів МВС України розпочати роботу щодо перероблення відом-

чої нормативної бази за принципом «Засекречувати інформацію, а не документ».

3. Рекомендувати МВС України створити реєстри закритих та відкритих для загального користування відомчих нормативних актів, реєструвати останні в установленому порядку в Мін'юсті та забезпечити вільний доступ до них.

3. Створити робочу групу під керівництвом Вербенського М.Г. та Захарова Є.Ю. для інвентаризації та створення єдиного реєстру нормативної відомчої бази МВС України, вивчення стану справ щодо публічного доступу до цієї бази.

4. Контроль за виконанням покласти на відповідального секретаря Мартиненка О.А.

VIII. СЛУХАЛИ:

Інформацію члена інституту «Республіка» Чемерица В.В. про проблемні питання щодо мирних зібрань громадян.

Виступили:

Луценко Ю.В., Свистович М.Б., Галенко О.А., Захаров Є.Ю., Новіков О.В., Гройсман Д.Л., Левицький О.В., Левченко К.Б., Романов Р.В., Сухоруков А.О.

Ухвалили:

1. Заслухану інформацію взяти до відома.

2. Створити робочу групу з представників Ради (Чемерис В.В., Левицький О.В., Гройсман Д.Л., Свистович М.Б.) із залученням працівників ДГБ (Маєвський В.І.) та ГШ (Вербенський М.Г.) для вивчення обставин подій 6 травня і 24 серпня 2006 року.

3. Пропозиції щодо дій працівників міліції за даних умов доповісти на наступному засіданні Ради. Доповісти Міністрові про вжиті заходи дисциплінарного впливу в разі виявлення винних.

4. Контроль за виконанням покласти на відповідального секретаря Мартиненка О.А.

ІХ. СЛУХАЛИ:

Інформацію членів Ради про інформацію щодо заходів після останнього засідання Ради.

Виступили:

Калашник О.А., Захаров Є.Ю., Левченко К.Б., Білоусов Ю.Л.

Ухвалили:

1. Прийняти до відома інформацію про результати науково-практичної конференції ВНЗ МВС «Дотримання прав людини в діяльності органів внутрішніх справ України», що відбулася в м. Євпаторія 11-13 травня 2006 року (інформація Калашник О.А.).

2. Прийняти до відома інформацію про семінар-презентацію комплексу навчально-методичних матеріалів з викладання курсу «Забезпечення прав людини в діяльності ОВС України» (інформація Білоусова Ю.Л.).

3. Прийняти до відома інформацію про проведення 26.06.2006 з нагоди Міжнародного дня захисту жертв катувань прес-конференції, присвяченої результатам загальнонаціональної програми «Кампанія проти катувань та жорстокого поводження в Україні» (2003-2006) (інформація Захарова Є.Ю.).

4. Прийняти до відома інформацію про вихід у світ монографії Мартиненка О.А. «Детермінація та попередження злочинності серед персоналу ОВС України» (інформація Левченко К.Б.).

5. Підтримати ініціативу з проведення експерименту щодо надання постійної безоплатної допомоги на базі райвідділів ГУМВС України в Харківській області (інформація Захарова Є.Ю.).

6. ДКМСН (Цимбалюк М.М.), ДЗГ (Кисіль І.В.) підтримати ініціативу «Ла Страда-Україна» з проведення фотодокументування випадків експлуатації дитячої праці в Україні. Водночас забезпечити реагування згідно з чинним законодавством за кожним таким виявленим фактом (інформація Калашник О.А.).

Співголова
Ю.В. Луценко

Співголова
Є.Ю. Захаров

РІШЕННЯ

**засідання Громадської ради
при Міністерстві внутрішніх справ України
з питань забезпечення прав людини
08.09.2006 м. Київ № 4 Про результати засідання
Громадської ради при МВС України
з питань забезпечення прав людини від 08.09.2006**

За період від попереднього засідання (28.04.2006) Громадської ради при МВС України (далі – Рада) у галузі забезпечення прав людини відбулося наступне:

Колегією МВС України за I півріччя 2006 року окремо розглянуто результати вивчення мобільними групами стану дотримання конституційних прав громадян в ІТТ. За підсумками колегії підготовлено відповідні розпорядження щодо покращання стану утримання громадян в ІТТ.

Протягом липня-серпня 2006 року МВС України спільно з Міністерством України у справах сім'ї, молоді та спорту взяло участь у розробленні проекту постанови Кабінету Міністрів «Про затвердження Державної програми з утвердження гендерної рівності в українському суспільстві на 2006-2010 роки».

Під час візиту 25-26 липня 2006 року експертами Ради Європи вивчено стан процесу реформування діяльності міліції та надано високу оцінку унікальному досвіду України в установленні нових національних механізмів громадського контролю за діями посадовців ОВС (створення Ради, робота мобільних груп). Вони констатували, що попри всі наявні проблеми матеріально-технічного та законодавчого забезпечення МВС України зробило суттєві кроки для запровадження європейських стандартів у галузі прав людини.

Міністерством внутрішніх справ підготовлено звіти для періодичних доповідей України в Комітеті ООН з прав людини та Комітеті з ліквідації дискримінації щодо жінок, у яких використано напрацювання, ідеї та пропозиції членів Ради.

11-13 травня 2006 року в м. Євпаторія відбулася науково-практична конференція ВНЗ МВС «Дотримання прав людини в діяльності органів внутрішніх справ України». Протягом червня 2006 року в м. Алушта в рамках програми Шведського агентства міжнародного розвитку і співробіт-

ництва (SIDA) працівники МВС України взяли участь у проведенні навчального курсу для працівників ОВС та прокуратури України з питань документування та розслідування кримінальних справ, пов'язаних з торгівлею людьми.

24 червня 2006 року в м. Харків працівниками ХНУВС спільно з членами Ради проведено семінар-презентацію комплексу навчально-методичних матеріалів з викладання курсу «Забезпечення прав людини в діяльності ОВС України» у закладах освіти МВС України. Вийшла у світ монографія Мартиненка О.А. «Детермінація та попередження злочинності серед персоналу ОВС України».

26 червня 2006 року з нагоди відзначення Міжнародного дня захисту жертв катувань членами Ради спільно з працівниками ОВС проведено прес-конференцію, присвячену результатам загальнонаціональної програми «Кампанія проти катувань та жорстокого поводження в Україні» на 2003-2006 роки.

Наразі в роботі МВС України залишаються актуальними питання, пов'язані з подальшим розвитком демократичних засад взаємодії ОВС України з громадськістю, ревізією та вдосконаленням нормативно-правової бази діяльності ОВС, розробленням нових стандартів, що регламентують дії персоналу ОВС України.

Громадська рада вирішила:

1. ГШ (Вербенський М.Г.) запровадити в практику діяльності МВС України обов'язкове ознайомлення співголови Ради Захарова Є.Ю. з проектами відомчих нормативних актів. Не пізніше 15 діб до їх підписання ознайомлювати членів Ради з проектами відомчих несекретних нормативних актів, що стосуються сфери захисту прав людини, та щоміся-

ця ознайомлювати всіх її членів з реєстром прийнятих відомчо-нормативних документів МВС України.

2. Керівникам структурних підрозділів МВС України запровадити обов'язкове залучення членів Ради як експертів до розроблення та опрацювання нормативних актів, що стосуються захисту прав людини.

3. Відхилити від затвердження списки громадських рад Івано-Франківської, Тернопільської, Хмельницької, Черкаської та Чернівецької областей як такі, що не відповідають вимогам МВС України. Членам Ради взяти під особистий контроль процес формування складу рад в указаних областях.

4. Затвердити списки решти обласних рад, виключивши з їх списків членів політичних партій, представників місцевих держадміністрацій та бізнес-структур. Визнати можливим присутність в обласних радах представників релігійних конфесій лише за умови надання щодо їх кандидатур рекомендацій двох правозахисних організацій відповідного регіону та рекомендації від члена Ради, закріпленого за цим регіоном.

5. Начальникам головних управлінь, управлінь МВС України в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі, на транспорті:

5.1. Визнати необхідним обов'язкове включення до складу обласних громадських рад начальників ГУМВС, УМВС України як співголів рад з одночасним призначенням на посаду другого співголови представника громадськості.

5.2. Подати до затвердження новий склад обласних рад, указаних у п. 3, а також усунути висловлені зауваження (п. 4, п.п. 5.1) у термін до 15.10.2006.

5.3. Створити єдиний список членів громадських рад в областях з наданням Апарату Міністра їх посад, електронних адрес та контактних телефонів.

5.4. Забезпечити ефективну взаємодію членів Ради з керівництвом ГУМВС, УМВС України та підрозділів вертикального підпорядкування (ДВБ, ГСУ, ГУБОЗ тощо) у питаннях реагування на запити та повідомлення членів Ради. Звернути увагу керівників ГУМВС, УМВС України на необхідність залучення членів Ради до роботи колегій, дисциплінарних комісій, проведення службових розслідувань за фактами порушень працівниками ОВС прав людини.

6. Вважати роботу мобільних груп як один з напрямків діяльності МВС України зі створення національних превентивних механізмів відповідно до вимог Факультативного протоколу до Конвенції ООН проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або принижуючих гідність видів поводження чи покарання, який був ратифікований у липні 2006 року.

7. Ректорові Харківського національного університету внутрішніх справ Підюкову П.П. сформувати з числа працівників НДЛ соціальної та психологічної роботи в ОВС моніторинговий центр з нагляду за дотриманням прав людини у складі п'яти науковців: керівник групи, провідний науковий співробітник, два старших наукових співробітники і науковий співробітник. Унести відповідні зміни до Положення про науково-дослідну лабораторію соціальної та психологічної роботи в ОВС та функціональні обов'язки членів моніторингового центру.

8. Начальникові НДЛ соціальної та психологічної роботи в ОВС Харківського національного університету внутрішніх справ Свеженцевій Ю.О. подати пропозиції до

МВС України щодо організації навчання членів мобільних груп за підтримки фахівців ОБСЄ. Рекомендувати ГУМВС, УМВС, УВСТ та ВНЗ МВС України забезпечити участь у навчанні учасників мобільних груп, яке буде проводитися протягом жовтня–листопада Харківським інститутом соціальних досліджень та Офісом Координатора проектів ОБСЄ в Україні.

9. Доручити члену Ради Гройсману Д.Л. створити робочу групу з членів Ради та обласних громадських рад для вивчення стану справ щодо обсягу та умов надання платних послуг громадянам України, іноземцям та особам без громадянства підрозділами ДДГІРФО МВС України.

10. ДДГІРФО (Бондар В.С.) забезпечити необхідну допомогу в наданні членам робочої групи під керівництвом Гройсмана Д.Л. відомчих нормативно-правових актів та консультацій фахівців Департаменту. Результати роботи доповісти на наступному засіданні Ради.

11. Рекомендувати керівникам структурних підрозділів МВС України розпочати роботу щодо перероблення відомчої нормативної бази за принципом «Засекречувати інформацію, а не документ», створити реєстри закритих та відкритих для загального користування відомчих нормативних актів, реєструвати останні в установленому порядку в Мін'юсті та забезпечити вільний доступ до них.

12. Створити робочу групу під керівництвом Вербенського М.Г. та Захарова Є.Ю. для інвентаризації та створення єдиного реєстру нормативної відомчої бази МВС України, вивчення стану справ щодо публічного доступу до цієї бази.

13. Створити робочу групу з представників Ради (Чемерис В.В., Левицький О.В., Гройсман Д.Л., Свистович М.Б.)

із залученням працівників ДГБ (Маєвський В.І.) та ГШ (Вербенський М.Г.) для вивчення обставин подій 6 травня і 24 серпня 2006 року.

14. Підтримати ініціативу з проведення експерименту на базі райвідділів ГУМВС України в Харківській області щодо надання постійної безоплатної адвокатської допомоги затриманим особам.

15. ДКМСН (Цимбалюк М.М.), ДЗГ (Кисіль І.В.) підтримати ініціативу «Ла Страда-Україна» з надання допомоги в проведенні фотодокументування випадків експлуатації дитячої праці в Україні. Водночас забезпечити реагування згідно з чинним законодавством за кожним таким виявленим фактом.

16. Включити до членів Ради Мартиненка О.А. та обрати його відповідальним секретарем Громадської ради при МВС України з питань забезпечення прав людини. Створити із залученням фахівців вищих навчальних закладів та Державного науково-дослідного інституту МВС України робочий апарат під керівництвом Мартиненка О.А. з моніторингу за дотриманням прав людини в діяльності ОВС України.

17. ДЗГ (Кисіль І.В.) надати необхідну допомогу членам Ради в реєстрації Інтернет-сторінки Ради на сайті МВС України.

18. Контроль за виконанням рішень покласти на відповідального секретаря Мартиненка О.А.

Співголова
Ю.В. Луценко

Співголова
Є.Ю. Захаров

ПРОТОКОЛ № 5

**засідання Громадської ради МВС України
з питань забезпечення прав людини
21 грудня 2006 року м. Київ**

Співголови: Міністр внутрішніх справ Цушко В.П., голова Харківської правозахисної групи Захаров Є.Ю.

Секретар – Мартиненко О.А.

Присутні: Бущенко А.П., Вербенський М.Г., Галенко О.А., Доній О.С., Калашник О.А., Левицький О.В., Левченко К.Б., Попов І.В., Романов Р.В., Сенченко А.Б., Сухоруків А.О., Толопіло А.П., Чемерис В.В., Шаповал В.І., Белоусов Ю.Л.

Порядок денний:

1. Про оновлення складу Громадської ради.
2. Про діяльність робочих груп Громадської ради.
3. Про перспективні напрямки роботи у 2007 році.

I. СЛУХАЛИ:

Інформацію співголови Громадської ради Захарова Є.Ю. про необхідність оновлення складу Громадської ради у зв'язку зі зміною керівництва МВС України.

Виступили:

Захаров Є.Ю., Цушко В.П., Левченко К.Б.

Ухвалили:

1. Заслухано інформацію взяти до відома.
2. Згідно з Положенням та Регламентом Громадської ради обрати Міністра внутрішніх справ Цушка Василя

Петровича співголовою Громадської ради та включити до її складу:

Білозуба Ігоря Дмитровича – першого заступника Міністра;

Корнієнка Михайла Васильовича – першого заступника Міністра;

Куп'янського Миколу Григоровича – заступника Міністра – начальника кримінальної міліції;

Боднаря Василя Євгеновича – заступника Міністра – начальника Головного слідчого управління;

Фатхутдінова Василя Гайнуловича – заступника Міністра – начальника міліції громадської безпеки;

Плеханова Миколу Антоновича – заступника Міністра з питань кадрової роботи та внутрішньої безпеки;

Попкова Сергія Єгоровича – заступника Міністра – начальника Головного штабу;

Суслова Віктора Івановича – заступника Міністра;

Мармазова Василя Євгеновича – заступника Міністра у зв'язках з Верховною Радою та іншими органами державної влади;

Белоусова Юрія Леонідовича – заступника начальника науково-дослідної лабораторії Харківського національного університету внутрішніх справ.

3. Оновити список членів Громадської ради та розмістити відповідну інформацію на сайті МВС України.

4. Захарову Є.Ю., Левицькому О.В. надати пропозиції щодо механізму ротації членів Громадської ради.

II. СЛУХАЛИ:

Інформацію співголови Громадської ради Захарова Є.Ю. про діяльність робочих груп Громадської ради.

Виступили:

Бущенко А.П., Калашник О.А., Белоусов Ю.Л., Попов І.В., Романов Р.В., Сенченко А.Б., Сухоруков А.О., Чемерис В.В., Цушко В.П.

Ухвалили:

1. Заслухану інформацію взяти до відома.
2. Визнати діяльність 10 існуючих робочих груп задовільною.
3. Вербенському М.Г. закріпити за кожною робочою групою по одному із заступників Міністра для більш ефективної взаємодії Громадської ради та МВС України.

ІІІ. СЛУХАЛИ:

Інформацію співголови Громадської ради Цушка В.П. про перспективні напрямки роботи у 2007 році.

Виступили:

Корнієнко М.В., Захаров Є.Ю., Галенко О.А., Толопіло А.П., Калашник О.А., Романов Р.В.

Ухвалили:

1. Заслухану інформацію взяти до відома.
2. Ужити необхідних заходів щодо подальшої підтримки та розвитку Громадської ради як ефективної інституції цивільного контролю за діяльністю органів внутрішніх справ. Відповідальним секретарям Громадської ради Мартиненку О.А. та Левицькому О.В. забезпечити остаточне формування громадських рад у регіонах та організувати чітку координацію їх діяльності.

3. Співголови Громадської ради Захарову Є.Ю., першому заступнику Міністра Корнієнку М.В. підготувати пропозиції щодо проведення наприкінці I кварталу 2007 року міжрегіональної конференції, присвяченої діяльності громадських рад та мобільних груп, із залученням начальників ГУМВС, УМВС в областях, членів громадських рад у регіонах, представників правозахисних організацій.

4. Радникові Міністра Мартиненку О.А. протягом лютого-червня 2007 року забезпечити проведення серед особового складу соціологічного дослідження з дотримання прав працівників ОВС України, формування та реалізацію науково-практичних рекомендацій за результатами дослідження.

5. Сприяти запровадженню заходів МВС України щодо:

- ♦ протидії рейдерству;
- ♦ розроблення пропозицій для комітетів Верховної Ради відносно введення обмежень на показ сцен з елементами насильства на загальнонаціональних телеканалах;
- ♦ організації шефства підрозділів ОВС над дитячими будинками;
- ♦ удосконалення нормативної бази кримінальної служби у справах неповнолітніх;
- ♦ створення єдиного реєстру нормативної відомчої бази МВС України та забезпечення публічного доступу до цієї бази;
- ♦ максимальної інформатизації організаційно-управлінської діяльності міністерства;
- ♦ поширення експерименту з надання безоплатної юридичної допомоги затриманим та заарештованим громадянам на базі райвідділів м. Харкова;

♦ запровадження розробленого фахівцями Харківської правозахисної групи та Харківського інституту соціальних досліджень курсу з прав людини до навчальних програм ВНЗ системи МВС України.

6. Відповідальним робочих груп надати плани роботи кожної групи на наступний рік із урахуванням зазначених напрямків.

Співголова
В.П. Цушко

Співголова
Є.Ю. Захаров

РІШЕННЯ

**засідання Громадської ради
при Міністерстві внутрішніх справ України
з питань забезпечення прав людини**

21.12.2006 м. Київ № 5_____

**Про результати засідання
Громадської ради при МВС України
з питань забезпечення прав людини
від 21.12.2006**

За період від попереднього засідання (08.09.2006) Громадської ради при МВС України (далі – Рада) у галузі забезпечення прав людини відбулося наступне:

З метою зведення діяльності мобільних груп до єдиних стандартів, налагодження тісної взаємодії між працівниками

ОВС України та представниками правозахисного руху протягом жовтня-листопада 2006 року МВС України спільно з Харківським інститутом соціальних досліджень було реалізовано проект «Впровадження механізму моніторингових інспекцій ГТТ МВС України». В ході навчальних тренінгів представники громадських правозахисних організацій всіх регіонів України, працівники Департаменту внутрішньої безпеки, а також представники міністра внутрішніх справ ознайомилися з міжнародною та вітчизняною правовою базою, обмінялися досвідом відвідувань, вивчили оптимальний алгоритм роботи та звітування мобільних груп. Під час фінальної конференції, що відбулася в м. Києві 4 грудня 2006 року, учасниками були обговорені ключові проблеми, які виникають в роботі мобільних груп, питання нормативно-правового забезпечення їх діяльності, розроблено проект Кодексу поведінки учасника мобільної групи.

З 10 до 17 грудня 2006 року відбувся офіційний візит до України Комісара Ради Європи з прав людини Тома-са Хаммарберга. У ході візиту комісар відвідав райвідділи, ізолятори тимчасового тримання, приймальник-розподільник для неповнолітніх у Київській, Львівській та Одеській областях.

Під час зустрічі з Міністром внутрішніх справ 11 та 16 грудня було обговорено питання дотримання прав людини, протидії нелегальній міграції та домашньому насильству. Комісаром було надано високу оцінку таким позитивним змінам, як підвищення відповідальності та прозорості діяльності МВС України, започаткування і підтримка роботи громадських рад та мобільних груп з моніторингу дотримання прав людини. Т.Хаммарберг також відзначив той факт, що тільки упродовж останніх 5 місяців елементарні

побутові умови наразі забезпечено у майже всіх ізоляторах тимчасового тримання (406, або 81 % від загальної кількості), а умови тримання покращено у 269 ізоляторах тимчасового тримання (54%).

З 25 листопада до 10 грудня МВС України разом з державними та громадськими організації взяли участь у щорічній Всесвітній акції «16 днів проти гендерного насильства», метою якої є привернення уваги громадськості до проблем насильства в сім'ї та торгівлі людьми, а також активізація діяльності державних структур та громадських організацій щодо запобігання насильству, захисту прав жінок в Україні та формування ненасильницької ідеології в суспільстві.

Наразі перед МВС України актуальними є питання реалізації рекомендацій парламентських слухань «Подолання гендерного насильства в Україні», міжпарламентського круглого столу «Роль парламенту у забезпеченні рівних прав і можливостей для жінок та чоловіків», вимог Факультативного протоколу до Конвенції ООН проти тортур, які стосуються вдосконалення відомчої нормативної бази та кадрового менеджменту, забезпечення незалежного цивільного моніторингу умов осіб, які утримуються в спеціальних установах органів внутрішніх справ.

Громадська рада вирішила:

1. Оновити список членів Громадської ради при МВС України (додаток 1), обравши співголовою ради Міністра внутрішніх справ Цушка Василя Петровича.

2. Визнати діяльність робочих груп Ради задовільною, доручивши Вербенському М.Г. (ГШ) закріпити за кожною робочою групою по одному із заступників Міністра для

більш ефективної координації діяльності Громадської ради та МВС України.

3. Відповідальним секретарям ради Мартиненку О.А. та Левицькому О.В. забезпечити остаточне формування громадських рад у регіонах та організувати чітку координацію їх діяльності.

4. Співголови Ради Захарову Є.Ю., першому заступнику Міністра Корнієнко М.В. підготувати пропозиції щодо проведення наприкінці I кварталу 2007 року міжрегіональної конференції, присвяченої діяльності громадських рад та мобільних груп, із залученням начальників ГУМВС, УМВС в областях, членів громадських рад, представників правозахисних організацій

5. Раднику Міністра Мартиненку О.А. протягом лютого-червня 2007 року забезпечити проведення серед особового складу соціологічного дослідження з дотримання прав працівників ОВС України, формування та реалізацію науково-практичних рекомендацій за результатами дослідження.

6. Відповідальним робочих груп надати плани роботи кожної групи на 2007 рік, враховуючи за необхідне підтримку та запровадження наступних заходів МВС України:

- протидія рейдерству, розробка пакету пропозицій для комітетів Верховної Ради щодо введення обмежень на показ сцен з елементами насильства на загальнодоступних телеканалах;

- організація шефства підрозділів ОВС над дитячими будинками та вдосконалення нормативної бази кримінальної служби у справах неповнолітніх;

- створення єдиного реєстру нормативної відомчої бази МВС України та забезпечення публічного доступу до

цієї бази, максимальна інформатизація організаційно-управлінської діяльності міністерства;

- поширення експерименту з надання безоплатної юридичної допомоги затриманим та заарештованим громадянам на базі райвідділів м. Харкова;

- запровадження розробленого фахівцями ХПГ та ХІСІ курсу з прав людини до навчальних програм ВНЗ системи МВС України.

7. Контроль за виконанням рішень покласти на відповідального секретаря Мартиненка О.А.

Співголова
В.П. Цушко

Співголова
Є.Ю. Захаров

**СКЛАД ГРОМАДСЬКОЇ РАДИ
ПРИ МІНІСТЕРСТВІ ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
З ПИТАНЬ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ**

1. **Цушко Василь Петрович** – Міністр внутрішніх справ, співголова Ради

2. **Захаров Євген Юхимович** – голова правління Української Гельсінської спілки, співголова Ради

3. **Білозуб Ігор Дмитрович** – перший заступник Міністра

4. **Білоусов Юрій Леонідович** – заступник начальника науково-дослідної лабораторії Харківського національного університету внутрішніх справ

5. **Боднар Василь Євгенович** – заступник Міністра – начальник Головного слідчого управління

6. **Бущенко Аркадій Петрович** – Харківська правозахисна група, адвокат

7. **Вербенський Михайло Георгійович** – заступник Міністра – начальник Головного штабу

8. **Ворона Ярослав Олександрович** – радник Міністра

9. **Галенко Олег Анатолійович** – співголова ВДГО «Громадський контроль»

10. **Гройсман Дмитро Леонідович** – Вінницька правозахисна група

11. **Доній Олександр Сергійович** – директор Центру екстремальної політики

12. **Калашник Ольга Анатоліївна** – віце-президент Міжнародного жіночого правозахисного центру «Ла Страда-Україна»

13. **Кихтенко Олександр Тимофійович** – начальник ГУВВ, командувач внутрішніх військ

14. **Корнієнко Михайло Васильович** – перший заступник Міністра

15. **Куп'янський Микола Григорович** – заступник Міністра – начальник кримінальної міліції

16. **Левицький Олег Володимирович** – адвокат, експерт Київського юридичного товариства (секретар Ради від громадськості)

17. **Левченко Катерина Борисівна** – народний депутат

18. **Мармазов Василь Євгенович** – заступник Міністра у зв'язках з Верховною Радою та іншими органами державної влади

19. **Мартиненко Олег Анатолійович** – радник Міністра, відповідальний секретар

20. **Мельник Валерій Гордійович** – помічник Міністра

21. **Плеханов Микола Антонович** – заступник Міністра з питань кадрової роботи та внутрішньої безпеки

22. **Попов Ігор Володимирович** – голова Комітету виборців України

23. **Романов Роман Валерійович** – менеджер програми «Верховенство права» Міжнародного Фонду «Відродження»

24. **Свистович Михайло Богданович** – редактор інтернет-видання «Майдан»

25. **Сенченко Андрій Борисович** – координатор українсько-канадського проекту «Розбудова демократії»

26. **Суслов Віктор Іванович** – заступник Міністра

27. **Сухоруков Андрій Олександрович** – голова правління «Міжнародне товариство прав людини – Українська секція»

28. **Тарановська Антоніна Юріївна** – виконавчий директор представництва Міжнародної організації «Міжнародна Амністія» в Україні

29. **Толопіло Андрій Павлович** – голова правління Одеської правозахисної групи «Верітас»

30. **Фатхутдінов Василь Гайнулович** – заступник Міністра – начальник міліції громадської безпеки

31. **Чемерис Володимир Володимирович** – Інститут «Республіка», член правління

32. **Шаповал Володимир Іванович** – керівник Апарату Міністра

ПРОТОКОЛ № 6

засідання Громадської ради МВС України

з питань забезпечення прав людини

22 березня 2007 року м. Київ

Співголови: Міністр внутрішніх справ Цушко В.П., голова ХПГ Захаров Є.Ю.

Секретар – Мартиненко О.А.

Присутні: Белоусов Ю.Л., Боднар В.Є., Вербенський М.Г., Галенко О.А., Гройсман Д.Л., Калашник О.А., Кіхтенко О.Т., Куп'янський М.Г., Левицький О.В., Мармазов В.Є., Онищук А.С., Плеханов М.А., Попков С.Є., Романов Р.В., Свистович М.Б., Сенченко А.Б., Суслов В.І.,

Сухоруков А.О., Тарановська А.Ю., Толопіло А.П., Фатхутдінов В.Г., Чемерис В.В., Шелковий В.І.

Порядок денний:

1. Виконання рішень попереднього засідання Громадської ради;
2. Звіт співголови Ради Захарова Є.Ю. щодо результатів роботи за 2006 рік;
3. Оновлення складу Громадської ради при МВС України;
4. Обговорення критеріїв та процедури прийому нових членів до складу Громадської ради;
5. Вдосконалення процедури оформлення затриманих осіб;
6. Пропозиції щодо створення науково-дослідного центру соціального моніторингу;
7. Громадський контроль за дотриманням прав працівників ОВС, підвищення рівня їх правової захищеності;
8. Протидія расизму та ксенофобії в українському суспільстві;
9. Взаємодія з МВС в галузі профілактики наркотизації населення України;
10. Забезпечення працівниками ОВС права на мирні зібрання;
11. Інформація про заходи після останнього засідання Ради.

І. СЛУХАЛИ:

Інформацію відповідального секретаря Мартиненка О.А. про виконання рішень попереднього засідання Ради.

Виступили:

Цушко В.П., Захаров Є.Ю.

Ухвалили:

1. Заслухану інформацію взяти до відома.
2. Провести 19.04.2007 о 09.00 год. на базі МВС України міжрегіональну конференцію, присвячену діяльності громадських рад та мобільних груп, із залученням начальників ГУМВС, УМВС, членів громадських рад в областях, представників правозахисних організацій.
3. Витрати, пов'язані з організацією обіду, компенсувати за рахунок МВС України. Відповідальному секретарю Мартиненку О.А. підготувати кошторис та подати його на розгляд керівництва МВС України.

II. СЛУХАЛИ:

Співголови Ради Захарова Є.Ю. з доповіддю щодо результатів роботи Ради за 2006 рік.

Виступили:

Цушко В.П., Захаров Є.Ю., Мармазов В.Є., Чемерис В.В., Попков С.Є.

Ухвалили:

1. Заслухану інформацію взяти до відома.
2. Позитивно оцінюючи результати роботи Громадської ради при Міністерстві внутрішніх справ України з питань забезпечення прав людини за 2006 рік, активізувати діяльність громадських рад, створених при ГУМВС, УМВС як один з національних механізмів участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики.
3. Ухвалити наступний проект розпорядження щодо активізації діяльності громадських рад з питань забезпечення прав людини при ГУМВС, УМВС:

Проект

Позитивно оцінюючи результати роботи Громадської ради при Міністерстві внутрішніх справ України з питань забезпечення прав людини за 2006 рік, керівництво МВС України вважає за необхідне активізувати діяльність громадських рад, створених при ГУМВС, УМВС як один з національних механізмів участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики. Враховуючи викладене,

Вимагаю:

1. Начальникам головних управлінь, управлінь МВС України в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі:

1.1. Провести до 07.04.2007 засідання громадських рад в оновленому складі з урахуванням проведених кадрових змін. Організувати подальше проведення засідань громадських рад не рідше 1 разу на квартал.

1.2. Обрати відповідальних секретарів від громадськості у Волинській, Дніпропетровській, Житомирській, Закарпатській, Запорізькій, Івано-Франківській, Київській, Харківській, Херсонській, Хмельницькій, Черкаській областях та м. Києві.

1.3. Відповідно до вимог розпорядження МВС України від 15.06.2006 № 499 забезпечити подальше залучення громадськості до роботи громадських рад Волинської, Дніпропетровської, Івано-Франківської, Кіровоградської, Луганської, Львівської, Рівненської, Сумської, Тернопільської, Хмельницької, Черкаської та Чернівецької областей.

1.4. Забезпечити щотижневе інформування відповідальними секретарями громадських рад радника Мі-

ністра Мартиненка О.А. щодо діяльності рад та подій, які перебувають на їх контролі, за електронною адресою olegmartynenko@mail.ru.

1.5. Організувати постійне відображення діяльності громадських рад на сайтах обласних управлінь та в інших засобах масової інформації.

1.6. З метою підвищення об'єктивності та забезпечення участі громадськості у контролі за діяльністю ОВС запровадити практику залучення до складу інспекційних груп представників громадських рад.

1.7. Взяти під особистий контроль діяльність постійно діючих мобільних груп з моніторингу забезпечення прав і свобод людини в ОВС України.

1.8. При взаємодії з членами громадських рад підтримувати режим відкритого співробітництва, адекватного реагування на їх запити та пропозиції, вільного доступу до нетаємної інформації, активного залучення до заходів, що здійснюються ОВС у сфері охорони прав та законних інтересів громадян.

2. Правовому департаменту (Слободянюк В.Г.) у зв'язку зі скороченням посад представників міністра в областях внести відповідні зміни до наказу МВС України від 31.08.2006 № 894 «Про організацію діяльності постійно діючих мобільних груп з моніторингу забезпечення прав і свобод людини та громадянина в діяльності органів внутрішніх справ», поклавши виконання п. 5 наказу на начальників ГУМВС, УМВС. Також доповнити п. 1.2 наказу наступним положенням: «Персональний склад, графіки відвідувань органів та підрозділів, відповідальних осіб за організацію діяльності мобільних груп та інших питань щодо їх діяль-

ності визначати на засіданнях громадських рад з питань забезпечення прав людини при ГУМВС, УМВС».

4. Розмістити звіт Громадської ради на сайті МВС України.

5. Контроль за виконанням покласти на відповідального секретаря Мартиненка О.А.

ІІІ. СЛУХАЛИ:

Відповідального секретаря Мартиненка О.А. з пропозиціями щодо змін у складі Громадської ради.

Виступили:

Цушко В.П., Захаров Є.Ю.

Ухвалили:

1. Вивести зі складу Ради Шаповала Володимира Івановича – колишнього керівника Апарату Міністра та Ворону Ярослава Олександровича – радника Міністра.

2. Обрати членом Громадської ради Онищука Анатолія Семеновича, голову профспілки атестованих працівників ОВС України.

ІV. СЛУХАЛИ:

Співголову Ради Захарова Є.Ю. з пропозиціями щодо процедури та критеріїв прийому нових членів до складу Громадської ради.

Виступили:

Цушко В.П., Захаров Є.Ю., Гройсман Д.Л., Галенко О.А., Купянський М.Г.

Ухвалили:

1. Враховуючи чисельні запити щодо набуття членства у Громадській раді з боку громадських організацій України, встановити наступний порядок обговорення доцільності включення представників цих організацій до складу ради:

1.1. Відповідальний секретар Громадської ради Мартиненко О.А. приймає від заявника необхідну інформацію, що підтверджує його намір бути прийнятим до членів Громадської ради при МВС України та інформує раду про надходження заявки від певної організації щодо її членства у раді та надає для обговорення усі матеріали, що поступили від заявника.

1.2. Члени Громадської ради надають власну точку зору щодо доцільності прийняття того чи іншого кандидату до складу ради, після чого питання щодо прийняття заявника до складу Громадської ради вирішується голосуванням під час найближчого засідання ради.

1.3. Кандидат до Громадської ради має репрезентувати громадську організацію, яка відома своєю працею в сфері забезпечення прав людини.

2. Підготувати лист від Громадської ради до секретаріату Уповноваженого ВР України з прав людини з пропозицією щодо прийняття постійної участі у діяльності ради.

3. Контроль за виконанням покласти на відповідального секретаря Мартиненка О.А.

V. СЛУХАЛИ:

Доповідь директора програми «Верховенство права» Міжнародного фонду «Відродження» Романова Р.В. сто-

совно напрямків вдосконалення процедури оформлення затриманих осіб.

Виступили:

Цушко В.П., Захаров Є.Ю., Куп'янський М.Г., Мармазов В.Є.

Ухвалили:

1. З метою вироблення пропозицій щодо вдосконалення способів фіксації дій по відношенню до затриманих осіб та посилення захисту прав затриманих осіб утворити робочу групу у складі: Мармазов В.Є., Бущенко А.П., Галенко О.А., Гройсман Д.Л., Левицький О.В., Романов Р.В., Сухоруков А.О., Зайцев Ю.Є. (урядовий уповноважений у справах Європейського суду з прав людини – за згодою), Кіккас В.Е. (керівник пілотного проекту з надання безплатної правової допомоги затриманим у м. Біла Церква – за згодою), Токарев Г.В. (керівник пілотного проекту з надання безплатної правової допомоги затриманим у м. Харків за згодою).

2. Членам робочої групи надати доступ до службової інформації МВС за винятком інформації, обмеження у доступі до якої визначено законом України «Про державну таємницю».

3. Пропозиції та проекти облікової документації підготувати для розгляду до травня 2007 р. Запровадити розроблені проекти облікової документації у практику діяльності Комінтернівського та Червонозаводського райвідділів УМВС України в Харківській області, Білоцерківського МВ та Білоцерківського РВ ГУМВС України в Київській області з наданням результатів апробації до грудня 2007 р.

4. Підготувати пропозиції щодо розробки додаткових заходів захисту потерпілих осіб на наступне засідання Ради.

5. Контроль за виконанням покласти на відповідального секретаря Мартиненка О.А.

VI. СЛУХАЛИ:

Доповідь заступника начальника науково-дослідної лабораторії ХНУВС Белоусова Ю.Л. з пропозиціями щодо створення науково-дослідного центру соціального моніторингу.

Виступили:

Цушко В.П., Захаров Є.Ю., Куп'янський М.Г., Плеханов М.А., Гройсман Д.Л., Свистович М.Б., Мармазов В.Є., Галенко О.А., Сухоруков А.О.

Ухвалили:

1. Заслухану інформацію взяти до відома.

2. Доручити Плеханову М.А. вивчити питання щодо можливості створення на базі ХНУВС науково-дослідного центру соціального моніторингу з прямим підпорядкуванням МВС України. Результати доповісти Міністру до травня 2007 р.

3. Контроль за виконанням рішення покласти на відповідального секретаря Мартиненка О.А.

VII. СЛУХАЛИ:

Доповідь голови правозахисної групи «Верітас» Топіло А.П. щодо громадського контролю за дотриманням

прав працівників ОВС, підвищення рівня їх правової захищеності.

Виступили:

Цушко В.П., Захаров Є.Ю., Свистович М.Б., Онищук А.С.

Ухвалили:

1. Заслухану інформацію взяти до відома.

2. З метою підвищення рівня фактичної правової та соціальної захищеності працівників створити робочу групу у складі: Плеханов М.А., Мармазов В.Є., Онищук А.С., Толопіло А.П., Белоусов Ю.Л., Мартиненко О.А., доручивши їй до травня 2007 р. розробити план заходів у вказаному напрямку.

3. Контроль за виконанням рішення покласти на відповідального секретаря Мартиненка О.А.

VIII. СЛУХАЛИ:

Виступ виконавчого директора міжнародної організації «Міжнародна амністія» Тарановської А.Ю. з пропозиціями щодо протидії расизму та ксенофобії в українському суспільстві.

Виступили:

Цушко В.П., Захаров Є.Ю., Гройсман Д.Л., Фатхутдінов В.Г., Боднар В.Є.

Ухвалили:

1. Заслухану інформацію взяти до відома.

2. З метою протидії расизму та ксенофобії в українському суспільстві створити робочу групу у складі Фатхутдінова В.Г., Тарановської А.Ю., Мартиненка О.А., Галенка О.А., Белоусова Ю.Л., доручивши їм разом із керівництвом ДГБ, ГСУ, ДЗГ розробку перспективного плану заходів, серед яких передбачити наступні:

- організація спільного моніторингу та обміну інформацією щодо діяльності угруповань неонацистського та расистського спрямування;

- вдосконалення профілактичної діяльності підрозділів ППССМ, служб ДІМ, та КМСН;

- підготовка пропозицій Громадській раді щодо вдосконалення законодавчо-нормативної бази у сфері протидії расизму та ксенофобії;

- організація інформаційної кампанії «Міліція проти расизму»;

- проведення роботи з особовим складом щодо недопущення випадків вживання некоректних виразів (так званої «мови ворожнечі»).

3. Контроль за виконанням рішення покласти на відповідального секретаря Мартиненка О.А.

ІХ. СЛУХАЛИ:

Доповідь голови правозахисної групи «Верітас» Толопіло А.П. щодо діяльності МВС в галузі протидії наркотизації та поширенню наркоманії серед населення України.

Виступили:

Цушко В.П., Захаров Є.Ю., Сухоруков А.О., Белоусов Ю.Л., Гройсман Д.Л., Куп'янський М.Г.

Ухвалили:

1. Заслухану інформацію взяти до відома.
2. Враховуючи ступінь поширеності наркотизації населення України, створити робочу групу у складі: Куп'янський М.Г., Андреев М.М., Белоусов Ю.Л., Гройсман Д.Л., Свистович М.Б., Толопіло А.П., доручивши їй до травня 2007 р. розробити план профілактичних заходів у вказаному напрямку.
3. Контроль за виконанням рішення покласти на відповідального секретаря Мартиненка О.А.

Х. СЛУХАЛИ:

Доповідь члена правління інституту «Республіка» Чемериса В.В. про забезпечення працівниками ОВС права на мирні зібрання.

Виступили:

Цушко В.П., Захаров Є.Ю., Романов Р.В., Фатхутдінов В.Г.

Ухвалили:

1. Заслухану інформацію взяти до відома.
2. Доручити членам Ради від громадськості провести у тижневий термін експертну оцінку методичних рекомендацій, розроблених МВС України щодо забезпечення охорони правопорядку під час проведення масових заходів і акцій. Рекомендації та пропозиції подати до 29.03.2007 заступнику Міністра Фатхутдінову В.Г.

ХІ. СЛУХАЛИ:

Інформацію членів Ради про інформацію щодо заходів після останнього засідання Ради

Виступили:

Цушко В.П., Захаров Є.Ю., Калашник О.А., Сенченко А.Б., Белоусов Ю.Л., Романов Р.В.

Ухвалили:

1. Прийняти до відома інформацію про хід проведення соціологічного дослідження дотримання прав працівників ОВС України (інформація Белоусова Ю.Л.).

2. Підтримати в межах реалізації українсько-канадського проекту «Розбудова демократії» розробку посібника з гендерних питань для викладачів навчальних закладів системи МВС України, забезпечивши залучення до нього фахівців органів внутрішніх справ (інформація Калашник О.А., Сенченка А.Б.).

3. Вивчити доцільність запровадження паспортів для виїзду за кордон нового зразка та залучення до їх виготовлення приватних структур з точки зору захисту персональних даних, відповідно до Конституції України, міжнародного права та законодавства України (інформація Романова Р.В.). Заступнику міністра Фатхутдінову В.Г. залучити Романова Р.В. при виробленні позиції та прийнятті рішень МВС України з цього питання.

Співголова
В.П. Цушко

Співголова
Є.Ю. Захаров

РІШЕННЯ

**засідання Громадської ради
при Міністерстві внутрішніх справ України
з питань забезпечення прав людини
22.03.2007 м. Київ № 6**

**Про результати засідання
Громадської ради при МВС України
з питань забезпечення прав людини**

За період від попереднього засідання Громадської ради при МВС України з питань забезпечення прав людини відбулося ряд подій:

МВС України затверджено План заходів з реалізації завдань, визначених Державною програмою з утвердження гендерної рівності в українському суспільстві на період до 2010 року.

15.02.2007 у м. Біла Церква Київської області відкрився другий пілотний офіс з надання безоплатної правової допомоги (перший працює в м. Харкові). Адвокати пілотних офісів надають правову допомогу затриманим особам до прийняття рішення судом щодо пред'явлення обвинувачення та обрання запобіжного заходу.

Робоча група з питань запобігання домашньому насильству, жорсткому поводженню з дітьми, торгівлі людьми, упровадження гендерної рівності в діяльності ОВС розробила та подала пропозиції до комітету Верховної Ради України щодо внесення змін до Закону України «Про попередження насильства в сім'ї», номер реєстрації 2539. Пропонується введення корекційних програм для осіб, які вчинили насильство в сім'ї, та примусового лі-

кування від алкоголізму осіб, які вчинили насильство в сім'ї в стані алкогольного сп'яніння. Запропоновано також вилучити положення про віктимну поведінку щодо насильства в сім'ї.

Громадською радою розпочато проект дослідження стану захисту прав працівників ОВС, у зв'язку з чим протягом березня 2007 року проведено опитування представників усіх служб та підрозділів у семи областях України.

Громадська рада вирішила:

1. Результати роботи Громадської ради при МВС України з питань забезпечення прав людини за 2006 рік у цілому заслуговують на позитивну оцінку. Разом з тим громадські ради, створені при ГУМВС, УМВС, потребують більшої уваги з боку керівництва ОВС, оскільки не в усіх областях зазначені ради працюють достатньо активно. Ураховуючи те, що забезпечення участі громадськості в діяльності органів внутрішніх справ є одним з пріоритетів відомчої політики, керівництво МВС України вважає за необхідне активізувати діяльність громадських рад, створених при ГУМВС, УМВС.

2. З метою підвищення ефективності взаємодії ОВС з громадськістю 19.04.2007 о 09.00 на базі МВС України провести міжрегіональну конференцію, присвячену діяльності громадських рад та мобільних груп, із залученням начальників ГУМВС, УМВС, членів громадських рад в областях, представників правозахисних організацій. Відповідальному секретарю Мартиненку О.А. підготувати кошторис та подати його на розгляд керівництва МВС України.

3. Оновити склад Громадської ради при МВС України. У зв'язку з чисельними запитами громадських організацій щодо набуття членства в Громадській раді встановити порядок обговорення доцільності включення представників цих організацій до її складу:

3.1. Відповідальний секретар Громадської ради Мартиненко О.А. приймає від заявника необхідну інформацію, що підтверджує його намір бути прийнятим до членів Громадської ради при МВС України та інформує раду про надходження заявки від певної організації щодо її членства у раді та надає для обговорення усі матеріали, що поступили від заявника.

3.2. Члени Громадської ради висловлюють власну точку зору щодо доцільності прийняття того чи іншого кандидата до складу Громадської ради. Прийняття заявника здійснюється шляхом голосування під час найближчого засідання Громадської ради.

3.3. Кандидат у члени до Громадської ради повинен репрезентувати громадську організацію, яка відома своєю діяльністю у сфері забезпечення прав людини.

4. Підготувати лист від Громадської ради до секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини з пропозицією щодо участі Уповноваженого в діяльності Громадської ради.

5. З метою вдосконалення способів фіксації дій відносно затриманих осіб та посилення захисту їх прав:

5.1. Створити робочу групу в складі: Мармазов В.Є., Бущенко А.П., Галенко О.А., Гройсман Д.Л., Левицький О.В., Романов Р.В., Сухоруков А.О., Зайцев Ю.Є. (урядовий уповноважений у справах Європейського суду з прав людини – за згодою), Кіккас В.Е. (керівник пілотного проекту з надання без-

платної правової допомоги затриманим у м. Біла Церква – за згодою), Токарєв Г.В. (керівник пілотного проекту з надання безплатної правової допомоги затриманим у м. Харкові – за згодою).

5.2. Членам робочої групи надати доступ до службової інформації МВС, за винятком інформації, обмеження в доступі до якої визначено Законом України «Про державну таємницю».

5.3. До травня 2007 року підготувати до розгляду Громадської ради пропозиції та проекти облікової документації. Запровадити розроблені проекти облікової документації в практику діяльності Комінтернівського та Червонозаводського райвідділів УМВС України в Харківській області, Білоцерківського МВ та Білоцерківського РВ ГУМВС України в Київській області. Про результати апробації до грудня 2007 року доповісти керівництву МВС України.

6. Доручити Плеханову М.А. вивчити питання щодо можливості створення на базі ХНУВС науково-дослідного центру соціального моніторингу з прямим підпорядкуванням МВС України. Про результати доповісти Міністрові до травня 2007 року.

7. 3 метою підвищення рівня фактичної правової та соціальної захищеності працівників створити робочу групу в складі: Плеханов М.А., Мармазов В.Є., Онищук А.С., Толопіло А.П., Белоусов Ю.Л., Мартиненко О.А., доручивши їй до травня 2007 року розробити план заходів у вказаному напрямку.

8. 3 метою протидії расизму та ксенофобії в українському суспільстві створити робочу групу в складі: Фатхутді-

нов В.Г., Тарановська А.Ю., Мартиненко О.А., Галенко О.А., Белоусов Ю.Л. Членам робочої групи спільно з керівництвом ДГБ, ГСУ, ДЗГ розробити перспективний план заходів, серед яких передбачити наступні:

- організація спільного моніторингу та обміну інформацією щодо діяльності угруповань неонацистського та расистського спрямування;
- удосконалення профілактичної діяльності підрозділів ППСПМ, служб ДІМ та КМСН;
- підготовка пропозицій Громадській раді щодо вдосконалення законодавчо-нормативної бази у сфері протидії расизму та ксенофобії;
- організація інформаційної кампанії «Міліція проти расизму»;
- проведення роботи з особовим складом щодо недопущення випадків некоректних висловлювань (так званої «мови ворожнечі»).

9. Ураховуючи ступінь поширеності наркотизації населення України, створити робочу групу в складі: Куп'янський М.Г., Андреев М.М., Белоусов Ю.Л., Гройсман Д.Л., Свистович М.Б., Толопіло А.П. Членам робочої групи до травня 2007 року розробити план профілактичних заходів у вказаному напрямку.

10. Доручити членам Громадської ради від громадськості провести в тижневий термін експертну оцінку методичних рекомендацій, розроблених МВС України, щодо забезпечення охорони правопорядку під час проведення масових заходів і акцій. Пропозиції подати до 29.03.2007 заступникові Міністра Фатхутдінову В.Г.

11. Підтримати в межах реалізації українсько-канадського проекту «Розбудова демократії» розроблення посібника з гендерних питань для викладачів навчальних закладів системи МВС України, залучивши до цього фахівців органів внутрішніх справ.

12. Контроль за виконанням рішення покласти на відповідального секретаря Мартиненка О.А.

Співголова
В.П. Цушко

Співголова
Є.Ю. Захаров

РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ РОБОТИ ГРОМАДСЬКОЇ РАДИ МВС УКРАЇНИ ТА ГРОМАДСЬКИХ РАД В ОБЛАСТЯХ

Для забезпечення ефективного функціонування системи громадських рад передбачає здійснення наступних заходів:

1. Навчання членів регіональних громадських рад єдиним стандартам та формам співпраці громадськості та правоохоронних органів.
2. Визначення стратегії функціонування громадських рад.
3. Узагальнення рішень громадських рад.
4. Моніторинг діяльності громадських рад.
5. Розробка рекомендацій щодо оптимізації роботи громадських рад.
6. Необхідність розробки стандартів роботи громадських рад у вигляді громадських приймалень (розробка положення, основних напрямків роботи), мобільних груп (створення механізму взаємодії та реалізації результатів діяльності мобільних груп через систему Громадських рад), незалежного вивчення громадської думки щодо оцінки населенням діяльності міліції

Необхідно пам'ятати, що проблема порушення прав людини не є внутрішньою проблемою діяльності органів

внутрішніх справ. Якими б щирими та рішучими не були спроби керівництва ОВС викорінити незаконне насильство в діяльності міліції, ця проблема навряд чи може бути вирішена без формування в громадській думці одностайного неприйняття та вкрай негативної оцінки таких методів розкриття та розслідування злочинів, без поєднання зусиль населення та тих працівників міліції, які насправді бажають очистити свої ряди і покращити роботу міліції, у наглядових радах, громадських комітетах тощо.

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА ТА МАТЕРІАЛИ:

1. Наказ МВС України № 1243 від 27.12.2005//Про Громадську раду при Міністерстві внутрішніх справ України з питань забезпечення прав людини.

2. Положення про Громадську раду при Міністерстві оборони України, затверджене наказом Міністра оборони України від 10.11.2005 (зі змінами, внесеними наказами Міністра оборони України від 18.05.2006 № 279 та від 22.11.2006 № 671).

3. Інтернет-сайт. Підготував Олександр Ломако.

4. Закон України «Про демократичний цивільний контроль над воєнною організацією і правоохоронними органами держави».

5. Положення про уповноважених за напрямками роботи Громадської ради при МВС України з питань забезпечення прав людини.

6. Закон України «Про міліцію».

7. Наказ МВС України № 1221 від 18 жовтня 2007 р. Про затвердження Положення про радника Міністра внутрішніх справ України з прав людини та гендерних питань.

8. Положення про уповноважених з актуальних напрямків роботи Громадської ради при Міністерстві внутрішніх справ України з питань забезпечення прав людини.

9. Депутатське звернення народного депутата Левченко К.Б. до Служби безпеки України щодо роботи Громадської ради від 10 жовтня 2006 р. № 21 – 06.10/з.

10. Депутатське звернення народного депутата Левченко К.Б. до Адміністрації державної прикордонної служби щодо роботи Громадської ради від 10 жовтня 2006 р. № 19 – 06.10/з.

11. Депутатське звернення народного депутата Левченко К.Б. до Генеральної прокуратури України щодо роботи Громадської ради від 10 жовтня 2006 р. № 20 – 06.10/з.

12. Депутатське звернення народного депутата Левченко К.Б. до Державної податкової адміністрації щодо роботи Громадської ради від 10 жовтня 2006 р. № 22 – 06.10/з.

13. Лист Заступника Голови Державної податкової адміністрації С.І. Лекаря від 18.10.06. № 268 /н/ 31-0015 щодо Громадської колегії при ДПА.

**ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ РОБОТИ
ГРОМАДСЬКИХ РАД З ПИТАНЬ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ПРАВ ЛЮДИНИ В ДІЯЛЬНОСТІ
ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ**

НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ ПОСІБНИК

Міжнародний жіночий
правозахисний центр «Ла Страда-Україна»

Харківська міська громадська організація
«Харківський інститут соціальних досліджень»
пр-т 50 річчя СРСР, 27, м. Харків, 61080
www.khisr.kharkov.ua
e-mail: chernousov_2000@mail.ru
тел. +38(057)751-15-25
+38(097)222-59-01

Відповідальний за випуск і редактор *Євген Захаров*
Комп'ютерна верстка *Олег Мірошниченко*

Підписано до друку 20.09.2007
Формат 60 x 84 1/16. Папір офсетний. Гарнітура Book Antiqua
Друк офсетний. Умов. друк. арк. 15,3 Умов. фарб.-від. 16,5
Умов.- вид. арк. 16,8. Наклад 500 прим.

Видавництво «Права людини»
61112, Харків, вул. Р. Ейдемана, 10, кв. 37
Свідоцтво Державного комітету телебачення і радіомовлення України
серія ДК № 2275 від 30.08.2005 р.